

ΔΙΑΚΙΝΕΙΤΑΙ
ΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ

ΕΡΑΣΤΕΣ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

ΦΥΛΛΟ 3ο
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2021
erastestwnagrafn.gr

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟ ΝΕΩΝ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ

“Όταν κρεμάσαμε το
πρώτο πανό ήταν ένας
σάλος για την τοπική
κοινωνία”

«Στη διαδήλωση στον Τύμπανο γύρισα πίσω κάποια στιγμή και κοίταξα πόσος κόσμος ανεβαίναμε. Και κατάλαβα ότι όντως κάτι γίνεται, ότι κάτι μπορεί να αλλάξει. Ενώ στην αρχή το είχα πάρει ατομικά, ότι όαι δεν θα το αφήσω, εν τέλει κατάλαβα ότι ήταν συλλογικό, ότι δεν θα το αφήσουμε όλοι μαζί». Συζητάμε με μέλη του συλλόγου για τα πρώτα βήματα ενασχόλησης με τα αιολικά στα Άγραφα, για τις εμπειρίες του αγώνα και την καθημερινότητα του χωριού.

ΣΕΛΙΔΑ 3

ΝΕΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΣΤΑ ΑΓΡΑΦΑ

Άλλαξε ο Μανωλιός
και έβαλε τα ρούχα
του αλλιώς...

Η εκπόνηση των νέων περιβαλλοντικών μελετών ήταν ένα αίτημα που είχε διατυπωθεί εδώ και καιρό από κομμάτι του κινήματος και βασιζόταν στην κοινή λογική, καθώς οι προηγούμενες μελέτες εμπεριείχαν σκόπιμες παραλείψεις και ψεύτικα στοιχεία. Ο νέος σχεδιασμός αναφέρεται σε λιγότερες ανεμογεννήτριες, ίδιας ισχύος. Αυτό σημαίνει α/γ μεγαλύτερες σε ύψος και σε περυγία, διπλάσια «ταπεινώση» των βουνοκορφών και αύξηση της επιφάνειας των πλατειών εγκατάστασης. Οι ειδικές οικολογικές αξιολογήσεις των δύο έργων απλά επιβεβαιώνουν τον κατακερματισμό και την απορρύθμιση των οικοσυστημάτων. Μία σύντομη κριτική στις νέες μελέτες και κάποια από τα σχόλια που κατατέθηκαν κατά τη διάρκεια της δημόσιας διαβούλευσής τους.

ΣΕΛΙΔΑ 4

Εκεί που φύτερωνε φλισκούνι κι άγρια μέντα τώρα παζαρεύουν τα τσιμέντα

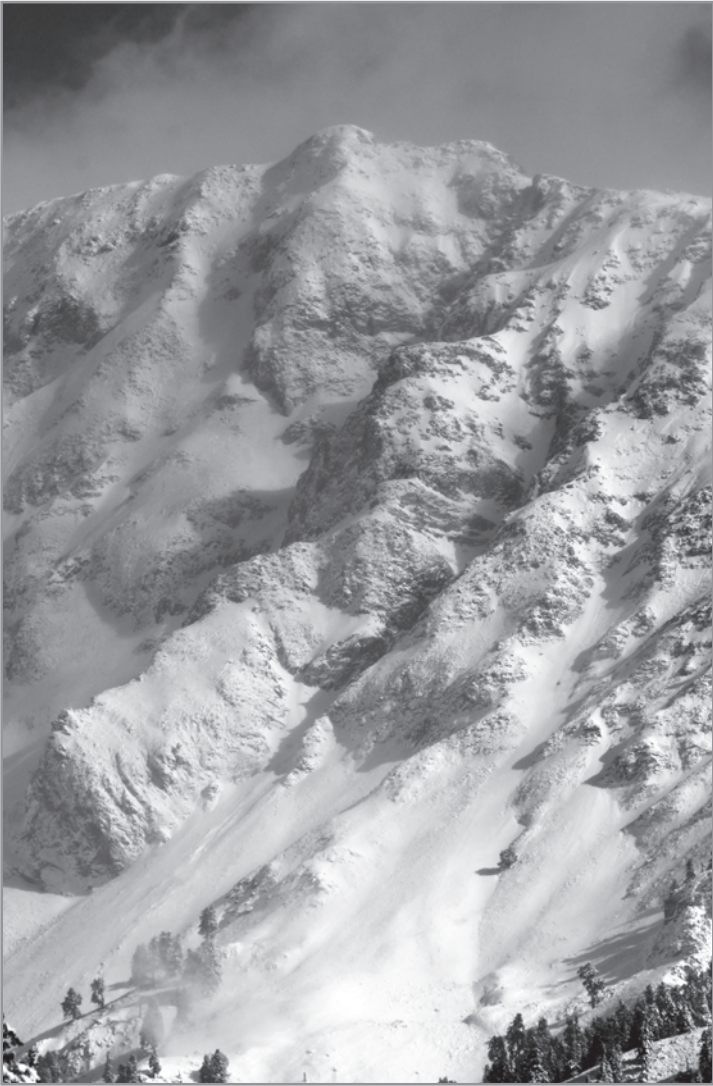
περιοχές Natura 2000 - αγροτικοί συνεταιρισμοί στο χρηματιστήριο των δασών - δασικοί χάρτες

Η γλώσσα άραγε μπορεί να κάνει υπολάνθανουσα παιχνίδια; Όταν ορίζει "προστατευόμενες" περιοχές, ανεπαίσθητα καθορίζει και τις "απροστάτευτες"; Τί σημαίνει προστατευόμενη περιοχή; Και ακόμα περισσότερο, τί σημαίνει απροστάτευτη; Ο κάθε τόπος σμιλεύεται από τους ανθρώπους που τον ζουν, που τον δουλεύουν, που αποτυπώνουν επάνω του την ιστορία τους για να τη συναντήσουν οι επόμενες γενιές. Μοιάζει να διανύουμε μία εποχή μιας μεγάλης κλί-

μακας αντιπαροχής στο όνομα της νέας αναπτυσσόμενης δυναστείας της ενέργειας. Οι επενδυτές ψάχνουν γη, παρθένα και ανέγγιχτη από την εκβιομηκάνιση, γη που θα μπορέσει να πουληθεί φτηνά ή να τους παραχωρηθεί δωρεάν. Τα αλπικά πεδία, οι κορυφές με τα πουρνάρια, τα δάση με τους δρυς και τα έλατα έχουν και μία άλλη μοναδική δυνατότητα που δεν είχε περάσει απ' το κεφάλι των παλαιότερων. Να γίνονται αντικείμενο διαπραγματεύσεως σε αγορα-

πωλησίες των δεκάδων και εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ. Κάθε ισοπεδωμένο βουνό και ένα μεροκάματο. Κάθε στερεμένο ποτάμι και μία εξάδα εμφιαλωμένο νερό. Κάθε νησίδα στο Αιγαίο γεμάτη με ανεμογεννήτριες και μία περσινή φωτογραφία καλοκαιρινών διακοπών, στο πλοίο, με φόντο γλάρους και το βαθύ μπλε. Κάθε ένα πλάσμα της φύσης που αφανίζεται και ένα εντυπωσιακό εξώφυλλο του National Geographic. Δεν μπορεί να είναι αυτές οι επιλογές μας.

ΣΕΛΙΔΕΣ 6-9

Εμβληματική και χιονισμένη Φτέρη.
Χειμώνας 2021, φωτογραφία του Γιώργου Οικονόμου

ΒΑΛΑΩΡΑ

Βοσκοτόπια διά του επτά

Πώς με το νέο περιβαλλοντικό νομοσχέδιο που ψηφίστηκε τον Μάιο του 2020 μία επένδυση φωτοβολταϊκών σε 3.200 στρέμματα βοσκοτόπων δεν χρειάζεται μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΣΕΛΙΔΑ 5

Ένας σκατζόχοιρος αφηγείται:

Η κεντρική Εύβοια απειλείται / Γιάσσι να κ' τού από τον Ελικώνα / Τί Αργολίδα, τί Ναυπακτία / Νάξος, βαμμένες ανεμογεννήτριες για να ταιριάσουν με τον αρχαιολογικό χώρο.

Δυναμική διαδήλωση υπεράσπισης των Αγράφων και αλληλεγγύης στους διωκόμενους αγωνιστές

Στα τέλη του Μάρτη είχε οριστεί το δικαστήριο για τέσσερις ανθρώπους του κινήματος που συμμετείχαν τον Αύγουστο του 2019 στον, πετυχημένο, αποκλεισμό του δημαρχείου της πόλης. Τότε είχε οριστεί η συνεδρίαση της οικονομικής επιτροπής του Δήμου για να επικυρώσει τη δημοπράτηση δημοτικών δασικών τεμαχίων απ' όπου θα περνούσαν οι υποδομές μεταφοράς ρεύματος των αιολικών εργοστασίων στα βουνά. Κάποια από τα μέλη της επιτροπής δεν κατάφεραν να εισέλθουν σε αυτό με αποτέλεσμα να μην γίνει η συνεδρίασή της.

ΣΕΛΙΔΑ 9

Γράφουν

Τάκης Ντάσιος
Χρυσόστομος Τσαπραΐλης
Ίμπρι Λοκ
Οδυσσέας Ποέτας

Η ΘΕΣΗ ΜΑΣ

■ Συνεχίζονται οι εργασίες στον Τύμπανο της Αργιθέας

Μέσα στον χειμώνα συνεχίστηκαν οι εργασίες κατασκευής του υποσταθμού της ΔΕΗ στον Τύμπανο της Αργιθέας, με διαστήματα παύσης, ωστόσο, λόγω των έντονων καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν για ένα χρονικό διάστημα στην περιοχή. Το έργο βρίσκεται στη φάση των εκοκαφών στο σημείο όπου προβλέπεται να χτιστεί το κτίριο των 850 τ.μ., ενώ διάφορα κοντέινερ έχουν εγκατασταθεί στο σημείο.

Στο νομικό μέτωπο, το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων έχει καταθέσει αίτημα αναστολής των εργασιών, με πρόσθετους λόγους απ' αυτούς που είχαν κατατεθεί στην αίτηση ακύρωσης, καθώς εντοπίστηκαν παραλείψεις στη διαδικασία έκδοσης των αδειών. Το συγκεκριμένο αίτημα δεν έχει εκδικαστεί ακόμη λόγω αναστολής λειτουργίας των δικαστηρίων, ωστόσο οι εργασίες συνεχίζονται κανονικά παρά την εκρεμότητα.

Τον Δεκέμβριο που μας πέρασε η Ανοικτή Συνέλευση Ενάντια στην «Πράσινη» Ανάπτυξη και στα Αιολικά στα Άγραφα πραγματοποίησε παρεμβάσεις έξω από την ΔΕΗ και την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Θεσσαλίας, όπου στεγάζεται και η Πολεοδομία Καρδίτσας. Η τελευταία «έβαλε ακόμη μία υπογραφή για το ρήμαγμα των Αγράφων δίνοντας άδεια, για την κατασκευή της βάσης 8 ανεμογεννητριών, στη θέση Αέρας-Αφεντικό του δήμου Μουζακίου», γράφει η Ανοικτή Συνέλευση. «Οι δημόσιες υπηρεσίες, οι προϊστάμενοί τους και οι τοπικοί δημοτικοί άρχοντες βρέθηκαν για ακόμη μία φορά στην υπηρεσία του κεφαλαίου και των εταιρειών. Μάλιστα, όλες οι εργασίες προχωράνε εν μέσω πανδημίας, εν μέσω κρατικών απαγορεύσεων και σκληρής καταστολής όσων αντιτέκονται. Ελάχιστος χρόνος πέρασε από την καταστροφική πλημμύρα στο νομό Καρδίτσας και κανείς στο λόμπι της "πράσινης ανάπτυξης" δεν φαίνεται να προβληματίστηκε για τις επιπτώσεις που έχει η άγρια εκμετάλλευση των βουνών, των ποταμών και συνολικά η λεπίλασία της φύσης. Κάτω τα ξερά σας από τις βουνοκορφές, την φύση δεν θα την πάρετε με υπογραφές. Κανέναν εφρουρασμό. Επαγρύπνηση, αντίσταση, άμεση δράση και μπλόκο σε κάθε εργασία».

■ Τρία μικρά υδροηλεκτρικά στο ρέμα της Οξούλας

Αιτήσεις για τρία(!) μικρά υδροηλεκτρικά στο ρέμα της Οξούλας, ανάμεσα στους Πέντε Πύργους και την Σουφλιόπολη, κατέθεσαν μέσα στον Φλεββάριο οι εταιρείες Ενεργειακή Φωτοβολταϊκή Α.Ε., KSK CAPITAL και V-TEK CONSULTING I.K.E.. Οι αιτήσεις βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης.

Τα βουνά δεν έχουν ιδιοκτήτες

Η οροσειρά της Πίνδου απ' άκρη σ' άκρη απειλείται απ' τα καταστροφικά επενδυτικά σχέδια «μικρότερων» ή «μεγαλύτερων» εταιρειών. Απ' την Βασιλίτσα μέχρι τα Άγραφα και από τα Τζουμέρκα μέχρι τον Ασπροπόταμο, αιολικά εργοστάσια, υδροηλεκτρικά φράγματα, έρευνες για εξορύξεις πετρελαίου σχεδιάζεται να ξεκοιλιάσουν τη γη, να περιφράξουν το νερό, να ισοπεδώσουν απάτητες βουνοκορφές και να χαράξουν χιλιόμετρα νέων δρόμων μέσα σε πυκνά δάση. Το ορεινό σύμπλεγμα των Αγράφων βρίσκεται στη νότια απόληξη της Πίνδου και διοικητικά επεκτείνεται σε δύο νομούς, της Καρδίτσας και της Ευρυτανίας. Ένα από τα πιο άγρια ορεισβία τοπία της ελληνικής επικράτειας, έχουν πάρει το όνομά τους από την αδυναμία της οθωμανικής διοίκησης να εγγράψει στους καταλόγους της τους κατοίκους τους και να εισπράξει οποιαδήποτε φορολογία απ' αυτούς, λόγω της δύσβατης πρόσβασης. Πολλές δεκαετίες μετά παραμένουν μία διαρκής πρόκληση για όσους και όσες τα ζουν, για όσους και όσες τα περιδιαβαίνουν, με διάσπαρτους οικισμούς, λίγα χωριά και με ακόμα λιγότερους ανθρώπους που θα καταφέρουν να ξεχειμωνιάσουν εκεί πάνω.

Σε αυτά τα μέρη σχεδιάζεται η συνολική τοποθέτηση 526 ανεμογεννητριών (α/γ). Τα έξι πρώτα αιολικά πάρκα έχουν ήδη λάβει άδεια εγκατάστασης: στην οροσειρά της Νιάλας (θέση «Γραμμένη - Τούρλα - Καρνόπι»), ισχύος 46 MW με 10 α/γ. Στο Βοϊδολίβαδο (θέση «Μίχος - Βοϊδολίβαδο - Απελίνα»), ισχύος 40 MW με 11 α/γ. Στην Καζάρμα (θέση «Ζυγουρολίβαδο - Παλιομάνδρι»), πάνω από το Πετρίλο και το Βλάσι, ισχύος 41,4 MW με 18 α/γ. Στην Αργιθέα (στη θέση «Φούρκα - Μασούρι») ισχύος 34,5 MW με 15 α/γ. Στην ανατολική Αργιθέα, στο αλπικό τοπίο της Καραβάς (θέση «Χονδροσπάνι») ισχύος 18,4 MW με 8 α/γ. Στα βορειοδυτικά Άγραφα, στον Τύμπανο Αργιθέας (θέση «Αέρας - Αφεντικό»), ισχύος 30 MW με 8 α/γ. Δίπλα σε αυτό το αιολικό πάρκο, στο διάσελο του Προφήτη Ηλία ξεκίνησε η κατασκευή υποσταθμού υψηλής τάσης της ΔΕΗ, σε έκταση 850τ.μ. περίπου και με ύψος 12μ., με τον οποίο θα διασυνδεθούν αιολικά πάρκα της ευρύτερης περιοχής. Τα αιολικά πάρκα θα εκτείνονται σε μήκος κάμποσων χιλιομέτρων πάνω σε απάτητες βουνοκορφές, όπου θα πέσουν εκατοντάδες χιλιάδες κυβικά μέτρα μπετού για να στηθούν, σε μέγεθος όσο το μισό ενός γηπέδου μπάσκετ, οι βάσεις των ανεμογεννητριών. Τα υποστηρικτικά έργα αυτών των αδειοδοτημένων αιολικών πάρκων προβλέπουν τη διαπλάτυνση ή το άνοιγμα νέων δρόμων, πλατώνς από 5 έως 10 μέτρα και συνολικού μήκους 37,5 χιλιομέτρων, μέσα σε δάση έλατου και δρυς.

Παράλληλα με τα αιολικά εργοστάσια σχεδόν σε εκατό χειμάρρους, ποταμούς και ρέματα των Αγράφων και της Αργιθέας σχεδιάζεται να υψωθούν φράγματα και να φτιαχτούν μικρά υδροηλεκτρικά εργοστάσια για την παραγωγή ρεύματος με τη μέθοδο της αντλιοσταμείωσης (το καθένα απ' αυτά σήμερα βρίσκεται σε διαφορετικό στάδιο αδειοδότησης, είτε έχοντας λάβει άδειες παραγωγής ή λειτουργίας είτε βρισκόμενο σε στάδιο αξιολόγησης). Η ερημοποίηση της κοίτης τους, η αποστράγγιση του υδροφόρου ορίζοντα και η καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας είναι το ένα μισό, της καταστροφής. Το άλλο μισό, είναι ο έλεγχος του ορεινού υδάτινου πλούτου μέσα από τα «δικαιώματα χρήσης του», ο έλεγχος της ελεύθερης πρόσβασης στο νερό των πηγών και των ποταμών.

Ναι. Μιλάμε για τα Άγραφα. Το μυστηριακό σκηνικό μύθων και θρύλων που σε μορφή διηγήσεων περνάνε από τις γαργάδες στους εγγονούς. Κορυφές που σμιλεύτηκαν από τον αέρα και τη βροχή. Δάση που έγιναν σπίτι για αναρίθμητα είδη ζώων και πουλιών. Του σταυραετού, του γύπα, του γυπαετού, της ορεινής πέρδικας, του λύκου, της αρκούδας, του αγριόγιδου, των άγριων αλόγων και πολλών άλλων συγκατοίκων. Νερά που πότισαν στο διάβα τους όλα μόνο τα βουνά αλλά και τον κάμπο όλο. Άνθρωποι σκληροτράχηλοι που επιμένουν να τα ζουν, να τα σιγοτραγουδούν. Άνθρωποι επαναστάτες και κυνηγημένοι που βρέκαν απάγκιο στις απάτητες πλαγιές τους.

Το 1918, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου στο αναγνωστικό της τρίτης δημοτικού έγραφε για τα βουνά: «Πόσα πράγματα, τους είπε, θα μάθετε όταν πάτε τόσο ψηλά! ούτε το βιβλίο μπορεί να σας τα πη, ούτε εγώ». Όταν η επόμενη γενιά μας ανέβει εκεί στα ψηλά βουνά, τί θα συναντήσει άραγε; Θέλουμε να είμαστε η γενιά που θα ισοπεδώσει αυτές τις κορυφές, που θα στραγγίσει τα νερά, που θα σκίσει τα δάση; Θέλουμε να είμαστε αυτή η γενιά που γύρω από την φωτιά δεν θα έχει πια να μεταφέρει στην επόμενη τις δικές της ιστορίες, τα δικά της βιώματα, παρά μόνο το πώς οι τόνοι μπετού της έδωσαν πέντε μεροκάματα;

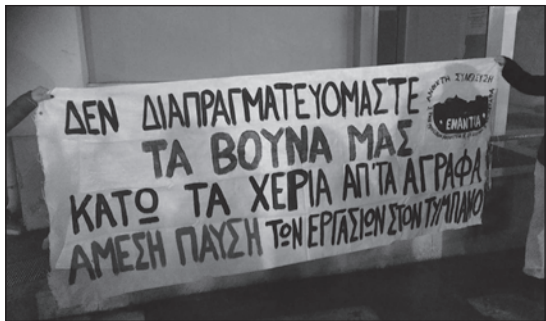
Θα επιμείνουμε. Τα Άγραφα δεν είναι απλά οι ανεκτίμητες πολλές και διαφορετικές ιστορίες του καθενός και της καθεμιάς από εμάς. Ακόμα και αν ξαφνικά βρίσκονταν εκτός από οποιαδήποτε ζώνη προστασίας Natura, εμείς θα ήμασταν εδώ να τα υπερασπιστούμε. Γιατί όταν ο βιομηχανικός πολιτισμός έχει αποικήσει απ' άκρη σ' άκρη τον πλανήτη, η υπεράσπιση των ελάχιστων περιοχών όπου η ζωή μπορεί να παραμείνει ελεύθερη και άγρια, είναι ταυτόχρονα και υπεράσπιση μιας πολύ σημαντικής δυνατότητας. Να παραμένουμε ελεύθεροι.

■ Ο ποταμός Γαβρενίτης και τα τρία φράγματά του

Στα τέλη Μαρτίου ολοκληρώθηκε η δημόσια διαβούλευση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) για την κατασκευή μικρού υδροηλεκτρικού φράγματος στη θέση «Λογγιές» του ποταμού Γαβρενίτη, στην Βίνιανη των ευρυτανικών Αγράφων. Το συγκεκριμένο μικρό υδροηλεκτρικό, μαζί και με τα άλλα δύο που σχεδιάζονται στις θέσεις «Αγ. Ιωάννης» και «Παλιοχώρι» του ίδιου ποταμού, προβλέπεται να έχουν συνολική παραγόμενη ισχύ 2,4 MW. Αυτή η μελέτη, λοιπόν, κακή αντιγραφή μιάς άλλης παλαιότερης, χρησιμοποιεί βιβλιογραφία με πιο πρόσφατη πηγή το 2001 και στοιχεία από την περίοδο 1960-1998 με αναγωγές στο 2021. Όπως διαβάζουμε στις παρατηρήσεις που κατέθεσε το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων, η εταιρεία «Υδροενεργειακή Δάφνης Ο.Ε.» προχωρά στην εκπόνηση της ΜΠΕ χωρίς να έχει φροντίσει καν για την έκδοση άδειας παραχώρησης δημόσιας δασικής έκτασης στην οποία και θα γίνει το έργο. Εξάλλου η ΜΠΕ στηρίζεται πάνω σε ένα σύνολο εκτιμήσεων και δεν περιλαμβάνει καμία τεκμηριωμένη γεωλογική μελέτη, καμία μελέτη για την εναπόθεση και τη διαχείριση των εκοκαφικών υλικών και των αποβλήτων που θα προκύψουν, καμία μελέτη για τη χλωρίδα και την ορνιθοπανίδα. Η άρνηση ύπαρξης ιχθυοπανίδας στο σημείο κατασκευής του έργου αποκλείει την εφαρμογή οποιασδήποτε προστατευτικής διάταξης, όπως την ανάγκη ύπαρξης νερού βάθους 20 εκατοστών στην κοίτη του ρέματος.

Γιατί άλλωστε η εταιρεία να ενδιαφερθεί για το ποτάμι, τα πλάματά του, εν τέλει το νερό του, όταν στις μελέτες της το χαρακτηρίζει ως «προϊόν, καθαρό και αξιόπιστο»; Και προφανώς στο μυαλό τους πλήρως εμπορεύσιμο. Στον Γαβρενίτη σχεδιάζονται άλλα δύο μικρά υδροηλεκτρικά φράγματα τα οποία θα στραγγίξουν την κοίτη του ποταμού και θα τον μετατρέψουν σε έναν σωλήνα διοχέτευσης νερού για τις ανάγκες παραγωγής «πράσινης ενέργειας».

■ Συγκέντρωση στο δημαρχείο

Την ημέρα που το δημοτικό συμβούλιο της πόλης συνεδριάζε για να γνωμοδοτήσει (αρνητικά εν τέλει, διαβάστε και στην σελίδα 4) για τις νέες περιβαλλοντικές μελέτες των εταιρειών για τα αιολικά στα Άγραφα, πραγματοποιήθηκε συγκέντρωση έξω από το δημαρχείο ύστερα από καλέσματα της Ανοικτής Συνέλευσης και του Συντονιστικού Αγώνα για τα Άγραφα. Παρέμβαση στην εξ' αποστάσεως συνεδρίαση του συμβουλίου έγινε από μέλος του Δικτύου Φορέων και Πολιτών. «Η κοινωνική πίεση που δημιουργήθηκε μέσα από μια σειρά μαζικών και μαχητικών δράσεων τόσο στην πόλη, όσο και στο βουνό, οδήγησε στη λήψη των συγκεκριμένων αποφάσεων», σημειώνει σε ανακοίνωσή της η Ανοικτή Συνέλευση.

Οι «εραστές των Αγράφων» διακινούνται χέρι με χέρι στα χωριά των Αγράφων και της Καρδίτσας, στα πεδία του αγώνα. Δεν έχουν σχέση με κρατικούς ή δημοτικούς φορείς και από θέση αρχών δεν δέχονται χρηματοδότηση από κανέναν τέτοιο θεσμό ή μη κυβερνητικά όργανοση. Η διακίνηση γίνεται χωρίς αντίτιμο γιατί δεν θέλουμε κανείς και καμία να αποκλειστούν από την ανάγνωσή της εάν δεν έχουν χρήματα. Έχει πληρωθεί από την τσέπη των ανθρώπων που βρίσκονται πίσω απ' αυτήν, οπότε και η κάλυψη των εξόδων αυτών επιθυμούμε να γίνει μέσα από την ελεύθερη οικονομική συνεισφορά.

Όσοι και όσες επιθυμούν να βοηθήσουν στη διακίνηση, να μοιράσουν τεύχη σε συγχωριανούς, φίλους και συγγενείς μπορούν να επικοινωνήσουν στο email για να γίνουν οι σχετικές συνεννοήσεις.

Σημεία διακίνησης στα βουνά:

Ορειβατικό καταφύγιο Αγράφων, Νεοχώρι (καφέ Καλπίας, Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Νεοχωριού), Κερασιά, Βραγγιανά (καφενείο «Η καλύβα του Μπέη», Σύλλογος Απανταχού Βραγγιαντών «Ο Άν Γιάννης ο Θεολόγος»), Οξιά (Περιβαλλοντική κίνηση «Εξόρμηση για την Προστασία του χωριού της Οξιάς»), Βαλαώρα (Επιτροπή Αγώνα ενάντια στην εγκατάσταση φωτοβολταϊκών), Επινανά, Καρίτσα (πρόεδρος τοπικής κοινότητας), Φυλακτιά, Καλλιθρο, Κερασσώρι (πολιτιστικός σύλλογος), Μορφοβούνι (στα δύο μίνι μάρκετ του χωριού), Καλύβια Πεζούλας (φαρμακείο Κυρίστη), Μπρόπολη (καφέ/ζαχαροπλαστείο Γιούβης), Πετρίλο (Πρωτοβουλία πολιτών Αργιθέας ενάντια στην εγκατάσταση αιολικών στα Άγραφα).

Σημεία διακίνησης στην Καρδίτσα:

Καφενείο Τα φιλαράκια (Ηρώων Πολυτεχνείου 3, κεντρική πλατεία), Vithoroulos outdoor (Κουμουνδούρου 92), «Διαδρομές» (Ιεζεκιήλ 3), καφεκοπείο Μελασσάς (Αβέρωφ 24), βιβλιοπωλείο «Παιδεία» (Ηρώων Πολυτεχνείου 6-8, κεντρική πλατεία), Blues bar (Δ. Τερτίμ 19), «Εκτυπωτική Καρδίτσας» (Μ. Αλεξάνδρου 10), βιβλιοπωλείο Βασιλάκος (Μπλατσούκα 12), βιβλιοπωλείο Σάλης (Ηρώων Πολυτεχνείου 13, κεντρική πλατεία), δημοτική βιβλιοθήκη Καρδίτσας (δημαρχείο Καρδίτσας, 2ος όροφος), Σουρτούκα (Αρτεσιανού 10, πίσω απ' το δημαρχείο), Ανοικτή συνέλευση ενάντια στην «πράσινη ανάπτυξη» και στα αιολικά στα Άγραφα. (ανοικτή συνέλευση κάθε Πέμπτη στις 9 μ.μ. στο εργατικό κέντρο).

Σημεία διακίνησης στην Αθήνα:

Αθηναϊκός Ορειβατικός Σύλλογος (πλατεία Αγ. Θεοδώρων 3, πλατεία Κλαυθμώνος), Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Αθήνας (Καλλιδρομίου 41, Εξάρχεια), Συνέλευση για την υπεράσπιση των βουνών (επικοινωνία μέσω fb).

Λαμία: Πρωτοβουλία για την υπεράσπιση της Οίτης και της Γραμμένης Οξιάς (protonoulliaoiitigrammenioksia@hotmail.com)
Τρίκαλα: Δημοτική βιβλιοθήκη (Γαριβάλδη 8).
Θεσ/νίκη: Δικτύωση κινημάτων για ην και ελευθερία (ghkaiellefteria@espiw.net).

Ευχαριστούμε όσες και όσους στήριξαν και συμμετείχαν στην προετοιμασία αυτού του 3ου φύλλου. Στο εξώφυλλο επιτρέψαμε στους εαυτούς μας να κάνουμε μία μικρή παράφραση των στίχων του Νίκου Γκάτσου από τον «Εφιάλτη της Περασφόνης», που γράφτηκε το 1976 και μελοποιήθηκε από τον Μάνο Χατζιδάκι. Δεν βρήκαμε κάτι πιο ταιριαστό, ούτε σε λόγια ούτε σε μελωδία, για να περιγράψουμε την μετατροπή των βουνών και των ποταμών σε μία επενδυτική έρμην.

Καλή αντίμωση στα βουνά. Υγεία, αντίσταση και αλληλεγγύη.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

erastestwnagrafwn@gmail.com

Ο σύλλογος ξεκίνησε σαν ιδέα το 2009-2010 όταν και έγιναν επαφές με νέους της περιοχής μας και φτάσαμε στην οριστική αίτηση στο πρωτοδικείο το 2011. Είναι ο συνδυετικός κρίκος με τα πιο νέα παιδιά. Έχει 250 μέλη περίπου και κάνουμε πλούσιες δράσεις όλο τον χρόνο, κυρίως το καλοκαίρι», θα μας κάνει μία συνοπτική εισαγωγή ο πρόεδρος, Γ. Καραντώνης.

Η πρώτη αφορμή

Στις αρχές Ιουνίου 2019 θα διοργανωθεί στο ορειβατικό καταφύγιο των Αγράφων η «Πανελλήνια συνάντηση φίλων των Αγράφων». Με πρωτοβουλία του Ορειβατικού Συλλόγου της Καρδίτσας, τη συμμετοχή ορειβατικών συλλόγων από όλη την επικράτεια και τοπικών πολιτιστικών συλλόγων είναι η πρώτη μαζική, δημόσια παρουσία αυτού του κινήματος που ονομάστηκε «SaveAgrafa». Είναι και η αφορμή για να κινητοποιηθεί ο σύλλογος, να συζητηθεί για τα έργα που σχεδιάζονται στην ευρύτερη περιοχή και να συμμετάσχει στη συνάντηση. «Δύο-τρεις μήνες πριν το τριήμερο στο καταφύγιο βγάλαμε ένα εμπεριστατωμένο ψήφισμα, ήμασταν η πρώτη μη περιβαλλοντική συλλογικότητα που έβγαζε κάτι τέτοιο. Είχαμε μία εβδομάδα που τρέχαμε και στέλναμε τα βρόδια σημειώσεις ο ένας στον άλλον. Βέβαια ήταν μεγάλο για ψήφισμα, 4 σελίδες, αλλά ο σκοπός ήταν ότι έπρεπε να ενημερωθεί ο κόσμος, ο οποίος το μόνο που καταλάβαινε τότε ήταν α/γ ίσον δωρεάν ρεύμα, ρεύμα οικολογικό. Διαβάζοντάς το ακόμα και ο πιο αφελής αναγνώστης θα καταλάβαινε ότι κάτι γίνεται εδώ. Μετά συντονιστήκαμε και ακολουθήσαμε όλες τις δράσεις και τις διαδηλώσεις που μπορούσαμε», λέει ο Γιώργος.

Η ανάγκη της ενημέρωσης

Από εκεί και πέρα άρχισε ένας μαραθώνιος ενημέρωσης σε τοπικό επίπεδο. «Είναι δύσκολο να ενεργοποιήσεις ανθρώπους για πράγματα που θα συμβούν πολύ πιο μακριά. Μία αντίδραση ήταν, "οιγά τι θα γίνει εκεί πάνω". Έλεγαν "εδώ δεν έχουμε νερό να πιούμε, για τα Αγραφα θα μας πεις;" Αν κάποιος έχει τη διάθεση να καταλάβει και να ακούσει κάποια πράγματα, το πρόβλημα είναι κοντά. Μπορεί το έργο να είναι χιλιομετρικά μακριά μας αλλά οι συνέπειές του θα έρθουν πολύ κοντά μας», λέει η αντιπρόεδρος Ξ. Κουτρομάνου. «Στην αρχή επειδή δεν γνώριζαν πολλά για το θέμα ήταν λίγο αδιάφοροι γιατί δεν τους αφορούσε προσωπικά. Αλλά μετά, με ενημέρωση και συμμετοχή του συλλόγου μπήκε λίγο ο κόσμος στη διαδικασία να ενδιαφερθεί να μάθει τι γίνεται», συμπληρώνει η Κρυσταλλία Μήτσιου. «Πιστεύω ότι πλέον, μετά από 2-3 χρόνια που έγινε σωστή και δυναμική ενημέρωση, ο κόσμος είναι ενάντια και μάλιστα συνειδητά. Βλέπουν και τις αντιδράσεις φορέων σε άλλες περιοχές και λένε δεν μπορεί, εδώ κάτι γίνεται, ξεσηκώνεται όλος ο κόσμος. Ο μόνος τρόπος ενημέρωσης των μεγάλων ανθρώπων στα χωριά είναι η τηλεόραση και έχει κάνει κακό», λέει ο Γιώργος. Γι' αυτό και η ανάγκη της ενημέρωσης δεν εξαντλείται ποτέ. Έχεις να παλέψεις με υποψίες και στερεότυπα. «Όταν είχαμε πάει στην Καστανιά να κάνουμε μία ενημέρωση έρχεται μία γιαγιά και μου λέει, γιατί παιδί μου και εσύ με "αυτούς"; Εμένα μου δίνουν 1.000 ευρώ για ένα χωράφι που δεν το αξιοποίησα ποτέ, γιατί θέλεις να μου πάρεις τα λεφτά, 400 ευρώ σύνταξη παίρνω. Και ήταν πολύ άβολο να της εξηγήσω, ότι δεν θέλω να τις πάρω τα 1.000 ευρώ», θυμάται η Ξένια.

Οι ξενοδοχειακές επεκκλήσεις

Αναρωτιόμαστε εάν η τουριστική ταυτότητα του χωριού επηρεάζει με κάποιον τρόπο και τις θέσεις των κατοίκων του σχετικά με τα αιολικά. «Όταν κάναμε τις επαφές με τον κόσμο υπήρχαν μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΝΕΩΝ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ

“Όταν κρεμάσαμε το πρώτο πανό ήταν ένας σάλος για την τοπική κοινωνία”

Το Νεοχώρι θα το συναντήσεις σαν αναφορά σε όλους τους τουριστικούς οδηγούς για την λίμνη Πλαστήρα. Και τους ανθρώπους του, σε όλες τις δράσεις και τις κινητοποιήσεις που γίνονται τα τελευταία χρόνια για την υπεράσπιση των Αγράφων. Η θέα προς το οροπέδιο της Νεβρόπολης, οι ξενώνες και οι ταβέρνες, το έχουν ορίσει ως έναν σταθερό προσορισμό αναψυχής. Εάν πάρεις, όμως, στον κεντρικό δρόμο μία απότομη και ανυποψίαστη δεξιά στροφή,θα ανηφορίσεις προς εκείνον το μαχαλά του χωριού όπου θα συναντήσεις μόνιμους κατοίκους και όχι επισκέπτες. Αυτοί οι κάτοικοι έχουν συστήσει εδώ και δέκα χρόνια τον δραστήριο Πολιτιστικό Σύλλογο Νέων Νεοχωρίου (ΠΣΝΝ). Συζητήσαμε με κάποιους από αυτούς, με τον Γιώργο Καραντώνη, την Ξένια Κουτρομάνου και την Κρυσταλλία Μήτσιου, για τα βιώματα του χωριού και τις εμπειρίες του αγώνα.

που ήταν αντίθετες στις α/γ. Υπάρχουν κάποιοι που είναι σφόδρα αντίθετοι από άποψη ομορφιάς και περιβάλλοντος, δεν τους ενδιαφέρει το ρεύμα ή αν θα πεθάνουν οι γυπαετοί. Ήρθαν εδώ, έστησαν ένα ξενοδοχείο και λένε ότι δεν θέλουν οι πελάτες τους να βλέπουν αυτό. Προφανώς δεν έχουν συνολική εικόνα της ζημιάς, αλλά τους ενδιαφέρει μόνο αυτό το κομμάτι. Τους θέλουμε στον αγώνα μας και αυτούς», τονίζει ο Γιώργος. Και θα προσθέσει ότι «για μένα δεν είναι μόνο το αισθητικό κομμάτι. Έχω πρόβλημα και με την υποβάθμιση που θα υποστούμε σαν μόνιμοι κάτοικοι, τα προβλήματα στον υδροφόρο ορίζοντα, την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Ακόμα και με την υποβάθμιση των μνημείων». Ωστόσο υπάρχουν και εκείνοι που περιμένουν ότι θα αυξηθεί η κίνηση στα μαγαζιά τους, που περιμένουν τους εργάτες να διανυκτερεύουν στους ξενώνες τους, ενώ υπάρχουν και ξενοδοχεία που έχουν παραχωρήσει στις εταιρείες τα ελικοδρόμιά τους.

Διαφορετικές αφετηρίες

Η συμμετοχή για έναν πολιτιστικό σύλλογο σε έναν πολύμορφο αγώνα όπου συμμετέχουν και συλλογικότητες με διαφορετικές αφετηρίες αποτελεί μία πρόκληση. Και απαιτεί την τήρηση ισορροπιών εκατέρωθεν. «Επειδή αναγκαστικά πρέπει να έχεις επαφές με την πολιτεία σε κάποια θέματα που αφορούν και τις δράσεις του συλλόγου, είμαστε ξεκάθαροι στη θέση μας: Σαν σύλλογος, συμμετέχουμε σε δράσεις που κάνει το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών, η Άνοιχτη Συνέλευση, το Συντονιστικό Αγώνα Αγράφων, η Πρωτοβουλία Αθηνών κ.α.. Δεν έχουμε κανένα πρόβλημα να συμμετέχουμε εφόσον δεν υπάρχουν κάποια ιδιοτελή κίνητρα από πίσω. Όταν βγάλαμε το ψήφισμα ήμασταν ξεκάθαροι και σαν διοικητικό συμβούλιο αλλά και σαν γενική συνέλευση που κάναμε το καλοκαίρι. Δεν μπορεί κανείς να βγει να πει ότι κάποιος μας υποκίνησε. Στο περιβαλλοντικό θέμα

υπόδειξη από πολιτικό δεν μπορούμε να δεχτούμε. Άλλο να ακούσεις έναν περιβαλλοντικό φορέα που μιλά για το αντικείμενο αυτό, άλλο τον πολιτικό ο οποίος σήμερα σου λέει το ένα και αύριο το άλλο. Η παλαιότερη δημοτική αρχή ήταν υπέρ των αιολικών. Το 2016 είχε γίνει εκείνο το περίφημο δημοτικό συμβούλιο που πέρασε σε 10 δεύτερα το θέμα της διάνοιξης δρόμων, 20-1 ήταν οι ψήφοι τότε. Άλλαξε τώρα η δημοτική αρχή και είναι ενάντια, προς τιμήν τους κάποιοι τώρα ψήφισαν κατά των αιολικών», λέει ο Γιώργος. Η Ξένια συμπληρώνει ότι «μπορεί να είναι πολιτικό το θέμα αλλά δεν γίνεται κομματικό. Όσον αφορά τις επαφές με άλλους συλλόγους, τα σχόλια είναι κολακευτικά για τον αγώνα που κάνουμε. Σίγουρα υπάρχει και μία καχυποψία, γιατί τόσο πάθος γι' αυτό το θέμα και αν υπάρχει κάτι απο πίσω. Εγώ το έχω

Ιανός και αλληλεγγύη

Τις ημέρες αμέσως μετά το καταστροφικό πέρασμα του «Ιανού» ο Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Νεοχωρίου έκανε έκκληση για συλλογή ειδών πρώτης ανάγκης για τους ανθρώπους των ορεινών χωριών. Το άτυπο δίκτυο ανθρώπων και συλλόγων που αγωνίζονται ενάντια στα αιολικά ενεργοποιήθηκε και στήριξε με οποιονδήποτε τρόπο μπορούσε την προσπάθεια. «Μαζέψαμε μία μεγάλη ποσότητα που πριν δύο εβδομάδες [σ.σ. η συνέντευξη έγινε μέσα Μαρτίου] έφταναν τα τελευταία πράγματα. Σε ανθρώπους, λίγο-λίγο, όποτε και όπου χρειαζόντουσαν. Μερικές φορές με υπεράνθρωπες προσπάθειες όπως τότε που για να φτάσουν ειδη πρώτης ανάγκης στον Καρβασαρά, τα περνάγαμε με τρικιά πάνω από τον Καρισιώτη ποταμό», λέει ο Γ. Καραντώνης.

νιώσει. Προσωπικά θα συμμαχίσω με θεούς και δαίμονες προκειμένου να μην μπουν α/γ. Με ενδιαφέρει ο κοινός παρανομαστής. Ως πολιτιστικός προσπαθούμε να μην έχουμε έντονη πολιτική γραμμή γιατί το κάνει δύσκολο. Και είναι ούτως ή άλλως δύσκολες οι διαφορετικές αφετηρίες όταν εκπροσωπείς ένα πολιτιστικό σύλλογο. Γιατί έρχεσαι υπόλογος σε κάποιους άλλους που προέρχονται από ένα άλλο μέτωπο. Είναι λεπτές οι ισορροπίες. Μπορεί και με άλλους να έχουμε κοινό στόχο, αλλά η διαφορετική αφετηρία μπορεί να ενοχλεί και να περιπλέκει τα πράγματα».

Περπατώντας τα βουνά

Η έλλειψη ουσιαστικής επαφής με τον τόπο, πέρα από το εφήμερο μίας επίσκεψης σε αυτόν, είναι μία πραγματικότητα που καλείται να διαχειριστεί ένας σύλλογος. «Οι νέοι του χωριού μας επειδή μένουν σε μακρινές περιοχές, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, και έρχονται για λίγο καιρό στο χωριό δεν θέλουν να χαράμισουν τον χρόνο τους με πολιτιστικές δράσεις τόσο σημαντικές. Υπάρχουν άτομα που βοηθάνε και συμμετέχουν αλλά η μεγαλύτερη μερίδα δεν είναι σε αυτόν τον παλμό», περιγράφει η νεότερη της συζήτησης, Κρυσταλλία. Και πώς μπορείς να το αλλάξεις αυτό; «Κάθε καλοκαίρι θα κάνουμε μία πεζοπορία σε μία κορυφογραμμή, Βουτσικάκι, Μπορλέρο. Εκεί βλέπουμε τα παιδιά να μυρίζουν το χώμα, να γίνονται ένα με τα δένδρα, να ακούν τα τιπίσματα και να τους γίνεται οικείο. Εγώ προσπαθώ να τους μπλέξω συναισθηματικά, να καταλάβουν ότι είναι ένα θέμα που μας αφορά όλους. Και αυτό γίνεται όταν έρχεσαι σε επαφή με το βουνό, όταν κάνεις δράσεις. Ξέρω ανθρώπους από το σύλλογο που έρχονται τα καλοκαίρια, μένουν στην Αθήνα και έχουν πάει στην Πρωτοβουλία που υπάρχει εκεί να δώσουν το παρόν. Και νομίζω ότι αυτό είναι κάτι που κερδήθηκε από τον σύλλογο», λέει η Ξένια.

Μόνη εναλλακτική ο τουρισμός;

Σχεδόν πάντα η κουβέντα γύρω από τα αιολικά εργοστάσια καταλήγει κάποια στιγμή στην αναζήτηση διαφορετικών προτάσεων για την ανάπτυξη του τόπου. Και όταν λέμε ανάπτυξη εννοούμε το πρώτο και βασικό: τη δυνατότητα των ανθρώπων να επιβιώσουν και να μπορούν να μείνουν στα χωριά τους. Το δημιουργία του βασικού τουριστικού προϊόντος του νομού Καρδίτσας, της λίμνης Πλαστήρα, είναι αυτό που θα ερμηνώσει και τα γύρω χωριά από τους μόνιμους κατοίκους τους. «Η δημιουργία της λίμνης έθαψε όλες τις απασχολήσεις που είχαν τότε οι άνθρωποι του χωριού και τους ανάγκασε ή να μετακινηθούν σε άλλες δραστηριότητες ή να μεταναστεύσουν. Και εν τέλει μετανάστευσαν, οι 9 στους 10. Οπότε ο τουρισμός είναι μονόδρομος γι' αυτήν την περιοχή, δεν μπορεί να αναπτυχθεί αλλιώς», λέει ο Γιώργος. Και περιγράφει το σήμερα. «Αγροκτηνοτροφία δεν υπάρχει, ειδικά για νέους. Δεν έχω δει κανέναν κάτω των 40-50 χρόνων να ασχολείται με τέτοιο επάγγελμα. Που σημαίνει ότι φεύγοντας κάτι παππούδια που ασχολούνται με αγροτικά και κτηνοτροφία, θα σβήσουν. Από εκεί και πέρα, η ήπια ανάπτυξη έχει και κάποιες παραμέτρους. Τί θα πει ήπια; Δόμηση άνευ όρων; Παρέμβαση και αλλοίωση περιβάλλοντος κατά το "δοκούν"; Όπως και όπου θέλει ο καθένας; Υπάρχει η Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου που δεν σου επιτρέπει να χτίσεις κάτω από τον παραλύνιο δρόμο. Η τοπική αυτοδιοίκηση προσπαθεί να ελαστικοποιήσει τη ΖΟΕ για να φτιάξει το υδατοδρόμο, το κωπυλατοδρόμο κ.α.. Οπότε πρέπει να πάμε σε μια μορφή ήπιας ελαστικοποίησης για να υπάρχουν και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού: αναρχιχάσεις, ράφτινγκ και άλλα θαλάσσια και μη αθλήματα. Αλλιώς μένουμε όπως είμαστε και γεμίζουμε ξενώνες και ταβέρνες. Ειδικά εδώ στο χωριό μας, τη δεκαετία του '90 πολλοί κάτοικοι μεγάλης ηλικίας, έφτιαξαν ενοικιαζόμενα δωμάτια. Τώρα βέβαια τα βλέπεις όλα κλειστά. Έμειναν κυρίως οι μεγάλες μονάδες. Οι νέοι είτε έχουν δουλειά γύρω από αυτά τα αντικείμενα, είτε δεν μένουν καν εδώ. Άλλο να έρθεις σαν επισκέπτης το σαββατοκύριακο και άλλο να ζεις εδώ». Για την Ξένια «όλες αυτές οι ταβέρνες και τα ξενοδοχεία μπορεί να έδωσαν χρήμα για κάποιες εποχές, όλοι δουλέψαμε, και εγώ στον τουριστικό κλάδο ήμουν τα προηγούμενα χρόνια, νομίζω όμως ότι αλλοίωσαν την αισθητική του τόπου. Εμένα μου λείπει στο χωριό το σοκάκι με την τσουκνίδα και τα βάτα. Είμαι υπέρ μίας ήπιας εναλλακτικής λύσης του τουρισμού, απλά δεν θα ήθελα να γίνουν άλλα κτίρια μεγαλύτερα, οτιδήποτε θα μπορούσε να αλλοιώσει περισσότερο το τοπίο. Δεν νοείται χωριό με 15 ταβέρνες και 15 ξενοδοχεία».

Ο αγώνας είναι κάτι το συλλογικό

«Για μένα οι στιγμές που βρισκόμαστε με άλλους συναγωνιστές που θέλουν το καλό του τόπου είναι όλες σημαντικές» λέει ο Γιώργος και συνεχίζει: «Εξχωριστή όμως στιγμή ήταν η πρώτη δυναμική επαφή με άλλους ανθρώπους από όλη την Ελλάδα στο ορειβατικό καταφύγιο εκείνο το τριήμερο του 2019 καθώς και η μεγαλύτερης διαδήλωση στην Καρδίτσα τον Οκτώβριο του ίδιου χρόνου». Δυνατά βιώματα έχει και η Ξένια. «Εκτός από αυτές τις δράσεις, ξεχωρίζω και κάποιες άλλες που πραγματοποιήθηκαν στους χώρους που έχουν ξεκινήσει παράνομα κάποια χωματουργικά έργα όπως τη διαδήλωση στη Νιάλα και στον Τύμπανο. Γύρισα πίσω κάποια στιγμή και κοίταξα πόσος κόσμος ανεβαίναμε. Και κατάλαβα ότι όντως κάτι γίνεται, ότι κάτι μπορεί να αλλάξει. Ήρθε κόσμος από την Κρήτη, από την Τήνο. Είδα εκεί όπου είχαν πρωτοσκάψει και ενώ στην αρχή το είχα πάρει ατομικά, ότι όλα δεν θα το αφήσω, εν τέλει κατάλαβα ότι ήταν συλλογικό, ότι δεν θα το αφήσουμε όλοι μαζί».

Άλλαξε ο Μανωλιός και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς

Νέες περιβαλλοντικές μελέτες για τα αιολικά στα Άγραφα

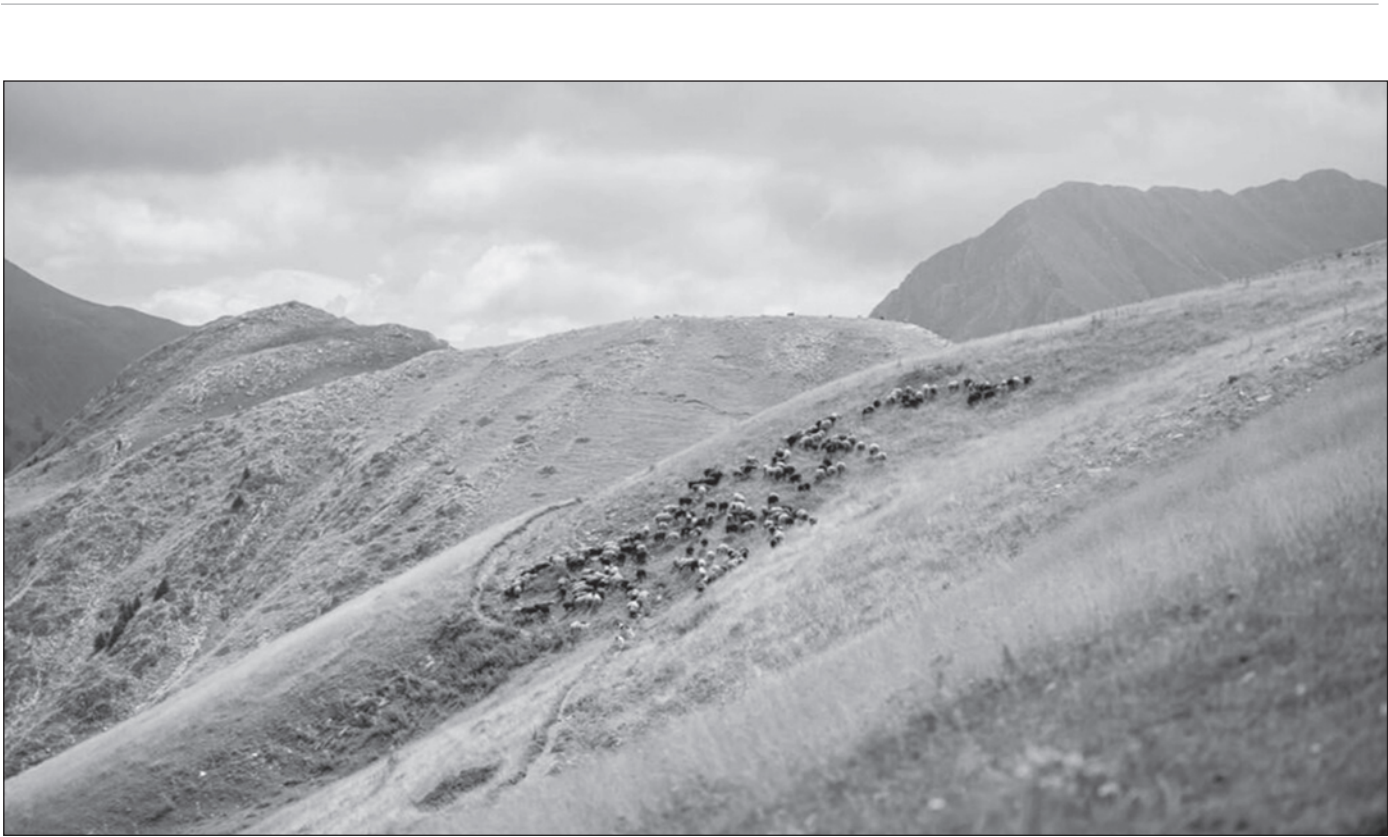
Στη δημόσια διαβούλευση συμμετείχαν με σχολιασμό εκατοντάδες άτομα, τοπικοί πολιτιστικοί σύλλογοι, ορειβατικοί σύλλογοι, συλλογικότητες και φορείς. Παράλληλα, τα δημοτικά συμβούλια των δήμων Καρδίτσας και Αγράφων (ομόφωνα) και της Λίμνης Πλαστήρα (με πλειοψηφία) εξέδωσαν αποφάσεις απορριπτικές των νέων ΜΠΕ. Στις παρακάτω γραμμές δεν θα αντισταθούμε στον σχολιασμό κάποιων σημείων αυτών των μελετών. Ωστόσο διαβάστε στο site της εφημερίδας και την αξιόλογη δουλειά του Δικτύου Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων το οποίο «ξεσκόνισε» αυτές τις νέες περιβαλλοντικές μελέτες των εταιρειών και τις αποδόμισε μέσα από δύο κείμενα παρτηρήσεων.

Λιγότερες οι α/γ, ίδια η ισχύς, μεγαλύτερη η καταστροφή

Αυτό που είχε κυκλοφορήσει τον τελευταίο καιρό ευρέως σε τίτλους εφημερίδων και στο διαδίκτυο είναι ότι μειώνεται ο αριθμός των ανεμογεννητριών (α/γ) στα Άγραφα. Αναφορές οι οποίες κατά κάποιον τρόπο έκλειναν το μάτι σε αυτές και αυτούς που διαμαρτύρονται ζητώντας τους να κάνουν ένα βήμα πίσω και να συναινέσουν στα έργα. Τί σημαίνει, όμως, να κάνουμε «ένα βήμα πίσω»; Σημαίνει ότι ήδη οι εταιρείες έχουν κάνει κάποιο βήμα πίσω στους σχεδιασμούς τους; Τα δημοσιεύματα παρέθεταν τα στοιχεία μείωσης των α/γ, από 20 σε 10 στην Νιάλα και από 20 σε 11 στο Βοϊδολίβαδο. Και σταματούσαν κάπου εκεί. Παρακάτω τί είχε;

Η ισχύς των δύο αιολικών εργοστασίων παραμένει ίδια. Και αυτό επιτυγχάνεται με μεγαλύτερες α/γ, σε ύψος (από 78,5 μ. σε 82 μ.), στη διάμετρο του ρότορα (από τα 82 μ. στα 136 μ.) και σε περύγια (68 μ. αντί 35,5 μ. του αρχικού σχεδιασμού). Αναπόφευκτα, οι επιφάνειες των πλατειών εγκατάστασης μεγαλώνουν από τα 90 στρέμματα και για τους δύο αιολικούς σταθμούς στα 96,7 στρέμματα, οι εκοκαφές για τις βάσεις τους αυξάνονται και η επιφάνεια σαρώσεώς τους σχεδόν διπλασιάζεται. Στις αρχικές ΜΠΕ στις περιοχές όπου θα γίνουν τα αιολικά εργοστάσια προβλεπονταν «ταπεινωση» των κορυφογραμμών μέχρι και 17 μ., ενώ τώρα που οι πλατείες εγκατάστασης έχουν διπλασι-

Στις αρχές του Δεκέμβρη που μας πέρασε αναρτήθηκαν στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο προς "δημόσια διαβούλευση", μέχρι στις 4 Φλεβάρη, οι νέες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΜΠΕ) των εταιρειών Ανεμοδομική Α.Ε. και Πουνέντης Α.Ε. για τα αιολικά εργοστάσια στην Νιάλα και στο Βοϊδολίβαδο αντίστοιχα. Η εκπόνηση νέων περιβαλλοντικών μελετών ήταν ένα αίτημα που έχει διατυπωθεί εδώ και πολύ καιρό από ένα κομμάτι τους κινήματος υπεράσπισης των Αγράφων, βασιζόμενο στην κοινή λογική, καθώς οι προηγούμενες μελέτες πέρα από σκόπιμες παραλείψεις εμπεριείχαν και ψεύτικα στοιχεία.

Βοϊδολίβαδο, το σημείο όπου σχεδιάζεται το αιολικό έργο. Φωτογραφία η οποία συμπεριλαμβάνεται στην μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

αστεί η «ταπεινωση» αναπόφευκτα θα ξεπεράσει τα 30 μ..

Οι δρόμοι, η ισοπέδωση των πλαγιών και οι κατολισθήσεις

Την ίδια στιγμή τα σχεδόν διπλάσια σε μέγεθος περύγια των α/γ θέτουν υπό αμφισβήτηση το αρχικό πλάνο διαπλάτυνσης (ή κία ανοίγματος νέων) δρόμων που ήταν στα 5 μέτρα. Οι μεγαλύτεροι δρόμοι σημαίνουν μεγαλύτερες παρεμβάσεις στα βουνά, σε πλαγιές όπου ήδη έχουν βουλιάξει (εάν δεν έχουν κατολισθήσει ολόκληρες) από τα πλημμυρικά φαινόμενα του περασμένου Σεπτέμβρη, σε μία περιοχή που είναι γνωστό ότι τα πετρώματά της αποτελούνται από κατολισθητικό φλύσχη, ο οποίος ονομάζεται έτσι ακριβώς λόγω της υψηλής του τάσης να κατολισθαίνει! Φανταστείτε τώρα σε αυτά τα μέρη δρόμους πλάτους 5 έως 10 μέτρα με κλίσεις 12% όπως αναφέρουν οι περιβαλλοντικές μελέτες (παρόλο που τα χειριρίδια κατασκευαστών α/γ αναφέρουν ότι η μέγιστη επιτρεπτή κλίση είναι 7% λόγω της αστάθειας των χωμάτινων δρόμων και

του μεγάλου όγκου και του βάρους των φορτηγών μεταφοράς του εξοπλισμού). Ήδη πάνω από τον σχεδόν ολοκληρωμένο περιφερειακό δρόμο Νεοχωρίου-Μπελοκομίτη που θα χρησιμοποιηθεί για την μεταφορά των α/γ, στους οικισμούς της Καρίτσας, υπάρχουν συνεχείς κατολισθήσεις, όπως επίσης και στην περιοχή του Βοϊδολίβαδου όπου σχεδιάζεται το ένα αιολικό εργοστάσιο. 15 χιλιόμετρα νέων δασικών δρόμων προβλέπονται να ανοιχτούν (τα 4,5 χλμ. θα είναι από τον Έλατο προς τον αυχένα του Αγ. Νικολάου, σε ένα σημείο κάτω από το Μπορλέρο όπου επίσης τους τελευταίους μήνες υπάρχουν κατολισθήσεις). Η υπογειοποίηση ενός μέρους των γραμμών μεταφοράς του ρεύματος μέχρι την περιοχή του δασικού χωριού προϋποθέτει την διάνοιξη άλλων 14 χλμ. νέων δασικών δρόμων. Και σε σχεδόν 16 χλμ. ήδη υπάρχοντων δασικών δρόμων προβλέπονται παρεμβάσεις, δηλαδή διαπλατύνσεις.

Οι θαμνότοποι που τελικά ήταν δέντρα Διαβάζοντας τις νέες περιβαλλοντικές

μελέτες των εταιρειών, θα μπορούσαμε με ένα μειδίαμα στα χείλη να αναγνωρίσουμε επιτέλους την ικανότητά τους να εντοπίσουν τη διαφορά ανάμεσα στους θαμνότοπους και στα δέντρα και στα έλατα. Έτσι, λοιπόν, ενώ στις αρχικές μελέτες μας έλεγαν ότι θα κοπούν «μόλις» 30 έλατα και ότι η υπόλοιπη έκταση είναι χέρσα ή θαμνώδης, τελικά τώρα καταγράφεται η αποψίλωση 1.825 δέντρων (!) – ελατών, δρυών, οξυών, πλατύφυλλων – και καμπόσων εκατοντάδων θάμνων.

Άλλο τα 800 και άλλο τα 1.800 μέτρα Τα καινούργια μετεωρολογικά δεδομένα πάνω στα οποία στηρίζονται οι περιβαλλοντικές μελέτες προέρχονται από τον μετεωρολογικό σταθμό του φράγματος στη λίμνη Πλαστήρα και από τον βροχομετρικό σταθμό της Πεζούλας. Τα οποία μπορεί να βρίσκονται μόλις 8 χλμ. από το σημείο εγκατάστασης των αιολικών εργοστασίων, ωστόσο μιλάμε για μία υπομετρική διαφοροποίηση από τα 800 μ. που έχει η λίμνη (και 900 μ. η Πεζούλα) στα 1.800 μ. που έχει η Νιάλα

(και 1780 μ. το Βοϊδολίβαδο). Θα αναγνωρίσουμε, ωστόσο, στους συντάκτες των μελετών αυτών το ένα μικρό βήμα που κάνουν πιο κοντά στην πραγματικότητα, καθώς οι πρώτες ΜΠΕ στηρίζονταν σε μετεωρολογικά στοιχεία από σταθμό της Λαμίας!

Οικοσυστήματα σε απορρύθμιση

Οι ειδικές οικολογικές αξιολογήσεις (ΕΟΑ) των δύο έργων απλά επιβεβαιώνουν τον κατακερματισμό και την απορρύθμιση των οικοσυστημάτων. Ένας από τους προτεινόμενους τρόπους «προστασίας» των όρνιων (που είναι χαρακτηρισμένα ως «κρίσιμως κινδυνεύον είδη») από την πρόσκρουση στις α/γ είναι και η απομάκρυνση των νεκρών κτηνοτροφικών ζώων από την περιοχή των αιολικών εργοστασίων. Της βασικής τροφής δηλαδή των όρνιων! Σου στερούμε την τροφή για να σε αναγκάσουμε να βρεις αλλού σπίτι γιατί εδώ ο βιομηχανικός πολιτισμός αποφάσισε να επενδύσει. Την ίδια στιγμή που τα καταγεγραμμένα περιστατικά, από λιγότερο ή περισσότερο κοντινά αιολικά εργοστάσια, αποδεικνύουν ότι τα ηλεκτρονικά συστήματα απομάκρυνσης των πουλιών που εγκαθίστανται στις α/γ δεν λειτουργούν πάντα και καταγράφονται συνεχώς θάνατοί τους.

Στις ΕΟΑ δεν καταγράφονται επιπτώσεις στην πανίδα των ασπονδύλων. Γίνεται επίκληση της ελλιπής γνώσης που έχουμε για την οικολογία και την γεωγραφική τους κατανομή, όαι ως πρόκληση για την ανάγκη μελέτης τους και εμπλουτισμού των βάσεων δεδομένων, αλλά ως λόγους που μπορούν απλά να τα παρακάμψουν και να προχωρήσουν στις εργασίες.

Δημοτικά συμβούλια και απόρριψη των ΜΠΕ

Τους προηγούμενους μήνες τα τρία δημοτικά συμβούλια (Καρδίτσας, Λίμνης Πλαστήρα και Αγράφων) ύστερα από σχετικές συνεδριάσεις εξέδωσαν απορριπτικές αποφάσεις επί των νέων περιβαλλοντικών μελετών. Καθώς ο περιβαλλοντικός νόμος που ψηφίστηκε τον περασμένο Μάιο αναφέρει ότι γνωμοδότηση δύναται να γίνει μόνο από δημόσιους φορείς «το αντικείμενο της αρμοδιότητας των οποίων συνδέεται άμεσα με τα χαρακτηριστικά του αυτούμενου έργου και τις τυχόν επιπτώσεις αυτού στο περιβάλλον», οι συγκεκριμένες αποφάσεις προφανώς εκφράζουν τους τοπικούς (και ενδο-δημοτικούς) πολιτικούς συσχετισμούς. Και μπορεί το συγκεκριμένο σημείο του νόμου με

Σχόλια στη δημόσια διαβούλευση

«Πρόκειται για ένα ενιαίο έργο που αποτελεί αποκορύφωμα του περιβαλλοντικού παραλογισμού που ακολουθείται στην Ελλάδα σχετικά με την εγκατάσταση Αιολικών Σταθμών: αντί να εξαιρείται η εγκατάστασή τους από οικολογικά σημαντικές περιοχές, προωθούνται εκεί κατά προτεραιότητα!», διαβάζουμε στα σχόλια που κατατέθηκαν από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία στο πλαίσιο της δημόσια διαβούλευσης. «Τα Άγραφα, χαρακτηρισμένα ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) του Δικτύου NATURA 2000, αποτελούν τόπο εξαιρετικής σημασίας για την αναπαραγωγή αρπακτικών πουλιών όπως ο Φιδαετός και ο Πετρίτης, αλλά και βασική περιοχή θερινής τροφοληψίας για το Κρίσιμως Κινδυνεύον στην ηπειρωτική Ελλάδα Όρνιο. Οι

δύο ΑΣΠΗΕ "περικυκλώνουν" τη σημαντικότερη κούρνια των Όρνιων στα Άγραφα: είναι χαρακτηριστικό ότι η ίδια η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση (ΕΟΑ) του έργου αναφέρει μέγιστη καταγραφή 50 Όρνιων στην κούρνια (15-20% του πληθυσμού της ηπειρωτικής Ελλάδας!), ενώ με βάση τις παρατηρήσεις πεδίου η ΕΟΑ υπολογίζει ότι ετησίως λαμβάνουν χώρα 1.474 και 5.845 (!) διελεύσεις Όρνιων αντίστοιχα από τον όγκο σάρωσης των ανεμογεννητριών των δύο ΑΣΠΗΕ».

Η περιβαλλοντική κίνηση «Εξόρμηση για την προστασία του χωριού της Οξυάς» αναφέρει ότι «έχει καταδειχθεί πλήρως ότι οι ΑΠΕ, που κυρίως σήμερα προωθούνται στη χώρα μας (αιολικά, φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά), δε μπορούν, για ξεχωριστούς για την κάθε μορφή

λόγους (στοχαστικότητα και μεταβλητότητα, μη δυνατότητα αποθήκευσης ενέργειας, μη επάρκεια υδάτινων πόρων, κ.λ.π.) – να μας δώσουν αυτό που θέλουμε. Και τούτο το ομολογεί – ευθέως μέχρι πριν λίγα χρόνια και εμμέσως, κυρίως, σήμερα, που έχει γίνει αντιληπτό και από τον κοινό κόσμο – και ο ίδιος ο ΑΔΜΗΕ, με τις «Μελέτες Επάρκειας» που εκπονεί, αλλά κι αυτό το ΥΠΕΝ, μέσω του Ενεργειακού Σχεδιασμού για την Ενέργεια και το Κλίμα (το γνωστό ΕΣΕΚ). Επομένως, είναι καιρός να πάψει η (δήθεν) παραγωγή ενέργειας από αιολικά, φωτοβολταϊκά, μικρά υδροηλεκτρικά, ν’ αποτελεί είτε αιτία ανεπανόρθωτης και μη αναστρέψιμης καταστροφής του περιβάλλοντος - που επιχειρείται, μάλιστα, στ’ όνομα, της «προστασίας» του, χάριν και των

αδρών επιδοτήσεων – είτε το όχημα για την παραχώρηση και τον έλεγχο του φυσικού και υδάτινου πλούτου της χώρας μας (παραγωγικά γη, βουνά, ορεινές πηγές, ρέματα και ποτάμια, κ.λ.π.), με ότι αυτό συνεπάγεται για την επιβίωση και παραπέρα ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και κάθε άλλης μορφής παραγωγικής δραστηριότητας».

Η Ένωση Αγραφιώτικων Χωριών στο σχολιασμό της στη διαβούλευση, μεταξύ άλλων, επισημαίνει ότι δεν λαμβάνεται υπόψη το ιδιαίτερο ιστορικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της περιοχής, το οποίο αποτελεί άυλο πολιτιστικό αγαθό. «Οι βουνοκορφές των Αγράφων χρησιμοποιήθηκαν στο πέρασμα των αιώνων και χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα ως βοσκότοποι από τους Αγραφιώτες και τους Σαρακατσαναίους, των οποίων

τα βουνά των Αγράφων αποτελούν κοιτίδα. Η μετακινούμενη κτηνοτροφία Αγραφιωτών και Σαρακατσαναίων είναι αναντίρρητα συνδεδεμένη με τις βουνοκορφές των Αγράφων. Η Μετακινούμενη Κτηνοτροφία εγγράφηκε, κατόπιν αιτήσεως της χώρας μας, στον Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ανθρωπότητας (Σύμβαση UNESCO, 2003) κατά τη 14η ετήσια συνεδριάσή της Διακυβερνητικής Επιτροπής (9-14 Δεκεμβρίου 2019, Μπογκοτά, Κολομβία) και έκτοτε προστατεύεται ρητά».

Η Επιτροπή Αγώνα Αγραφιωτών υπενθυμίζει ότι «οι τοπκές κοινωνίες, πλείστοι κοινωνικοί φορείς και απλοί πολίτες έχουν αποδείξει με συνεχείς κινητοποιήσεις και διαβήματα διαμαρτυρίας, ακόμα και στο ίδιο το Υ.Π.ΕΝ.,

μία πρώτη ανάγνωση να φαίνεται ανοιχτό σε πολλαπλές ερμηνείες, ωστόσο το Δίκαιο αυτού του τόπου γράφεται από τους από-τα-πάνω και αυτοί έχουν τον πρώτο λόγο στο πώς θα το ερμηνεύσουν και θα το χρησιμοποιήσουν. Εξάλλου, με το πρόσημα του «ξεπεράσματος» της γραφειοκρατίας που αφορά επενδύσεις σε ΑΠΕ, τον τελευταίο λόγο τον έχει ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Περιβάλλοντος. Μιλάμε για το ίδιο άτομο το οποίο πριν από κάποιο καιρό παρέκαμψε το τμήμα Βιοποικιλότητας του υπουργείου (το οποίο αρνούνταν να εγκρίνει την ΕΟΑ) και αποφάσισε ότι τα έργα στα Άγραφα μπορούν να ξεκινήσουν χωρίς νέες περιβαλλοντικές μελέτες.

Από την άλλη, τα συγκεκριμένα έργα αποτελούν «αντικείμενο αρμοδιότητας» για τα τοπικά δασαρχεία. Τα οποία μέχρι στιγμής αδιαφορούν, εάν δεν προμοτάρουν, την καταστροφή των βουνών. Το δασαρχείο Καρπενησίου συνεργάζεται και καλύπτει τους επενδυτές (χαρακτηριστικό παράδειγμα η έκδοση τον Αύγουστο του 2019 παράνομου πρωτόκολλου εγκατάστασης στην Νιάλα για την Ανεμοδομική Α.Ε., χωρίς να έχει εγκριθεί η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση που ήταν προαπαιτούμενο). Έτσι, την 1η του Φλεβάρη, χωρίς να μας επιφυλάσσει καμία έκπληξη σε σχέση με τη μέχρι στιγμής στάση του, ο δασάρχης Καρπενησίου Ι. Κρκάνης γνωμοδοτεί θετικά για την υλοποίηση των έργων. Οι δύο όροι/προϋποθέσεις που συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό έγγραφο – ότι οι πλατείες των α/γ δεν περιορίζονται στα 50 χιλιάδες τ.μ. όπως είχε δηλωθεί αρχικά αλλά στα 60 χιλιάδες και ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο σχέδιο για το πού θα ριχτούν τα μπάζα των έργων – στην κρίση του δασάρχη αποτελούν απλά αστερίσκους που μπορούν να προσπεραστούν και η επένδυση να ξεκινήσει.

Όσο για το δασαρχείο Καρδίτσας νίπτει τας χείρας του μέσα από μία δημοσιούπαλληλική νοοτροπία που θέλει κάθε χαρτί που έρχεται σε αυτό απλά να υπογράφεται και να επικυρώνεται.

Ξεπερνώντας τα ψηφίσματα, αυτόνομος αγώνας εδώ και τώρα
Ο αγώνας για την υπεράσπιση των Αγράφων τα τελευταία δύο χρόνια απασχολεί και έχει συσπειρώσει ένα πολύ μεγάλο κομμάτι των τοπικών κοινωνιών. Αναπόφευκτα θα ενεργοποιήσει και κινήσεις πολιτικού προσοδισμού των τοπικών μικροεξουσιών, με μετατοπίσεις, «αλλαγές στρατοπέδων» και έντεχνες ντρίπλες αποφυγής ευθυνών και ανάληψης συγκεκριμένων ενεργειών. Οι τοπικές κοινωνίες προβάλουν μία μαζική και ισχύρη αντίθεση στα σχεδιαζόμενα έργα, η μπίλια

Αυτό που αντιστοιχεί στους ανθρώπους της πόλης, στους ανθρώπους των χωριών, στους ανθρώπους που περιδιαβαίνουν αυτά τα βουνά όλα αυτά τα χρόνια, είναι να οργανώσουν τον δικό τους αυτόνομο αγώνα για την υπεράσπισή τους. Έναν αγώνα που μας θέλει παρόντες και παρούσες στα σημεία της καταστροφής, αποφασισμένους και αποφασισμένες να υπερασπιστούμε τα βουνά με όλους τους δυνατούς τρόπους.

έχει καθίσει στην πλευρά των αντιστάσεων και εκτιμούμε ότι η πολιτική επιβίωση των τοπικών αρχών απαιτεί την προσαρμογή τους σε αυτήν την πραγματικότητα.

Την ίδια στιγμή, όμως, οι εργασίες κατασκευής του υποσταθμού της ΔΕΗ στο διάσελο του προφήτη Ηλία στην Αργιθέα (βασικού συνοδού έργου διαφόρων αιολικών πάρκων της γύρω περιοχής) συνεχίζονται, ακόμα και μέσα στο πέπλο της πυκνής ομίχλης που πολύ συχνά καλύπτει την περιοχή. Το παιχνίδι έχει αρχίσει ήδη στα βορειοδυτικά Άγραφα και ο αντίπαλος εμφανίζει μία-μία τις κάρτες του. Οι αδειοδοτήσεις αιολικών πάρκων στην ευρύτερη περιοχή (Τύμπανος, Καζάρμα, Φούρκα-Μασούρι) και οι άδειες εγκατάστασης δύο νέων ανεμομετρικών ιστών στο αλπικό κομμάτι της υψηλότερης κορυφής των Αγράφων, της Καράβας, δείχνουν συγκεκριμένες κατευθύνσεις και προτεραιότητες των επενδυτών.

Σε αυτήν την εφημερίδα έχουμε την πεποίθηση ότι ένας αγώνας μπορεί να είναι πολύμορφος. Οι δήμοι και τα συμβούλιά τους μπορούν να ακολουθήσουν τους δικούς τους θεσμικούς δρόμους, να πράξουν από το δικό τους μετερίζι, έχοντας, για ευνόητους λόγους, πολύ συγκεκριμένα όρια. Αυτό που αντιστοιχεί στους ανθρώπους της πόλης, στους ανθρώπους των χωριών, στους ανθρώπους που περιδιαβαίνουν αυτά τα βουνά όλα αυτά τα χρόνια, είναι να οργανώσουν τον δικό τους αυτόνομο αγώνα για την υπεράσπισή τους. Έναν αγώνα που μας θέλει παρόντες και παρούσες στα σημεία της καταστροφής, αποφασισμένους και αποφασισμένες να διακόψουμε τις εργασίες, να υπερασπιστούμε τα βουνά με όλους τους δυνατούς τρόπους.

Αν διαπράξουν το οικολογικό και κοινωνικό έγκλημα, ποιο το νόημα αυτά τα βουνά να λέγονται πλέον Άγραφα;

γράφει η Επιτροπή Αγώνα Αγραφιωτών

Όταν λες «Άγραφα», η φαντασία σου καλπάζει. Φαντάζεσαι άγρια, απάτητα βουνά, γεμάτα μύθους και ιστορία, φορτωμένα πάνω τους με ασήκωτο βάρος αγώνων αντίστασης, αγώνων για την ελευθερία. Φέτος, με τη συμπλήρωση των 200 χρόνων από το ξέσπασμα της ελληνικής επανάστασης, όλη αυτή η ιστορία γίνεται ακόμα πιο βαριά. Και άρα, η κληρονομιά της, βαραίνει ακόμα περισσότερο τις ζωές γενιές για να συνεχίσει να τιμά τόπους σαν τα Άγραφα. Να τιμά και το χώμα και τις πέτρες και το όνομά τους...

Είναι λίγο πολύ γνωστή η ιστορία της ονοματοδοσίας αυτών των ψηλών βουνών. Αιώνες πριν, τα Άγραφα βρέθηκαν σε καθεστώς «ημιαυτονομίας», αφού είχαν φορολογικές ελαφρύνσεις, είτε κατά τη διάρκεια της βυζαντινής αυκρατορίας, είτε μετέπειτα της οθωμανικής. Το ότι δεν γράφονταν στα κιτάπια της αυτοκρατορικής φορολογίας, όπως λίγο πολύ λέει η ιστορία ή ο μύθος, οδήγησε τους ανθρώπους να ονοματίσουν τον απρόσιτο αυτόν τόπο «Άγραφα».

Εκεί μέσα, στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας, υπήρξαν σημαντικές θρυαλλίδες διδασκαλίας, όπως η περίπτωση του λεγόμενου «Ελληνομουσείου Αγράφων», στα Βραγγιανά Ευρυτανίας, το οποίο λειτούργησε κατά τον 17ο και 18ο αιώνα. Όμως, και σε περιόδους όπως του μεσοπολέμου, δημοτικά σχολεία της περιοχής, όπως π.χ. εκείνο του Καροπλεσί-ου Ευρυτανίας (τώρα Καρδίτσας), διακρίνονταν για το μαθησιακό τους επίπεδο. Στην περίοδο της κατοχής και της αντίστασης, το εύρος των ιστοριών αλλά και των μύθων γύρω από τα Άγραφα άνοιξε ακόμα πλατύτερα. Παράλληλα, αναδείχθηκαν μορφές πολιτιστικής δραστηριότητας (μαθήματα, θεατρικές παραστάσεις, εκτύπωση αντιστασιακού έντυπου υλικού), οι οποίες ήταν έως τότε σχεδόν ανύπαρκτες στα δύσβατα αυτά μέρη. Η αιματηρή δεκαετία του 1940 άφησε τις μνήμες να καταλαμβάνουν κάθε ράχη των Αγράφων, κάθε ποτάμι και ρυάκι. Και τα Άγραφα, αυτά τα ψηλά και άγρια βουνά, ξανατραγουδήθηκαν...

Κι ενώ λοιπόν αυτό το «φτωχό» σημείο του χάρτη έως τώρα διακρίνονταν όα για τις «οικονομικές του επιδόσεις» αλλά για την προσφορά του στη γνώση, στη μνήμη και στους αγώνες για δικαιοσύνη, σήμερα, μετά από δεκαετίες εγκατάλειψης και μιας κρατικής πολιτικής που οδηγεί σε πλήρη μαρασμό την περιφέρεια της χώρας, ο ιερός αυτός τόπος βαφτίζεται «πλουτοπαραγωγικός πόρος» και δίνεται βορά στους «επενδυτές». Και βέβαια δεν χαρίζεται μόνο τα Άγραφα στους πλιατσικολόγους των εταιρειών. Χαρίζονται όλα τα βουνά και τα νησιά για αιολικά, όλες οι πλαγιές και οι κάμποι για φωτοβολταϊκά, όλα τα ποτάμια για υδροηλεκτρικά. Γενικώς, όλα χαρίζονται με αντάλλαγμα το τίποτα για εμάς και τις επόμενες γενιές.

Αυτή η συγκυρία ίσως να είναι η τελευταία για τη ζωή στα Άγραφα: ή τιμάμε το όνομά τους και τα Άγραφα συνεχίζουν να αποτελούν ένα ζωντανό τόπο γνώσης αλλά και αυτογνωσίας, είτε παραδίδονται στα κιτάπια των ενεργειακών, χρηματιστηριακών και

οικονομικών δεδομένων ως πεδίο συμφερουσών ή μη «επενδύσεων».

Συντοπίτες και συντοπίτισες, φίλοι και φίλες, η απόφαση είναι πρώτα δική μας. Είμαστε στην αρχή του επόμενου βήματος: εκείνου που ακολουθεί τη λήξη της δημόσιας διαβούλευσης του Υπουργείου Ενέργειας για τις σχετικές με τα δύο προωθούμενα αιολικά εργοστάσια στη Νιάλα και στο Βοϊδολίβαδο Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Στη δημόσια αυτή διαβούλευση, η οποία πραγματοποιήθηκε επειδή ήταν υποχρεωμένο βάσει νόμου να πράξει το αρμόδιο υπουργείο και έληξε στις 4/2/2021, καταγράφηκε με εντυπωσιακό τρόπο η καθολική αντίθεση των τοπικών κοινωνιών, των τοπικών συλλόγων, των κινήσεων ή και μεμονωμένων πολιτών, των τοπικών αυτοδιοικητικών αρχών, των ορειβατικών συλλόγων, των περιβαλλοντικών οργανώσεων κατά της καταστροφής της Νιάλας, κορυφής-συμβόλου των Αγράφων, καθώς και του Βοϊδολίβαδου, μιας από τις ιστορικές κορυφές από όπου κάποτε περνούσαν τα ελληνοτουρκικά σύνορα. Στις ενστάσεις που κατατέθηκαν, οι αντιρρήσεις αφορούσαν ένα πλήθος ζητημάτων, αποδεικνύοντας ότι τα προτεινόμενα από συγκεκριμένη εταιρεία έργα στηρίζονται σε έωλες περιβαλλοντικές και τεχνικές μελέτες, οδηγούν σε πλήρη υποβάθμιση το περιβάλλον, λειτουργούν ως ταφόπλακα για κάθε άλλη προοπτική κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας στην περιοχή και εν τέλει δρομολογούν την ολοκλήρωση της κοινωνικής της ισοπέδωσης.

Εάν η πολιτική ηγεσία των αρμόδιων υπουργείων και οι υπηρεσιακοί παράγοντες κωφεύσουν απέναντι τόσο στην έκταση των ενστάσεων αλλά πρωτίστως στα αδιάσειστα στοιχεία που παρατέθηκαν, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής που το ίδιο το υπουργείο ορίζει με τα όποια σοβαρότατα προβλήματα παρουσιάζει το ισχύον νομικό πλαίσιο, τότε για ακόμα μία φορά θα αποδειχτεί πως ο βασιλιάς είναι πλήρως γυμνός. Θα αποδειχτεί για ακόμα μία φορά πως δεν υπολογίζουν τίποτα.

Όμως εμείς οφείλουμε, στα επόμενα βήματά μας, να τους κάνουμε να μας υπολογίζουν. Δεν θα μας καταστήσουν ξένους στον τόπο μας, δεν θα επιτρέψουμε να μεταβάλουν όλη τη χώρα σε μια βιομηχανική ζώνη που σε λίγα χρόνια θα παρακμάσει – ακόμα και ως τέτοια – και θα εγκαλειφθεί.

Σήμερα, στην εποχή των περιοριστικών μέτρων και της πανδημίας, ο αέρας και τα νερά των Αγράφων δεν είναι «πλουτοπαραγωγικοί πόροι» αλλά πηγές ζωής και γνώσης. Τα Άγραφα είναι τόπος βιωματικής εμπειρίας, είναι όσες εικόνες ή λέξεις ή ήχοι συγκρατώνται στο μυαλό και στη μνήμη ανάμεσα από το θρόισμα των φύλλων. Τα Άγραφα είναι ένας διπνεκής ορίζοντας.

Όσες μελέτες και αν κάνουν, όσες μετρήσεις και αν πάρουν, δεν θα έχουν υπολογίσει το κυριότερο: ότι για όσες και όσους αγαπάμε αυτά τα βουνά, είτε «κρατάμε» είτε «δεν κρατάμε» από αυτά τα μέρη, τα Άγραφα είναι κάτι από το ίδιο μας το είναι. Και αυτό δεν εγκαταλείπεται εύκολα στον κάθε τυχοδιώχτη.

* Μπορείτε να επικοινωνήσετε με την Επιτροπή Αγώνα Αγραφιωτών στο epitropiagrafa@gmail.com

ότι αντιτίθενται στην κατασκευή των εν λόγω ΑΣΠΗΕ και έχουν κατορθώσει να κάνουν γνωστή την αντίθεσή τους σε όλο το πανελλήνιο. Κανένα εμπορικό όφελος και κανένα αντισταθμιστικό μέτρο δεν μπορεί να συγκριθεί με την απώλεια ενός πραγματικού και προστατευμένου με συγκεκριμένες αποφάσεις επίγειου παραδείσου, όπως είναι οι συγκεκριμένοι ορεινοί όγκοι, ενός οικολογικού, ιστορικού, πολιτιστικού αλλά και κοινωνικοοικονομικού πλούτου που είναι αυτή η περιοχή. Στις μέρες μας, σε μια εποχή που όλες οι πανανθρώπινες κοινωνικές αξίες φαίνονται να κατακρημνίζονται, τέτοιους αμόλυντους τόπους, όπως το σύνολο της ορεινής ραχοκοκαλιάς της Πίνδου, οφείλουμε

να τους προστατεύουμε ως κόρη οφθαλμού για να μπορέσουμε να βλέπουμε το μέλλον και τις γενιές που έρχονται κατάματα». Τέλος, η Πρωτοβουλία κατοίκων Αθίνας για την προστασία των Αγράφων σημειώνει ότι «η διαβούλευση κατέδειξε ότι το αφήγημα της «πράσινης ανάπτυξης» έχει πλέον καταρρεύσει και δεν πείθει κανένα, αφού είναι πια ξεκάθαρες οι καταστροφικές και μη αναστρέψιμες συνέπειες της ανεξέλεγκτης εγκατάστασης αιολικών εντός – και εκτός – προστατευόμενων περιοχών. Οι πολίτες γνωρίζουν πλέον ότι το αφήγημα αυτό είχε και έχει σαν μοναδικό σκοπό να ικανοποιήσει την αδηφάγο όρεξη μιας κερδοσκοπικής "κάστας"».

Ήταν κάπου, κάποτε, κάποιες προστατευόμενες περιοχές...

εικονογράφηση, Μαριλένα Παπαγεωργίου

Η δημιουργία του δικτύου

Τον Μάιο του μακρινού 1992 η δημιουργία του πανευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000 θα αποκρυσταλλώσει τις περιβαλλοντικές ανησυχίες της τότε ΕΟΚ (92/43/ΕΟΚ). Η συγκρότηση του δικτύου θα βασιστεί στην ενσωμάτωση δύο προϋπάρχοντων κοινοτικών οδηγιών και έτσι θα συμπεριλαμβάνει δύο κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών: τις Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) που αφορούν τα πουλιά και τους Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) που αφορούν τους οικότοπους. Διακρυγμένος στόχος είναι η «προστασία της βιολογικής ποικιλομορφίας μέσω της διατήρησης των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας κλωρίδας και πανίδας».

Προστατευόμενες περιοχές

Το ελληνικό κράτος θα ενσωματώσει την ευρωπαϊκή οδηγία στο εθνικό δικαιο το 1998. Ωστόσο, η έννοια των «προστατευόμενων περιοχών» είχε τεθεί σε εσωτερικό θεσμικό επίπεδο (ν. 856) κάμποσα χρόνια πιο πίσω, το 1938, με την ίδρυση των πρώτων εθνικών δρυμών σε Όλυμπο και Παρνασσό. Το γεγονός ότι η προστασία

της φύσης είχε ταυτιστεί με τους ορεινούς όγκους, την αγριότητα και την επιβλητικότητα τους, ήταν και ο λόγος που δεν υποθετίθηκε ο όρος «εθνικό πάρκο», όπως συνέβη σε διάφορες χώρες του εξωτερικού. Η λέξη «δρυμός», πέρα από την βασική του έννοια – δάσος δρυών – συμπεριλαμβάνει και την έννοια της περιοχής με άγρια βλάστηση, θα γράψει ο δασολόγος Ζαχαρίας Πρωϊμάκης. Το 1971 με τον νόμο 996 θα θεσπιστούν δύο ακόμη κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, τα αισθητικά δάση και τα διατηρητέα μνημεία της φύσης.

Το δίκτυο Natura 2000 (με τελευταία αναθεώρηση τον Δεκέμβριο του 2017) συμπεριλαμβάνει 202 Ζώνες Ειδικής Προστασίας και 241 Τόπους Κοινοτικής Σημασίας, οι οποίοι σε διάφορες περιοχές αλληλοκαλύπτονται. Το 2012 έληξε η προθεσμία που είχε το ελληνικό κράτος για να θεοπίσει τους αναγκαίους στόχους και τα αναγκαία μέτρα διατήρησης για τους τόπους του Natura 2000. Τον Δεκέμβριο του 2020 θα καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (υπόθεση C-849/201).

Όταν το ΕΣΕΚ καλύπτεται και χωρίς τις Natura

Τη στιγμή που το νομοθετικό πλαίσιο ανοίγει τη βεντάλια των επενδύσεων σε ΑΠΕ στις περιοχές Natura, μία πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα δημοσιεύτηκε τον Ιανουάριο του 2021 από το Εργαστήριο Διατήρησης της Βιοποικιλότητας του πανεπιστημίου των Ιωαννίνων (βασίζόμενη, σε στοιχεία μέχρι τον Μάρτιο του 2020, από τότε τον τελευταίο χρόνο υπάρχει αυξητική άνοδος των σχετικών αιτήσεων για αιολικά, όπως παρουσιάζουμε και στο διπλανό άρθρο). Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα τα αιολικά εργοστάσια που έχουν αδειοδοτηθεί μέχρι σήμερα σε περιοχές εκτός Natura επαρκούν για να υπερκαλυφθεί δύο και τρεις φορές το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) για το 2030. Ο εθνικός στόχος εγκατεστημένης ισχύς αιολικών έως το 2030 είναι 7.05 GW. Η Ελλάδα πιθανόν να έχει πετύχει και ξεπεράσει τον εθνικό στόχο του 2030 καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα του Μαρτίου του 2020 η εγκατεστημένη ισχύς των αιολικών εργοστασίων με άδεια λειτουργίας, με άδεια εγκατάστασης, με άδεια έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και άδεια παραγωγής στο τελικό στάδιο ήταν 8,83 GW. Η πρόταση της έρευνας είναι να οριστεί ως επενδυτική ζώνη το 41,4% της χώρας που βρίσκεται εκτός των περιοχών Natura και των ζωνών εκτός δικτύου με χαμηλό και πολύ χαμηλό βαθμό κατακερματισμού από την ύπαρξη δρόμων. Βάσει αυτής της πρότασης ο εθνικός στόχος εγκατεστημένης ισχύος είναι δυνατόν να επιτευχθεί και να ξεπεραστεί κατά 1,5 φορές (10,71 GW) βάσει τον υπαρκτών αιτήσεων για αδειοδοτήσεις αιολικών που υπήρχαν τον Μάρτιο του 2020.

Η γλώσσα άραγε μπορεί να κάνει υπολανθάνουσα παιχνίδια; Όταν ορίζει "προστατευόμενες" περιοχές, ανεπαίσθητα καθορίζει και τις "απροστάτευτες"; Τί σημαίνει προστατευόμενη περιοχή; Και ακόμα περισσότερο, τί σημαίνει απροστάτευτη; Ο κάθε τόπος σμιλεύεται από τους ανθρώπους που τον ζουν, που τον δουλεύουν, που αποτυπώνουν επάνω του την ιστορία τους για να τη συναντήσουν οι επόμενες γενιές. Ο κάθε τόπος είναι μία έκπληξη ή μία καλπάζουσα φαντασία που μπορεί να βρεθούμε κάποια στιγμή μπροστά της, μπορεί και όχι. Ο κάθε τόπος προστατεύεται από τα βιώματα, τις διηγήσεις, τις αναμνήσεις των ανθρώπων, τον ιδρώτα της επιβίωσης με αυτόν.

Από την άλλη η γλώσσα της εξουσίας μιλάει τον παλμό των εποχών. Κάποτε ήταν οι πρώιμες περιβαλλοντικές ανησυχίες των '80s, μετά κατέφθασε το προϊόν-τουρισμός των '90s, σήμερα είναι ο νέος προσοδοφόρος κύκλος της βιομηχανίας της ενέργειας. Η γλώσσα της εξουσίας έχει βρεθεί στην άβολη θέση να επαναπροσδιορίσει αυτά για τα οποία είχε μιλήσει τα προηγούμενα χρόνια. Δεν μπορεί να πει ακριβώς ότι οι προστατευόμενες περιοχές θα πρέπει να σταματήσουν να υπάρχουν ως τέτοιες. Μπορεί όμως να μιλήσει για ζωνοποιήσεις, για επενδύσεις, για ανάπτυξη. Και να υποσχεθεί εφήμερες θέσεις εργασίας. Κάθε ισοπεδωμένο βουνό και ένα μεροκάματο. Κάθε στερεμένο ποτάμι και μία εξάδα εμφιαλωμένο νερό. Κάθε νησίδα στο Αιγαίο γεμάτη με ανεμογεννήτριες και μία περσινή φωτογραφία καλοκαιρινών διακοπών, στο πλοίο, με φόντο γλάρους και το βαθύ μπλε. Κάθε ένα πλάσμα της φύσης που αφανίζεται και ένα εντυπωσιακό εξώφυλλο του National Geographic.

Οι περιοχές Natura εν μέσω μίας επενδυτικής ερήμου

Οι περιοχές του δικτύου Natura βρίσκονται εδώ και δεκαετίες υπό την αφορητή πίεση του προϊόντος του μαζικού τουρισμού, είτε στην ξενοδοχειακή είτε στην εναλλακτική του μορφή. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μία μετατόπιση του επενδυτικού ενδιαφέροντος από τη θάλασσα (και) στα βουνά. Και μία σταδιακή δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου διευκόλυνσης αυτών των επενδύσεων. Η ψήφιση του περιβαλλοντικού νομοσχεδίου έναν χρόνο πριν (Μάιος 2020) και ο νόμος 218 του πρόσφατου νομοσχεδίου για τις δημόσιες δραστηριοτήτων σε καθεμία από αυτές. Στην πραγματικότητα είναι ένα εργαλείο επέκτασης επενδυτικών δραστηριοτήτων σε όσο γίνεται μεγαλύτερο μέρος τους. Το νομοσχέδιο εκσυγχρονισμού της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που ψηφίστηκε την περασμένη άνοιξη διαχώρισε εκ νέου τις περιοχές Natura σε ζώνες (Ζώνη Απόλυτης Προστασίας, Ζώνη Προστασίας της Φύσης, Ζώνη Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών). Αυτό εξ αρχής δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι ότι τον διαχωρισμό αυτών των ζωνών τον συνοδεύει και ο επαναπροσδιορισμός των δραστηριοτήτων που επιτρέπονται σε καθεμία από αυτές. Το γεγονός, λοιπόν, ότι στην αρχική του εκδοχή το νομοσχέδιο συμπεριελάμβανε τη δυνατότητα εξορυκτικών δραστηριοτήτων στις Ζώνες Απόλυτης Προστασίας της φύσης (στον πυρήνα δηλαδή των περιοχών Natura), ποτεύουμε ότι είναι ενδεικτική προθέσεων και σχεδιασμών. Γιατί ξέρουμε ότι τα νομοσχέδια δεν γράφονται... στο πόδι για να γίνουντα «λάθη» αλλά ζυγίζουν τις κοινωνικές αντιδράσεις (εν τέλει, μετά από την κατακραυγή, οι εξορυκτικές δραστηριότητες μεταφέρθηκαν στην τρίτη «Ζώνη Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών»).

Η ζωνοποίηση των Natura ως επενδυτικό εργαλείο

Η κατάτμηση των περιοχών Natura σε ζώνες και υπο-ζώνες θεωρητικά στοχεύει στον καθορισμό και τον αυστηρό έλεγχο των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων σε καθεμία από αυτές. Στην πραγματικότητα είναι ένα εργαλείο επέκτασης επενδυτικών δραστηριοτήτων σε όσο γίνεται μεγαλύτερο μέρος τους. Το νομοσχέδιο εκσυγχρονισμού της περιβαλλοντικής νομοθεσίας που ψηφίστηκε την περασμένη άνοιξη διαχώρισε εκ νέου τις περιοχές Natura σε ζώνες (Ζώνη Απόλυτης Προστασίας, Ζώνη Προστασίας της Φύσης, Ζώνη Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών). Αυτό εξ αρχής δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι ότι τον διαχωρισμό αυτών των ζωνών τον συνοδεύει και ο επαναπροσδιορισμός των δραστηριοτήτων που επιτρέπονται σε καθεμία από αυτές. Το γεγονός, λοιπόν, ότι στην αρχική του εκδοχή το νομοσχέδιο συμπεριελάμβανε τη δυνατότητα εξορυκτικών δραστηριοτήτων στις Ζώνες Απόλυτης Προστασίας της φύσης (στον πυρήνα δηλαδή των περιοχών Natura), ποτεύουμε ότι είναι ενδεικτική προθέσεων και σχεδιασμών. Γιατί ξέρουμε ότι τα νομοσχέδια δεν γράφονται... στο πόδι για να γίνουντα «λάθη» αλλά ζυγίζουν τις κοινωνικές αντιδράσεις (εν τέλει, μετά από την κατακραυγή, οι εξορυκτικές δραστηριότητες μεταφέρθηκαν στην τρίτη «Ζώνη Διαχείρισης Οικοτόπων και Ειδών»).

Το άρθρο 218

Στα μέσα του Μαρτίου ψηφίστηκε με κυβερνητική πλειοψηφία ένα νομοσχέδιο για τις δημόσιες συμβάσεις, στο οποίο εμπεριέχονταν και το άρθρο 218 που προκάλεσε πολλές αντιδράσεις. Με το άρθρο αυτό δίνεται η δυνατότητα να καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, μέσα σε περιοχές Natura, υπο-περιοχές όπου μπορούν να γίνουν ήπια αναπτυξιακά έργα. Για την χωροθέτηση του έργου θα απαιτείται ειδική περιβαλλοντική μελέτη (ΕΠΜ) από τον επενδυτή η οποία θα υπερισχύει έναντι των ειδικών περιβαλλοντικών μελετών που ήδη βρίσκονται σε εξέλιξη από τους αρμόδιους φορείς για το σύνολο των προστατευόμενων περιοχών.

Η αοριστολογία στη διατύπωση του συγκεκριμένου άρθρου αποδίδει και την κατεύθυνσή του: την επέκταση των επενδύσεων και σε προστατευόμενες περιοχές. Ο ορισμός «ήπιο αναπτυξιακό έργο» δεν υπάρχει πουθενά, αλλά ούτε και καθορίζονται οι όροι με τους οποίους ένα έργο μπορεί να χαρακτηριστεί «ήπιο». Η περιβαλλοντική πολιτική περνάει στην αρμοδιότητα του υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Ο εκάστοτε επενδυτής θα καταθέτει την περιβαλλοντική μελέτη για την υποπεριοχή που τον ενδιαφέρει και όταν αυτή εγκρίνεται θα πρέπει υποχρεωτικά να συμπεριλαμβάνεται στις συνολικές περιβαλλοντικές μελέτες της προστατευόμενης περιοχής. Δεν θα είναι, λοιπόν, οι ειδικές περιβαλλοντικές μελέτες (ΕΠΜ) διαχείρισης και προστασίας των περιοχών Natura αυτές που θα καθορίζουν τις επενδύσεις σε αυτές, αλλά το ανάποδο. «Ο επενδυτής, δηλαδή ο ιδιώτης, θα προσκομίζει την ΕΠΜ, καθορίζοντας το καθεστώς προστασίας της περιοχής στην οποία επιθυμεί να αναπτύξει τη δραστηριότητά του, τις προϋποθέσεις, τις τυχόν απαγορεύσεις κ.λπ, βάσει της σχετικής μελέτης που θα εκπονήσει. Πρόκειται δηλαδή αν όχι για καταφανή περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, σίγουρα για παγκόσμια πρωτοτυπία! Τη στιγμή μάλιστα που βρίσκεται σε εξέλιξη το έργο εκπόνησης των ΕΠΜ, σχεδίων Προεδρικών Διαταγμάτων και Σχεδίων Διαχείρισης για τις περιοχές του δικτύου Natura 2000. Προς τι λοιπόν όλη αυτή η βιασύνη; Δεν μπορεί να περιμένει η ηγεσία των Υπουργείων Ανάπτυξης και Υπουργείων Ενέργειας τη Διοίκηση να ολοκληρώσει το έργο της, χωρίς να της βάξει τρικλοποδιά υπονομεύοντας το έργο της και αυξάνοντας το διοικητικό βάρος;», αναφέρεται σε ανακοίνωσή της η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία.

Η αποσπασματική διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών ανάλογα με τα σχέδια των επενδυτών καλύπτεται πίσω από τον καθορισμό, στις περιοχές Natura, Ζωνών Απολύτου Προστασίας. Ο Γιώργος Μπάλιας, αναπληρωτής καθηγητής στο τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου και πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κορινθιακού κόλπου, γράφει σχετικά: «Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο όρος "περιοχές απόλυτου προστασίας" δεν υπάρχει στην οδηγία 92/43. Αυτό συμβαίνει για το λόγο ότι από τη στιγμή που θα οριστούν οι ΕΖΔ και οι ΖΕΠ, προστατεύονται με τον ίδιο τρόπο και τα ίδια μέτρα όλοι οι οικότοποι και τα είδη χάριν των οποίων ορίστηκαν αυτοί οι τόποι ως προστατευόμενοι. Επομένως δεν έχει νόημα η εξαίρεση των περιοχών απόλυτου προστασίας από τις διατάξεις του νόμου, πολλώ δε μάλλον που ως τέτοιες δηλαδή ως απόλυτου προστασίας θα προταθούν από την ΕΠΜ για την επεξεργασία υπο-περιοχών κατά το δοκούν. Πρόκειται, λοιπόν, για φύλλο συκής ώστε να εμφανιστεί το νομοθέτημα ως δήθεν προστατευτικό της βιοποικιλότητας».

Οι περιοχές Natura ως πρόβλημα

Οι προστατευόμενες περιοχές Natura υφίστανται εδώ και πολύ καιρό μία επικοινωνιακή αποδόμηση από υπουργούς. Ο γενικός γραμματέας του υπουργείου Περιβάλλοντος Κ. Αραβώσης, θεωρεί αναπόφευκτο, εφόσον το 30% του εδάφους της ελληνικής επικράτειας είναι ενταγμένο σε ζώνες προστασίας Natura, να γίνουν επενδύσεις ΑΠΕ και εκεί. Και εάν αυτό το θεωρεί κάποιος από αυτούς που υποτίθεται ότι ασχολούνται με την περιβαλλοντική πολιτική σε αυτόν τον τόπο, πώς θα μπορούσε μετά ο υπουργός Ανάπτυξης Α. Γεωργιάδης να μην υπερθεματίσει και, ως συνήθως, να λαϊκώσει; «Δεν μπορούμε να προσχωρήσουμε όλοι στην λογική να μην γίνει τίποτα στο 30% της επικράτειας. Κάτι πρέπει να γίνει. Κάπως πρέπει να ζήσει και ο κόσμος και να φάει ψωμί», δήλωσε κατά τη διάρκεια της συζήτησης στην βουλή ενόψει της ψήφισης του άρθρου 218. «Αρα, λοιπόν, ναι, πλην εκείνων των σημείων, των περιοχών Natura που δεν μπορείς να κάνεις τίποτα και είναι μηδέν η δραστηριότητα γιατί είναι εξαιρετικά σημαντική για το περιβάλλον, στα υπόλοιπα πρέπει κάτι να κάνεις». Εδώ έχουμε μία πιο συγκεκριμένη θέση: Δεν είναι απλά αναπόφευκτες οι επενδύσεις στις περιοχές αυτές, αλλά πρέπει να γίνουν.

Μέρος της επικοινωνιακής αποδόμησης είναι και η δημιουργία της θολής εικόνας ότι στις περιοχές Natura «δεν γίνεται τίποτα». Δεν είναι ότι «δεν γίνεται τίποτα». Είναι ότι θέλουν να γίνουν κάποια πολύ συγκεκριμένα πράγματα. Σε συγκεκριμένες ζώνες υπάρχουν αγροτικές, κτηνοτροφικές και μελισσοκομικές δραστηριότητες, δραστηριότητες οικότουρισμού και αναψυχής, ορειβατικά καταφύγια. Δραστηριότητες που βρίσκονται καθημερινά αντιμετώπες με το στοίχημα της αρμονικής συνύπαρξης με την χλωρίδα και την πανίδα. Προφανώς η απόκρυψη ή και απαξίωση αυτών των δραστηριοτήτων εφορμάται από την πρόθεση προώθησης σε αυτές τις περιοχές επενδυτικών σχεδίων σε αιολικά και φωτοβολταϊκά, με μεγάλους επιχειρηματικούς παίκτες, σχέδια τα οποία σε κάποιες περιπτώσεις έρχονται σε άμεση σύγκρουση όχι μόνο με το φυσικό κόσμο αλλά και με τον πρωτογενή τομέα που μπορεί να αναπτύσσεται εκεί.

Ο μηχανισμός ανάκαμψης

Η συγκυρία που συγκροτείται αυτό το ευνοϊκό θεσμικό πλαίσιο επενδύσεων δεν είναι τυχαία. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) που συγκροτήθηκε από την Ε.Ε. για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας έχει να διαχειριστεί 670 δις ευρώ. 32 δις από αυτά αντιστοιχούν στο ελληνικό κράτος, με ένα ποσοστό 37% από αυτό να πρέπει υποχρεωτικά να αφορά δράσεις για την λεγόμενη «πράσινη μετάβαση». Ένας από τους όρους που θέτει ο ΜΑΑ είναι ότι τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν θα πρέπει να σέβονται την αρχή της μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης, με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων. Είναι επομένως κάτι παραπάνω από απαραίτητο για το ελληνικό κράτος να διαμορφώσει εκείνο το νέο θεσμικό πλαίσιο που θα μπορεί να νομιμοποιεί τις επενδύσεις σε ΑΠΕ σε όλο και μεγαλύτερο μέρος των βουνών και των νησιών, συμπεριλαμβανομένου των περιοχών Natura. Η πρόσφατη καταδίκη από το ευρωπαϊκό δικαστήριο για τη μη δημιουργία συγκεκριμένου πλαισίου προστασίας των Natura είναι ενδεικτική των «προβλημάτων χρηματοδότησης» που μπορεί να δημιουργηθούν στο μέλλον, όταν αιολικά εργοστάσια, φωτοβολταϊκά πάρκα, έργα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και αγωγοί μεταφοράς φυσικού αερίου σχεδιάζονται απ’ άκρη σ’ άκρη της ελληνικής επικράτειας.

Τον Δεκέμβριο του 2020 σε συνέδριο του Economist ο (τότε) υπουργός περιβάλλοντος Κ. Χατζηδάκης είχε δηλώσει ότι οι επενδυτές σε ΑΠΕ διεκδικούν από αυτό το ταμείο δάνεια της τάξης των 10 δις ευρώ. Ενώ ένα μέρος του ταμείου (200 εκ. ευρώ) σχεδιάζεται να χρησιμοποιηθεί για την κάλυψη του ελεήματος του Ειδικού Λογαριασμού μέσω του οποίου επιδοτούνται οι εταιρείες ΑΠΕ. Το ταμείο, λοιπόν, γεμίζει έτοιμο για δανεοδοτήσεις, ο λογαριασμός επιδοτήσεων των εταιρειών θα ξαναγίνει πλεονασματικός, ο δρόμος ανοίγει για τα επενδυτικά λόμπι. Τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ), συμπεριλαμβανομένου και του κύκλου αιτήσεων του Φεβρουαρίου, είναι ενδεικτικά: 2.341 αιτήσεις για έργα ισχύος 54,36 GW...

Η ιστορία της συγκρότησης αναγκαστικών συνεταιρισμών ξεκινάει με τον αναγκαστικό νόμο περί δασικών συνεταιρισμών του 1939, σύμφωνα με τον οποίο όσοι κατέχουν δασικές εκτάσεις και υπερβαίνουν τα επτά άτομα, είναι υποχρεωμένοι να δημιουργήσουν έναν συνεταιρισμό για να μπορούν να τις εκμεταλλευτούν. Η λογική της παραγωγής και εμπορίας ενός συγκεκριμένου προϊόντος – όπως συμβαίνει με τους αναγκαστικούς συνεταιρισμούς των κροκοπαραγωγών στην Κοζάνη ή των μαστιχοπαραγωγών στην Χίο – ισχύει και στην περίπτωση των δασών. Με τη διαφορά ότι εδώ πρόκειται για ένα ιδιαίτερο «προϊόν», μία ιδιαίτερη μονάδα παραγωγής, ιδιαίτερα προσοδοφόρα όπως θα δούμε και παρακάτω, η οποία θεωρητικά υπόκειται στον αυστηρό έλεγχο του κράτους μέσω των δασικών υπηρεσιών.

Δημόσιο και ιδιωτικό δάσος

Στην περιοχή της Καρδίτσας και των Αγράφων, μετά την επανάσταση του 1821, βάσει της υπογραφής διεθνών πρωτοκόλλων και συνθηκών, το ελληνικό κράτος εμφανίστηκε ως διάδοχος του οθωμανικού. Αναγνωρίστηκε ωστόσο ότι οποιοσδήποτε πολίτης είχε κάποια εμπράγματα δικαιώματα στο οθωμανικό δίκαιο συνέχιζε να τα διατηρεί. Στον κάμπο του κράτος απαλλοτρίωσε την γη και έκανε την περίφημη αναδιανομή της στους ακτήμονες και μικροκαλλιεργητές. Στα ορεινά, με προεδρικό διάταγμα το 1915, καλούσε όσους είχαν τίτλους ιδιοκτησίας από την οθωμανική περίοδο να τους προσκομίσουν για να τους αναγνωριστούν, ως ιδιωτικά, τα δάση. Αυτό έγινε και από τις κοινότητες και τις μονές, και έτσι προέκυψαν τα σημερινά κοινοτικά ή μοναστηριακά δάση. Οι τίτλοι ιδιοκτησίας μπορεί να είχαν προέλθει είτε δια της παραχωρήσεως εξ’ ολοκλήρου της γης από τον σουλτάνο, είτε με την πιο οικονομική επιλογή της εξαγοράς του δικαιώματος χρήσης (κάρπωσης) και βόσκησης. Τρέχοντας μέσα στον χρόνο, αυτός ο διαφορετικός τρόπος απόκτησης των τίτλων ιδιοκτησίας σήμερα έχει δημιουργήσει και δύο μορφές αναγκαστικών δασικών συνεταιρισμών, αυτούς που έχουν πολύ ισχυρούς τίτλους και άρα ιδιόκτητα δάση και αυτούς που έχουν τίτλους διακατοχής του δάσους, το οποίο ιδιοκτησιακά ανήκει στο κράτος.

Το προϊόν ξύλο

Τα δάση για χρόνια στήριξαν την οικονομία, ειδικά των ορεινών περιοχών. Περιοχών όπου δεν υπήρχε η δυνατότητα να καλλιεργηθεί τρυφίλλι ή καλαμπόκι για τα ζώα, καθώς ό,τι παρήγαγε η λιγυστή γη χρησιμοποιούνταν για την διατροφή των ίδιων των κατοίκων. Το δάσος δημιουργούσε τα αποθέματα τροφής που χρειαί-

Στο χρηματιστήριο των δασών

Οι εργασίες στον Τύμπανο της Αργιθέας για την κατασκευή υποσταθμού μέσης τάσης της “ΔΕΗ Ανανεώσεις”, συνοδού έργου του αιολικού εργοστασίου που επίσης σχεδιάζεται στην περιοχή, έχουν ξεκινήσει από την περασμένη άνοιξη. Κάποιοι από τους ανθρώπους που έχουν υπερθεματίσει για την κατασκευή του συγκεκριμένου έργου είναι αυτοί του κοντινού χωριού της Δρακότρυπας, καθώς η έκταση ανήκει και εκμισθώνεται από τον αγροτικό συνεταιρισμό. Με αυτήν την αφορμή ασχοληθήκαμε λίγο παραπάνω με τους αναγκαστικούς αγροτικούς συνεταιρισμούς, τον τρόπο συγκρότησής τους και το πώς διαμεσολαβούν τις σχέσεις των τοπικών κοινωνιών.

ζονταν τον χειμώνα για τα ζώα, μέσω ενός συγκεκριμένου τρόπου κλαδέματος των δέντρων και αποξήρανσης των κλαδιών τους.

Σήμερα η εμπορία του ξύλου είναι η πιο προσοδοφόρα εκμετάλλευση των δασών. Ιδίως σε περιοχές σαν αυτήν των Αγράφων, όπου το δάσος παρουσιάζει δυνατότητες σύντομης αναγέννησης, μέσα σε 20 με 30 χρόνια. Προφανώς τα δάση αυτά δεν τα δουλεύουν οι ιδιοκτήτες. Τα αναθέτουν σε υλοτομικούς συνεταιρισμούς εργασίας, έχουν επιστάτες και αυτοί σαν εργολάβοι τους δίνουν ένα πάρα πολύ καλό μεροκάματο. Ο κύκλος εργασιών της υλοτομίας σήμερα ανέρχεται σε πολλές εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ.

Δάση χωρίς επαναφορά

Σήμερα το δάσος μπορεί να γίνει προσοδοφόρο μέσα από μία άλλη διαδικασία, καταστροφική, η οποία δεν εμπεριέχει καμία πιθανότητα επαναφοράς του. Η διαδικασία αυτή είναι οι βιομηχανικές επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Οι ανεμογεννήτριες για να φτάσουν και να εγκατασταθούν σε μία βουνοκορφή απαιτούν συνοδά έργα, άνοιγμα ή διαπλάτυση δρόμων για να περάσουν τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός, γραμμές μεταφοράς ρεύματος από και προς την αιολική εγκατάσταση, μικρούς υποσταθμούς. Όλα αυτά τα συνοδά έργα θα περάσουν αναγκαστικά μέσα από δάση. Και εδώ οι επενδυτές χτυπούν την πόρτα δασικών συνεταιρισμών αλλά και ιδιωτών προσφέροντας άμεσο

και ζεστό χρήμα. *«Η δίοδος που προσφέρεται στα χαμηλά, μέσα από ιδιωτικές δασικές εκτάσεις, παίρνει περισσότερα χρήματα απ’ όσα θα πάρει η τελική εγκατάσταση στη δημόσια έκταση, ψηλά»*, λέει ο Κωνσταντίνος Σούφλας, γενικός γραμματέας της Ένωσης Αγροφιότικων Χωριών. *«Σε πολλές περιπτώσεις ο ιδιώτης λειτούργησε ως ενδιάμεσος κρίκος, γιατί πεζόταν χρονικά το έργο. Έκλεισαν γρήγορα οι συμφωνίες μαζί του γιατί ήταν καθαρά οικονομικές. Αυτό έχει να κάνει με τις αντιλήψεις και πεποιθήσεις του καθενός και την επαφή που έχει με τον τόπο του. Είναι γνωστό ότι πλέον οι περισσότεροι ιδιοκτήτες βλέπουν το δάσος ως επιχείρηση. Λέχονται να περάσουν τα έργα απ’ τις ιδιοκτησίες τους διότι σκέφτονται ως επιχειρηματίες, δεν υπήρχε περίπτωση ποτέ να σταματήσουν οποιοδήποτε έργο τους δίνει χρήματα»*.

Βουνοκορφές εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ

Πριν τρία χρόνια ο γενικός διευθυντής του αγροτικού συνεταιρισμού της Δρακότρυπας Ηλίας Μπάλλας σε άρθρο του περιέγραφε, μάλλον ικανοποιημένος, πώς μέσω μίας «οκτάμηνης σκληρής διαπραγμάτευσης» με την ΔΕΗ κατάφερε την αρχική συμφωνία για μίσθωση της περιοχής στον Τύμπανο από 200 χιλιάδες ευρώ για 25 χρόνια να την επεκτείνει στα 780 χιλιάδες ευρώ. Αλλιώς, οι 142 οικογένειες του συνεταιρισμού θα μοιράζονταν 30 χιλιάδες ευρώ κάθε χρόνο, μέχρι

το 2032, ως ενοίκιο για την κατασκευή του αιολικού εργοστασίου. Συζητάμε γι’ αυτό και ο Κωνσταντίνος θα παρατηρήσει ότι πρόκειται για *«ένα ποσό καθόλου ευκαταφρόνητο αν σκεφτείς τις οικονομικές δυνατότητες αυτής της περιοχής των θεσσαλικών Αγράφων. Ένας τόπος όπου η γη έχει αντικειμενική αξία, νομίζω, γύρω στα 25 ευρώ/στρέμμα. Όταν στα 30 χλμ., που φτάνεις στην Καρδίτσα, το στρέμμα έχει αξία πάνω από 1.000 ευρώ. Μιλάμε για τρομερή διαφορά. Η αξία της γης είναι χαμηλότερη. Η χαμηλή οικονομική δυνατότητα των κατοίκων είναι αυτή που συνετέλεσε στο να καμφθούν οι αντιδράσεις. Ένας συνεταιρισμός για να σταθεί και να πει “όχι” θα πρέπει να είναι στο ενδιάμεσο. Να έχει επαφή με την περιοχή και να είναι οικονομικά εύρωστος»*.

Τόποι επίσκεψης και όλα βιώματος

Η επαφή με τα βουνά και τα ποτάμια ορίζεται μέσα από φολκλορικές αναπαραστάσεις της φύσης ή του σπιτιού του παππού και της γιαγιάς που μπορεί να αποτελούν τόπους επίσκεψης, λιγότερο ή περισσότερο συχνά, αλλά πολύ πιο σπάνια τόπους βιώματος. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν μία (οικονομική) αποκριστέαλωση αυτής της πραγματικότητας, στον βαθμό που τους αναλογεί. *«Οι δασικοί αναγκαστικοί συνεταιρισμοί είναι μία γκριζα περιοχή των συνεταιρισμών με την έννοια ότι ενώ αποτελούνται από δεκάδες ή εκατοντάδες μέλη, λίγα είναι τα άτομα που ασχολούνται. Αυτά, στην καλύτερη να έχουν κουραστεί. Δεν έχουν τη συλλογικότητα ενός οργάνου που να μπορεί να βγάλει και ένα ψήφισμα. Λόγω του ότι σε αυτούς τους συνεταιρισμούς ακολουθείται η κληρονομική διαδοχή οι περισσότεροι ζουν στην Αθήνα ή στα μεγάλα αστικά κέντρα, δεν έχουν καν επαφή, απλά ξέρουν ότι στο λογαριασμό τους κάθε χρόνο θα μπει ένα ποσό»*.

Και κάπως έτσι οι επενδυτές έχουν βρει τους πιο πρόσφιλους συμμάχους στην καταστροφή των βουνών και των ποταμιών. Γιατί τα αλπικά πεδία, οι κορυφές με τα πουνράρια, τα δάση με τους δρυς και τα έλατα έχουν και μία άλλη μοναδική δυνατότητα που δεν είχε περάσει απ’ το κεφάλι των παλαιότερων. Να γίνονται αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε αγοραπωλησίες των δεκάδων και εκατοντάδων χιλιάδων ευρώ. Και πάνω τους να χτίζονται νοοτροπίες και καριέρες τοιφλικά.

Και κάπως έτσι να καταλαβαίνουμε πώς αλλάζουν οι γενιές. *«Η προ-προηγούμενη γενιά, η γενιά που ήταν πριν την μεταπολίτευση και ίσως τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, είχε μία σχέση εξάρτησης με τα δάση και τον ορεινό όγκο, ήταν αυτή η σχέση που περιφρουρούσε το δάσος σαν τέτοιο»*.

Καταφύγια άγριας (επενδυτικής) ζωής

Εκτός από τις προστατευόμενες περιοχές Natura οι οποίες υπόκειται στον έλεγχο ευρωπαϊκών θεσμών, υπάρχουν και προστατευόμενες περιοχές με βάση το εθνικό δίκαιο. Μία από αυτές είναι τα Καταφύγια Άγριας Ζωής (ΚΑΖ). Ε, φανταστείται αυτές τις περιπτώσεις πώς τις διαχειρίζεται το ελληνικό κράτος. Αιολικά εργοστάσια έχουν εγκατασταθεί εξ’ ολοκλήρου μέσα σε

αυτές τις περιοχές, όπως στον Πεταλά της Αμφιλοχίας, στον Αστακό και στο ακρωτήριο της Οχτωνιάς στην Εύβοια. Τελευταία επιτυχία ήταν η εγκατάσταση ενός τεράστιου φωτοβολταϊκού στο καταφύγιο άγριας ζωής Δόβρα-Βάλτα, κοντά στην λίμνη Πολυφύτου, καλύπτοντας συνολικά το 1/4 της έκτασής του. Σε ένα ΚΑΖ, μεταξύ άλλων, απαγορεύεται η καταστροφή ζώνης

με φυσικά βλάστηση με κάθε τρόπο, η καταστροφή φυτοφρακτών, η αμμιολιψία, η αποστράγγιση, η επικωμάτωση και η αποξήρανση ελωδών εκτάσεων, η ρύπανση των υδάτινων συστημάτων, η διάθεση ή απόρριψη αποβλήτων, η υπαγωγή έκτασης του καταφυγίου σε πολεοδομικό ή ρυμοτομικό σχεδιασμό κ.τ.λ.. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εταιρείας σημειώνει ότι

«η φύση του έργου είναι τέτοια ώστε η κατασκευή και η λειτουργία του, δεν θα έχει επιπτώσεις στην προστατευόμενη περιοχή». Ωστόσο, η ίδια η μελέτη αναφέρεται σε εκτάσεις όπου θα αποηλωθεί η υφιστάμενη βλάστηση η οποία και θα πρέπει να αποκατασταθεί κατά προτίμηση με αυτόχθονα είδη της περιοχής. Και καταλήγει στην προτεινόμενη λύση «να οριοθετηθεί [το φωτοβολταϊ-

κό] με κατάλληλου ύψους περιμετρική περίφραξη, η οποία να διαθέτει κλειδωμένη θύρα εισόδου, προκειμένου να αποτρέπεται η πρόσβαση αναρμώδιων ατόμων καθώς και ζώων εντός αυτού, και να τοποθετηθούν προειδοποιητικές πινακίδες και φωτεινή σήμανση». Οι περιφράξεις (κυριολεκτικά και σημειολογικά) γίνονται εργαλείο άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής.

Δεν είναι χάρτες δασικοί, είναι χάρτες επενδυτικοί

Πώς φτάσαμε στο σημείο εκείνο όπου οι δημοκρατικά εκλεγμένες ηγεσίες ενός κράτους της Ε.Ε. αναδιανέμουν με συνοπτικές διαδικασίες τη δημόσια και ιδιωτική γη σε επενδυτές, εκτοπίζοντας είδη χλωρίδας και πανίδας αλλά και τους ανθρώπινους πληθυσμούς, στο όνομα της εγκατάστασης μονάδων ενεργειακής εκμετάλλευσης; Με ποιές διαδικασίες συμβαίνει αυτή η μεθόδευση; Ποιοί νέοι αγώνες για την υπεράσπιση της γης μπορούν να γεννηθούν σε αυτή τη συνθήκη του ιδιοκτησιακού ανασχηματισμού; Γράφει η Ζ. Κ..

Ο συνεχιζόμενος επαναπροσδιορισμός του περιεχομένου και των διαδικασιών του νομοθετικού πλαισίου εγκαθιδρύει ως σημαντικότατη ανάγκη των σύγχρονων κοινωνιών (ή καλύτερα της παγκόσμιας αγοράς και του καπιταλιστικού ανταγωνισμού) τη συνεχή τροφοδοσία του αναπτυσσόμενου τρίπτυχου περιβάλλον-ενέργεια-ανάπτυξη. Με γνώμονα την απελευθέρωση της αγοράς της ενέργειας και των φυσικών πόρων, η νομοθεσία δεν καταπνέεται πλέον με την προστασία και την οριοθέτηση της εκβιομηχάνισης. Με τον εκουγχρονισμό του Χατζηδάκη στο περιβαλλοντικό νομοσχέδιο (2020) και άρθρα, όπως τα υπ' αριθμό 218 και 219, καταλύεται θεσμικά κάθε προστασία που είχε ήδη κατοχυρωθεί σε παλαιότερες διακυβερνήσεις. Μοιάζει να μην υπάρχει πλέον το Υπουργείο Περιβάλλοντος, η Διεύθυνση της Βιοποικιλότητας ή η προστατευτική αρμοδιότητα των δασορχειών. Μοιάζει να αποφεύγεται κάθε μηχανισμός προστασίας των ευρωπαϊκών συμβάσεων κατά τις οδηγίες της Ε.Ε..

Αρπαγή της γης

Πολιτικά και κοινωνικά ετοιμάζεται ένα έδαφος για να σταθεροποιηθεί η νομιμοποίηση της λεγόμενης, αποικιοκρατικής προέλευσης, «αρπαγή της γης», που σημαίνει και τη νόμιμη συντριβή κάθε αντίστασης, κάθε υπεράσπισης της γης που απειλείται από τα ενεργειακά μεγκα-πρότζεκτς. Το κράτος προωθώντας το ενεργειακό-εξορυκτικό μοντέλο αλλά και το αναπτυξιακό-τουριστικό, με τη χαλάρωση του νομοθετικού πλαισίου για τις αδειοδοτήσεις, τη χαλάρωση των περιβαλλοντικών ελέγχων και εγκρίσεων, την παροχή κάθε είδους πόρων στις εταιρείες (δείτε το «Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας») δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την περαιτέρω εισβολή των πολυεθνικών σε περιοχές μέχρι πρότινος προστατευόμενες. Αντίστοιχα, θεομοθετείται η ποινικοποίηση της υπεράσπισης των τόπων, ο εκτοπισμός και η διώξη όσων αντιστέκονται. Η στρατιωτικοποίηση των εδαφών που προορίζονται για αναπτυξιακά έργα μπορεί να είναι η αμέσως επόμενη κρατική γραμμή. Ένα τέτοιο παράδειγμα μας έρχεται από τις μακρινές (όχι και τόσο πλέον) χώρες της Λατινικής Αμερικής. Συγκεκριμένα στην Κολομβία δημιουργήθηκαν ειδικά τάγματα για την προστασία των έργων, τα Ενεργειακά Μεταλλευτικά

Τάγματα (το 30% του συνόλου των ενόπλων δυνάμεων).

Αναγκαστικές απαλλοτριώσεις γης

Πώς ξεκίνησαν οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις; Το 2008, το Συμβούλιο της Επικρατείας, με απόφασή του, αποδέχθηκε την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) μέσα σε δάση και δασικές εκτάσεις, ιδιωτικές ή δημόσιες, και την επιβολή αναγκαστικής απαλλοτρίωσης για το σκοπό αυτό. Όπως αναφέρει η αρχιτέκτονας Βάνα Σφακιανάκη, ενεργή στο Συντονιστικό κατά των ΒΑΠΕ της Κρήτης, «το 2016 έγινε γνωστή αναγκαστική απαλλοτρίωση για αωλικό σταθμό στην Τήνο από τη ΔΕΗ Ανανεώσιμες, το 2020 στην Εύβοια από την Αιολική Μαρμαρίου Εύβοιας Ο.Ε. ενώ η Επιτροπή Αγώνα Άνδρου Ενάντια στην Εγκατάσταση Βιομηχανικών Ανεμογεννητριών προειδοποιεί για αναγκαστική απαλλοτρίωση τριάντα αγροτεμαχίων συνολικής έκτασης 128.075,84 μ² πάλι από τη ΔΕΗ Ανανεώσιμες». Στην περίπτωση της Άνδρου, πρέπει να ακολουθηθεί μία χρονοβόρα διαδικασία για τη διεκδίκηση αποζημιώσεων. Η Επιτροπή Αγώνα Άνδρου αναφέρει: «οι ιδιοκτήτες αγροτικών εκτάσεων-αγροτεμαχίων – σημειωτέων ότι δεν περιλαμβάνονται σ' αυτά και εξαιρούνται της αποζημίωσης μέσω απαλλοτρίωσης δασικές και χορτολιβαδικές εκτάσεις – μπορούν εξαφανικά να χάσουν την ιδιοκτησία τους με την διαδικασία της απαλλοτρίωσης και θα μπορούν μόνο να αποζημιωθούν επί τη βάση σχετικής απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Σύρου που θα ληφθεί κατόπιν αιτήσεως της Εταιρείας για καθορισμό προσωρινής τιμής μονάδας και όταν αυτή παρακατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, τότε θα συντελεστεί (θα ολοκληρωθεί) η διαδικασία της Απαλλοτρίωσης και θα μπορεί η Εταιρεία να κάνει εργασίες επί των απαλλοτριωθέντων εκτάσεων. Τυχόν μεγαλύτερη τιμή μονάδας, που όμως δεν αναστέλλει τις εργασίες, μπορεί να διεκδικήσουν, κατόπιν αιτήσεώς τους και με δικές τους δαπάνες οι ιδιοκτήτες, ενώπιον του Εφετείου Αιγαίου για τον καθορισμό οριστικής τιμής μονάδας, γεγονός που σημαίνει έξοδα, ταλαιπωρία και αβέβαια αποτελέσματα.»

Το παράδειγμα της Βαλαώρας

Στη δική μας περιοχή των Αγραφών, η πράξη χαρακτηρισμού 3.200 στρεμμάτων των βοσκοτόπων της Βαλαώρας

για την τοποθέτηση φωτοβολταϊκών (2020) συνέβη από το δασοαρχείο Καρπενσιού για την ικανοποίηση του αιτήματος ιδιωτικής εταιρείας. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε μέσα σε μόλις δύο μέρες, ενώ σε άλλες περιπτώσεις, η συνήθης διαδικασία μίας κοινής αγοραπωλησίας χρειάζεται έκδοση χαρακτηρισμού που απαιτεί 6 μήνες έως 1 έτος. Η πράξη χαρακτηρισμού έγινε πριν εγκριθεί η Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση (Ε.Ο.Α.) από την αρμόδια Διεύθυνση Βιοποικιλότητας του Υπ. Περιβάλλοντος, χωρίς ενημέρωση των κατοίκων που ζουν στην περιοχή. Οι εκτάσεις των βοσκοτόπων της Βαλαώρας φιλοξενούν μία ιδιαίτερη μορφή νομαδικής κτηνοτροφικής δραστηριότητας. Με τη αρπαγή της γης από τους κτηνοτρόφους και τα κοπάδια τους, ο εκτοπισμός επιβαρύνει και την ίδια την παραδοσιακή δραστηριότητα, που αν δεν καθεί εξ ολοκλήρου, πρέπει να αλλάξει σε απόλυτα σταβλισμένη κτηνοτροφία. Αυτό συνιστά υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της τροφής όχι μόνο, σε πρώτο επίπεδο για τους πληθυσμούς που συνεχίζουν να διαμένουν σε μη αστικοποιημένες περιοχές. Σε δεύτερο επίπεδο, επηρεάζει την τροφή και την υγεία των κατοίκων των πόλεων. Μελλοντικά, ο βοσκοτόπος της Βαλαώρας θα είναι άχρηστος για καλλιέργεια, απροσπέλαστος, περικλεισμένος σε περιφράξεις και απειλούμενος από ερμημοποίηση, χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης της γης και του τοπίου.

Οι δασικοί χάρτες της Κρήτης

Στην Κρήτη, με τη σύνταξη των δασικών χαρτών, εκτάσεις που είναι αγροτικές ή χρησιμοποιούνται από τους κτηνοτρόφους για δεκαετίες, βρίσκονται σε εκκρεμότητα τίτλων. Οι πρόσφατες αλλαγές στη νομοθεσία σχετικά με την κατοχή, μεταβίβαση, αγοραπωλησία ή μίσθωση της γης, ενώ για τους επενδυτές έγινε μία απλοποιημένη διαδικασία, για τους μικροϊδιοκτήτες, αγρότες, κτηνοτρόφους καταλήγει ένας άθλος γραφειοκρατίας. Οι καταθέσεις ενστάσεων από πολίτες, που ζουν και εργάζονται σε περιοχές εντός των δασικών χαρτών, απαιτεί την εργασία τοπογράφου, δασολόγου και δικηγόρου. Το Συντονιστικό Ρεθύμνου αναφέρει: «Αφού πάνω από έναν αιώνα το πελατειακό κράτος δεν διασφάλισε την δασική του περιουσία και τον δημόσιο χαρακτήρα της, ανεχόμενο καταπατήσεις και κάθε είδους αυθαιρεσίες μέσα σε δάση, αφού έστειλε στις ελληνικές καλένδες την συνταγματική επιταγή για δημιουργία δασολογίου (που θα αποτύπωνε τις δασικές εκτάσεις πληρέστερα), οι μνημονιακές εντολές επέβαλαν την λύση των δασικών χαρτών. Όχι πως ενδιαφέρονταν οι δανειστές μας για την προστασία των δασών αλλά επειδή χρειάζονταν ένα πλαίσιο για επενδύσεις και «αξιοποίηση» της δημόσιας περιουσίας. Ήδη, εν όψει της επέλασης των ΑΠΕ,

Κινητοποίηση αγροτικών συλλόγων στην Περιφέρεια Κρήτης. Φωτογραφία από το Συντονιστικό Ρεθύμνου κατά των βιομηχανικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

είχαν προηγηθεί σε χρόνο ανύποπτο για τους πολίτες νόμοι "αντισυνταγματικοί" που ευνοούσαν τις επενδύσεις σε δασικές εκτάσεις.»

Η αναζήτηση ενός κοινού τόπου για συλλογικές διεκδικήσεις δεν αποσκοπεί μόνο στην ικανοποίηση του ιδιοκτησιακού συμφέροντος και των αποζημιώσεων. Ο κόσμος των πόλεων και των χωριών της Κρήτης συνειδητοποιεί ότι το μέλλον του τόπου τους προδιαγράφεται ζοφερό. «Είναι πλέον φανερό τι πρόκειται να συμβεί και ποια εικόνα θα παρουσιάζει ο τόπος μόλις ολοκληρωθεί η ενεργειακή σύνδεση. Τα βουνά της Κρήτης θα γεμίσουν ανεμογεννήτριες και πολύτιμη γεωργική γη θα καταληφθεί από μια θάλασσα φωτοβολταϊκών. Πολλές χιλιάδες MW, υπερπολλαπλάσια από τις ανάγκες μας, θα παράγονται στο νησί με τους κατοίκους του αποκλεισμένους από την γη και τις περιουσίες τους.»

Νέοι κοινωνικοί μετασχηματισμοί

Η πλεκτάνη διαφορετικών συστημάτων αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, που υφαίνει το κράτος με στόχο να αρπάξει τα «φιλέτα» προς εκμετάλλευση των πόρων, είναι βέβαιο πως θα συνεχίζει να επεκτείνεται μέχρι να αφυπνιστεί μία ενωτική συνείδηση αντίστασης, διεκδικήσεων και υπεράσπισης των τόπων από το ξεπούλημα. Σήμερα, αγροτικοί σύλλογοι και συνεταιρισμοί σε όλη τη χώρα συσπειρώνονται ενάντια στις μεθοδεύσεις, που γίνονται από-τα-πάνω με θεσμοθετημένες αποφάσεις της μίας νύχτας.

Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή και παρατήρηση στους κοινωνικούς μετασχηματισμούς που έρχονται στο προσκήνιο, αφού το νομοσχέδιο Χατζηδάκη (2020) προδιαγράφει και άλλες επικίνδυνες εξελίξεις για τα κοινωνικά σύνολα. Η παράγραφος για την «προστασία του ιδιοκτήτη γης από αξιοποίηση εν αγνοία των οικοπέδων από επενδυτές» παραμονεύει τον κοινωνικό διχασμό. «Με το νομοσχέδιο επιχειρείται να εκλογικευθεί η χρήση γης για εγκατάσταση ΑΠΕ από υποψήφιους επενδυτές χωρίς την έγκριση των ιδιοκτητών τους. Συγκεκριμένα δίνεται η δυνατότητα στον ιδιοκτήτη γης να υποβάλλει ο ίδιος (ή

ενοικιαστής του) αίτηση στον επόμενο αδειοδοτικό κύκλο και να προκριθεί αυτός έναντι του τρίτου επενδυτή.», διαβάζουμε στον, εξειδικευμένο σε θέματα ενέργειας, ηλεκτρονικό τύπο. Ο μικροϊδιοκτήτης, ο αγρότης και ο κτηνοτρόφος πέρα από το ότι είναι πλέον αντιμέτωπος με τη λύσσα των εμπόρων και των μεσιτών και δεν έχει απομείνει καμία προστατευτική πολιτική που να διασφαλίζει το δικαίωμά του στη γη, επιπλέον φαίνεται εντάσσεται σε ένα πεδίο κοινωνικού ανταγωνισμού.

Μοιάζει να διανύουμε μία εποχή μιας μεγάλης κλίμακας αντιπαροχής στο όνομα της νέας αναπτυσσόμενης δυναστείας της ενέργειας. Οι επενδυτές ψάχνουν γη, παρθένα και ανέγγιχτη από την εκβιομηχάνιση, γη που θα μπορέσει να πουληθεί φτηνά ή να τους παραχωρηθεί δωρεάν. «Η Άδεια Επέμβασης σε δάσος και δασική έκταση που παρέχουν οι Δασικές Υπηρεσίες για την εκτέλεση των έργων, ενσωματώνεται στην Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ), χωρίς να απαιτούνται τίτλοι ιδιοκτησίας ή συμφωνητικά μίσθωσης γης για την έκδοσή της.», θα γράψει η Β. Σφακιανάκη.

Τί είναι όλο αυτό που συζητιέται σήμερα ως αρπαγή γης στην Ελλάδα; Είναι η θηλιά ενός νεοφιλελεύθερου συστήματος, μίας εξελιγμένης νεωτερικότητας που πνίγει την επιθυμία για ελευθερία, ζωή, διαφύλαξη της παράδοσης, συλλογική διεκδίκηση και υπεράσπιση των τόπων; Πόσο βίαια εγκαθιστά την κυριαρχία της η βιομηχανία των πολυεθνικών εκεί που άλλοτε φύτευαν φλισκούνη κι άγρια μέντα; Πως αλλάζει τις ζωές μας, το συλλογικό φαντασιακό και τη σύνδεση των κοινοτήτων με το φυσικό κόσμο; Και στο ενδιάμεσο, πόσο θα περιμένουμε άπραγοι μπροστά στο δόγμα των σοκ, μέτοχοι κοινωνιών προσκολλημένων στο ατομικό συμφέρον; Πόσο αξίζει να διερωτηθούμε αν ο αγώνας είναι για εμάς και το συμφέρον της οικογένειάς μας, ή αν εν τέλει μιλάμε για την υπεράσπιση της Μπτέρας Γης, της φύσης που μας επιτρέπει να υπάρχουμε.

Βοσκοτόπια διά του επτά

Στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας είχαμε φιλοξενήσει μία συνέντευξη του Θωμά Κώτσια για το φωτοβολταϊκό που σχεδιάζει η εταιρεία Energy Solutions στο χωριό της Βαλαώρας, σε μία έκταση 3.200 στρεμμάτων, εκεί ακριβώς όπου είναι τα βοσκοτόπια των κατοίκων. Μαθαίναμε ότι όλη αυτή η περιοχή έχει δεσμευτεί από τον επενδυτή σε επτά κομμάτια των 450-500 στρεμμάτων. «Παίρνουν την άδεια από την Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) – την οποία δεν δεσμεύει ο νόμος να ζητήσει τίτλους του επίδοξου επενδυτή για την περιοχή –

απλά αδειοδοτεί την περιοχή. Όταν πλέον αυτό ανακοινωθεί θα πρέπει οι ιδιοκτήτες και οι θιγόμενοι να προσφύγουν και να αντιδράσουν. Το γεγονός ότι έχουν χωρίσει επτά κομμάτια δεν είναι τυχαίο. Αυτό σημαίνει ότι και για τα επτά θα πρέπει να υπάρξουν ξεχωριστές προσφυγές. Μας εξοτλώνει οικονομικά. Ξέρουν τι κάνουν», μας έλεγε τότε ο Θωμάς. Σήμερα μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι ήξερε πάρα πολύ καλά ο επενδυτής τι έκανε. Με το νέο (αντι)περιβαλλοντικό νομοσχέδιο που ψηφίστηκε τον Μάιο του 2020, πλέον

Αγ. Νικόλαος Βραγγιανών, καλοκαίρι 2020 φωτογραφία Γιώργος Βασιλειάδης

δεν απαιτούνται μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για έργα έως 10 MW (το προηγούμενο όριο ήταν τα 5 MW). Έτσι το έργο στην Βαλαώρα ενώ είναι συνολικής ισχύος 70 MW, καθόλου τυχαία είχε «σπάσει» εξαρχής σε επτά οικόπεδα, αναμένοντας τη ψήφιση του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου για να προχωρήσει η επένδυση. Στον κύκλο Δεκεμβρίου των αιτήσεων ΑΠΕ στην Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, το 68% αφορούσε έργα κάτω από 10 MW, (82% από αυτά ήταν φωτοβολταϊκά, 14% αιολικά και 0,5% μικρά υδροηλεκτρικά) που

δεν χρειάζονται περιβαλλοντική μελέτη. Αλλιώς, 6.000 MW βιομηχανικών επενδύσεων ανά την επικράτεια σύμφωνα με τη νομοθεσία δεν θα έχουν καμία περιβαλλοντική επίπτωση!

Εάν είχαμε λίγο χούμορ θα μπορούσαμε να γράψουμε ότι αυτή η εξέλιξη έκανε καλό... στην τρέψη των κατοίκων του χωριού. Επειδή, όμως, οι εποχές δεν μας επιτρέπουν μία πιο χουμοριστική διάθεση, θα μεταφέρουμε απλά την αποφασιστικότητα των ντόπων να υπερασπιστούν τον τόπο τους και τα μέσα επιβίωσής τους.

“Εγκατάλειψη δεν σημαίνει ότι μπορεί να μου πάρει το κράτος την ιδιοκτησία”

Με την κατάρτιση των δασικών χαρτών (ΔΧ) δεν χαρακτηρίζεται απλά μία έκταση δασική ή όχι, αλλά θίγεται, έμμεσα σε πρώτη φάση και άμεσα μεταγενέστερα, το ίδιο το ιδιοκτησιακό καθεστώς, θα μας μας εξηγήσει ο Κ. Σούφλας, γενικός γραμματέας της Ένωσης Αγραφιώτικων Χωρών που λόγω επαγγέλματος ασχολείται με το θέμα πολλά χρόνια. «Πρώτον, όταν χαρακτηρίζεται μία έκταση δασική δεν μπορείς να κάνεις οποιαδήποτε κάρπωση πέρα των ενδεδειγμένων που προβλέπει ο δασικός κώδικας, κατ’ εξαίρεση δηλαδή φύτευση δασικών ειδών ή περιορισμένη ξύλευση. Δεύτερον, δεν μπορείς να χτίσεις. Πρέπει εφόσον υφίσταται έκταση η οποία δεν έχει δασικό χαρακτήρα, να παραχωρήσεις τμήμα της έκτασης στο δημόσιο για να μπορέσεις να χτίσεις στο υπόλοιπο. Και τρίτον, όταν αύριο κάποιος θέλει να μεταβιβάσει σε σένα, πρώτα πρέπει να ενημερώσει το δημόσιο αν θέλει να ασκήσει το προνόμιο του, για να αγοράσει αυτό την έκταση αντί για σένα».

Δεδομένου ότι το 95% των κατοίκων της ορεινής ζώνης δεν έχουν τίτλους πριν το 1945, αυτό σημαίνει ότι το δημόσιο θα προβάλει δικαιώματα επί όλων αυτών των εκτάσεων. Και όταν αυτές τις εκτάσεις οι κάτοικοι τις χάσουν στα δικαστήρια σε ποianού τα χέρια θα περάσουν; «Κοιτάχτε, αν παραμείνουν σ’ αυτούς τους ιδιοκτήτες που είναι σήμερα, στην καλύτερη να γίνουν κάποια αγροτική εκμετάλλευση ή κάποιο τουριστικό κατάλυμα ή να συνεχίσουν να είναι δασωμένοι αγροί, ή αγροί μικρής παραγωγικότητας. Αν φύγουν και οι εκτάσεις αυτές ενοποιηθούν – γιατί μετά ενοποιούνται –, είναι πολύ εύκολο, για ένα πολύ χαμηλό αντίτιμο ένας επενδυτής να πάρει μία ολόκληρη δασική έκταση έναντι ενός μισθώματος πολύ χαμηλό για 99 χρόνια. Κανείς επενδυτής

δεν θα θέλει να αγοράσει ένα-ένα τα χωράφια από τους ιδιώτες γιατί με το που θα το κάνει με δυο-τρεις, οι υπόλοιποι θα αρχίσουν να ζητάνε τα μαλλιοκέφαλά τους».

Η απώλεια της ιδιοκτησίας σημαίνει και απώλεια κινήτρων επιστροφής στην ορεινή περιοχή, καταλαβαίνουμε. «Με αυτές τις μεθόδους ο κόσμος απομακρύνεται από τα χωριά, από τις προβληματικές περιοχές. Και ποιες είναι αυτές; Αυτές που για παράδειγμα θέλουμε να εγκαταστήσουμε αιολικά πάρκα και υπάρχει αντίδραση των τοπικών κοινοτήτων. Ο χαρακτηρισμός περιοχών ως δασικών ευνοούν την αστικοποίηση με την έννοια ότι χάνονται τα κίνητρα επιστροφής στο χωριό και στην ορεινή περιοχή. Και άρα δημιουργεί τις προϋποθέσεις να είναι όλο και λιγότεροι αυτοί που κατοικούν εκεί και θέλουν να αντιδράσουν σε οποιαδήποτε επέμβαση καταστρέφει το φυσικό τους περιβάλλον».

Στα μέρη μας από τις 40 και πλέον κοινότητες, που μαζί με τους οικισμούς μπορεί να φτάνουν στο σύνολο το 100, καμιά 15αριά οικισμοί χαρακτηρίζονται ως δασικοί, ενώ και τμήματα άλλων οικισμών εμφανίζονται ως δασικές εκτάσεις. Οι ίδιοι οι οικισμοί, όα οι εκτάσεις τριγύρω. Ένας τεράστιος εισπρακτικός μηχανισμός θα τεθεί σε λειτουργία. «Αυτά τα π.χ. 145 σφάλλουν αν θέλουν να τα διορθώσουν οι κάτοικοι είναι 145 επί 40 ευρώ. Δεν μπορείς να δίνεις δημόσιο χρήμα σε αυτούς που σου παρέδωσαν αυτά τα έργα, που φαίνονται με γυμνό μάτι τα λάθη τους και ουσιαστικά να αναγκάζεις στη συνέχεια τους πολίτες να προβούν σε ενστάσεις. Δηλαδή να γίνει τί; Να πληρώσουν πάλι τους δασικούς χάρτες οι πολίτες; Εδώ το 50% της έκτασης θέλει διόρθωση. Οέλω να πιστεύω ότι δεν ήταν εισπρακτικός ο σκοπός του νομοθέτη».

Δυναμική διαδήλωση υπεράσπισης των Αγράφων και αλληλεγγύης στους διωκόμενους αγωνιστές

Το καλοκαίρι του 2019 ίσως να μας ακούγεται πολύ μακρινό σε σχέση με τον συμπυκνωμένο χρόνο που ζούμε τους τελευταίους μήνες. Εκείνον τον Αύγουστο, όμως, έξω από το δημαρχείο της Καρδίτσας πραγματοποιήθηκε μία από τις πιο μαζικές και δυναμικές κινητοποιήσεις για την υπεράσπιση των Αγράφων. Ήταν πρωί Πέμπτης 22 Αυγούστου όταν και είχε οριστεί η συνεδρίαση της οικονομικής επιτροπής του Δήμου για να εγκρίνει τη δημοπράτηση 10 δημοτικών δασικών τεμαχίων, έκτασης 38 περίπου στρεμμάτων, απ’ όπου θα περνούσαν οι υποδομές μεταφοράς ρεύματος των αιολικών εργοστασίων στα βουνά. Ο αποκλεισμός της εισόδου του δημαρχείου, παρά τις επιθέσεις της αστυνομίας, είχε σαν αποτέλεσμα κάποια από τα μέλη της επιτροπής να μην καταφέρουν να εισέλθουν σε αυτό και έτσι να μην υπάρχει απαρτία για τη συνεδρίασή της. Μετά από μία εβδομάδα η θητεία της τότε δημοτικής αρχής του Φ. Αλεξάκου θα λήξει, ενώ μέχρι και σήμερα δεν έχει γίνει η συνεδρίαση της οικονομικής επιτροπής.

Εκείνη την ήπτα έπρεπε με κάποιον τρόπο να τη διαχειριστούν οι διάφορες τοπικές μικροεξουσίες. Η αστυνομία της πόλης επέλεξε να καλέσει τρεις μήνες αργότερα τέσσερις ανθρώπους του κινήματος για ανωμοτί κατάθεση σε σχέση με εκείνα τα γεγονότα. Η οποία κλήση απαντήθηκε με δημοσιοποίηση των γεγονότων, με μία επίσης μαζική διαδήλωση στην πόλη και με συλλογική

παρουσία έξω από το αστυνομικό τμήμα την ημέρα και την ώρα που παρουσιάστηκαν οι τέσσερις αγωνιζόμενοι.

Ήταν σχεδόν δεδομένο ότι εκείνες οι κλήσεις για ανωμοτί καταθέσεις θα ήταν η απαρχή μίας αλυσίδας αστυνομικών και εισαγγελικών μηχανορραφιών που θα κατέληγαν σε απαγγελία κατηγοριών και κλήση σε δίκη. Η πρώτη είχε οριστεί για τον Ιούλιο που μας πέρασε αλλά λόγω γραφειοκρατικού κωλύματος αναβλήθηκε. Η νέα ημερομηνία που ορίστηκε ήταν για τις 30 του Μάρτη, με τέσσερις κατηγορίες (διέγερση σε διάπραξη εγκλημάτων, απόπειρα διατάραξης της λειτουργίας υπηρεσίας, βία κατά υπαλλήλων από κοινού, φθορά ξένης ιδιοκτησίας). Και πάλι δεν έγινε, καθώς λόγω των περιοριστικών υγειονομικών μέτρων τα δικαστήρια δεν λειτουργούν.

Αυτό που έγινε, όμως, το απόγευμα της Τρίτης 30 Μάρτη ήταν, ύστερα από πολύ καιρό λόγω των περιορισμών, μία δυναμική διαδήλωση υπεράσπισης των Αγράφων στο κέντρο της Καρδίτσας με τη συμμετοχή 150 ανθρώπων. Αλλά και απάντησης στα διάφορα περιστατικά αστυνομικής βίας, προσαγωγών και αναίτιων προστίμων που έχουν καταγραφεί στην κοινωνική ζωή της πόλης τον τελευταίο καιρό. Είχαν προηγηθεί καλέσματα από την Ανοικτή Συνέλευση Ενάντια στην «Πράσινη Ανάπτυξη» και στα Αιολικά στα Άγραφα, τον Σύλλογο Εργαζομένων Ο.Τ.Α. Καρδίτσας, το Εργατικό Κέντρο, την Κοινή Δράση Εκπαιδευτικών, το αυτοδιαχειριζόμενο στέκι, την αυτοοργανωμένη αθλητική ομάδα «Βαγγελίτσα Κουσιάντζα» και το Δίκτυο Αλληλεγγύης και Αγώνα Καρδίτσας - Για υγεία, ζωή και ελευθερία.

Η επέκταση των δασικών δρόμων απειλή για τη βιοποικιλότητα

«Οι περιοχές άνευ δρόμων ως εργαλείο περιβαλλοντικής πολιτικής» είναι ο τίτλος μίας πρόσφατης δημοσίευσης του Εργαστηρίου Βιοποικιλότητας του πανεπιστημίου των Ιωαννίνων και της «Πίνδος Περιβαλλοντική». Περιοχές άνευ δρόμων (ΠΑΔ) θεωρούνται αυτές οι οποίες έχουν έκταση πάνω από 1 τετραγωνικό χιλιόμετρο και απέχουν πάνω από 1 χιλιόμετρο από τον πλησιέστερο δρόμο. Η έρευνα κατέληξε ότι στην ελληνική επικράτεια δεν είναι και πολλές αυτές οι περιοχές. Για την ακρίβεια μόνο έξι βουνά είναι μέχρι σήμερα αδιατάρακτα και υφίστανται λιγότερες ανθρωπογενείς πιέσεις, καθώς είναι ελεύθερα από δρόμους και άλλες τεχνητές επιφάνειες: τα Λευκά Όρη της Κρήτης, η Τύμφη, ο Σμόλικας, ο Όλυμπος, ο Ταύγετος και το Σιάος στην Σαμοθράκη. Συνολικά

καλύπτουν το 0,51% της χερσαίας έκτασης της χώρας.

Για ποιον λόγο, όμως, οι ΠΑΔ είναι σημαντικές; Οι δρόμοι διευκολύνουν τη διακίνηση ανθρώπων και αγαθών, κανείς και καμιά δεν θα διαφωνήσουν επ’ αυτού. Ωστόσο σχετίζονται και με τις πέντε κυριότερες αιτίες απώλειας της βιοποικιλότητας παγκοσμίως. Ένας δρόμος κατακερματίζει το οικοσύστημα επιτρέποντας την περαιτέρω πρόσβαση του ανθρώπου σε αυτό, μαζί με τις όποιες παρεμβάσεις του. Η υλοτομία και το κυνήγι είναι κάποιες βασικές, οι οποίες πλάι στις νόμιμες εκδοχές τους κουβαλούν και τις εκτεταμένες παράνομες. «Τα ενδιαιτήματα των ειδών συρρικνώνονται, οι πληθυσμοί απομονώνονται, η θνησιμότητα της άγριας πανίδας από προσκρούσεις σε οχήματα στο οδικό δίκτυο αυξάνεται», διαβάζουμε στα αποτελέσματα της έρευνας. Τα μεγάλα σαρκοφάγα, όπως η καφέ αρκούδα και ο λύκος είναι αυτά που υφίστανται της κύριες επιπτώσεις των οδικών δικτύων

(χαρακτηριστικό παράδειγμα στα μέρη μας είναι ο αυτοκινητόδρομος Ε68), ενώ πρόσφατη επιστημονική έρευνα κατέδειξε ότι το αγριόγινδο, ένα από τα απειλούμενα ζώα της βαλκανικής χερσονήσου, επλέγει πάντα απομακρυσμένες περιοχές, μακριά από τους δρόμους, τους οικισμούς και τις περιοχές όπου επιτρέπει το κυνήγι.

Η εγκατάσταση ανεμογεννητριών στα βουνά είναι ένας βασικός λόγος κατακερματισμού των οικοσυστημάτων και των καταφυγίων άγριας ζωής. Για την περίπτωση των δύο αιολικών εργοστασίων στην Νιάλα και στο Βοϊδολίβαδο προβλέπονται νέοι δασικοί δρόμοι μήκους 15,3 χλμ. για οδοποιία, 14 χλμ. για το δίκτυο υψηλής τάσης και 16 χλμ. επεμβάσεων σε ήδη υπάρχοντες δρόμους (στοιχεία από τις παρατηρήσεις, επί των νέων μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, του Δικτύου Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων). Με λίγα λόγια, τα δάση και τα βουνά θα σχιστούν με νέους ή παλιούς διαπλευρούμενους δρόμους, για τα καπρίτσια των αφεντικών που η μόνη τους σχέση με το πράσινο είναι όταν αυτό συνοδεύεται από τη λέξη «επένδυση». Και αν το καπιταλιστικό μοντέλο οργάνωσης του σήμερα δεν επιτρέπει καν την υποψία ότι κάποια μέρη μπορούν να παραμείνουν παρθένα ή απάτητα, εμείς πρέπει να συνεχίσουμε να τα υπερασπιζόμαστε ως τέτοια. Να στέκουν εκεί. Ως αναξιοποίητες πηγές κέρδους, ως περήφανες εικόνες ενός κόσμου επιβλητικού που ζητά το σεβασμό μας. Μέσα από τη συμμετοχή και τη στήριξη των αγώνων για την υπεράσπιση του φυσικού κόσμου, των βουνών, των ποταμιών και των θαλασσών.

Μπορλερό, Άγραφα. Εκδοχή κατακερματισμού του οικοσυστήματος από δασικούς δρόμους

Οι αυτό-οργανωμένες κοινότητες των Αγράφων

Το ανάγλυφο των βουνών δυσχέρανε την επικοινωνία και ήταν ένας πρώτος λόγος που πολλοί κάτοικοι δεν έχουν σήμερα τίτλους ιδιοκτησίας. «Η αξία της γης ήταν χαμηλή. Οι πιο κοντινοί συμβολαιογράφοι βρίσκονταν είτε στην Καρδίτσα είτε στην Ευρυτανία, στο Κεράσοβο, στα Φουρνά. Οπότε δύσκολα ξεκίνησε ο άλλος να κατέβει εκεί για να συντάξει συμβόλαιο. Υπάρχουν βέβαια και οι εξαιρέσεις, κυρίως στα τελευταία χρόνια, όπως στο χωριό Άγραφα στο οποίο, επειδή πριν από μια 20ετία ξεκίνησε ένα τρομερό αγοραστικό ενδιαφέρον ανθρώπων από την Αθήνα που πληρώναν αδρά και ήθελαν συμβόλαιο, δημιουργήθηκαν τίτλοι. Όπως και γύρω από την λίμνη Πλαστήρα για τουριστικές επενδύσεις. Πέρα απ’ το ανάγλυφο, κάπκαν πολλά αρχαία των υποηκοφυλακείων είτε από τους αντάρτες που ήθελα να χτυπήσουν την κεντρική διοίκηση είτε από τους Ιταλούς ή Γερμανούς όταν έφτευγαν. Επίσης, ορισμένες περιοχές των θεσσαλικών Αγράφων, αλλάξαν πολλές φορές το νομό στον οποίο υπάγονταν διοικητικά».

Ο τρόπος ζωής των ορεοσίβιων κοινοτήτων ήταν ένας δεύτερος λόγος. «Η αυτό-οργάνωση των κοινοτήτων οδήγησε στην απουσία τίτλων. Υπήρχε ο εθιμικός κανόνας της προφορικής μεταβίβασης ο οποίος δεν αμφισβητούνταν. Δεν είχαμε πολλές δικαστικές διενέξεις, πράγμα που σημαίνει ότι ο λόγος του ενός μετρούσε στον λόγο του άλλου. Το εθιμικό δίκαιο που επικρατούσε σε κάθε περιοχή

διέφερε, οι μεταβιβάσεις γίνονταν είτε δια στόματος, είτε με ιδιωτικά συμφωνητικά, είτε με τα όπλα που ήταν το πιο ακραίο σενάριο όπως π.χ. σε ορισμένες περιοχές της Κρήτης. Αυτός που πίναινε να καταπατήσει ήξερε ότι όλη η κοινότητα θα στρεφόταν εναντίον του. Δεν υπήρχε περίπτωση αυτός στη συνέχεια να επιβιώσει εκεί πέρα».

Συμπέρασμα; «Αν κάποιος δεν κατανοήσει τί σημαίνει η αυτό-οργάνωση των κοινοτήτων του ορεινού όγκου, πώς αυτοί οι άνθρωποι πριν από 70 χρόνια προσπαθούσαν σε αυτές τις αντίξοες συνθήκες να επιβιώσουν και να ρυθμίζουν τα πάντα με βάσει αυτά που τους έδινε η γη και τη σχέση εξάρτησης και αγάπης που είχαν μαζί της, αν κάποιος δεν δει αυτά τα μέρη, δεν μπορεί να καταλάβει γιατί ποτέ δεν χρειάστηκε συμβόλαιο. Γιατί ποτέ η τότε κοινότητα δεν θα άφηνε να περάσει από εκεί ένας δρόμος να πάει να του φυτρώσει πάνω στην κορυφή ένα «παλιοκτούμπι», όπως λένε και οι παππούδες. Υπήρχε συλλογικότητα, ήταν κοινότητες αυτοδιοικούμενες, οπότε γενικά η εξάρτηση με τα κεντρικά περιοριζονταν στα αναγκαία. Με αυτές τις συνθήκες πορεύονται τα Άγραφα. Με αυτά τα προβλήματα. Υπάρχουν πολλές εκδοχές για το πως πήραν το όνομα τους αλλά όλες έχουν ένα κοινό, το δόσβατο της περιοχής που δημιουργούσαν αυτά τα βουνά. Και οποιοδήποτε έργο εκεί πάνω είναι σαν να αφαιρείς την ταυτότητα αυτής της περιοχής».

Ανεμογεννήτριες στην Ευρυτανία

γράφει ο Τάκης Ντάσιος

Ανεμογεννήτρια στο καταφύγιο του Βελουχίου, 1996, φωτογραφία Τ. Ντάσιος

Στις μέρες μας ολοένα και περισσότερο ακούμε για πράσινη ενέργεια. Διαβάζουμε γι’ αυτήν στα ένθετα των κυριακάτικων εφημερίδων σε ολοσέλιδες καταχωρήσεις. Το βλέπουμε στην τηλεόραση, όπου σε κάθε διαφημιστικό spot που αναφέρεται σε κάθε είδους ανάπτυξη, το τελευταίο πλάνο καταλήγει σε ανεμογεννήτριες που λούζονται μέσα σε ατμοσφαιρικό πρωινό ή απογευματινό φως.

Ανακοινώνεται ότι: «Τελειώνει ο λιγνίτης και πρέπει να βρεθεί κάτι άλλο. Μπορούμε να πουλήσουμε τον αέρα σας, τα νερά σας και τον ήλιο σας, αφήστε το πάνω μας, η πράσινη ενέργεια είναι εδώ»... Αυτή περιλαμβάνει πολλά πράγματα. Οικολογία, αιολικά πάρκα, ηλιακή ενέργεια και γενικώς από το πράσινο χρώμα της ελπίδας μέχρι τα πράσινα άλογα!

Στο παρελθόν

Στις αρχές του ’80, βρίσκομαι στην Ευρυτανία, αγκομαχώντας, καθώς προσπαθώ να ανέβω στο βουνό Βελούχα (Τυμφρηστός). Βλέπω στο χιονοδρομικό κέντρο να έχουν εγκατασταθεί ανεμογεννήτριες... Ποιος λέει όχι! Εξ’ άλλου μοντέρνο πράγμα είναι και πλήρως εναρμονισμένο με τους πυλώνες του χιονοδρομικού.

Κατεβαίνοντας στην πλατεία του Καρπενησιού ακούω τους ανθρώπους να συζητούν για τον τόπο τους, όπως: «η Ευρυτανία αναδείχτηκε ως μία από τις πέντε καθαρότερες περιοχές του κόσμου», «πού το ξέρετε ρε παιδιά»; «το είπε ο πρέσβης της Αμερικής στην Ελλάδα, γιατί ο γιος του έκανε ένα διδακτορικό και «μέτρησε» την καθαρότητα του τόπου και έτσι...». Σκέφθηκα ότι οι ανεμογεννήτριες, που μόλις είχα δει στα ψηλά, κάτι κάνουν! Θα γυρίζουν και θα κάνουν τον τόπο καθαρότερο. Ούτε και διερωτήθηκα ότι ο αέρας, τα βουνά και τα δάση ήταν αιώνες εκεί, πριν ο γιος του πρέσβη ανακοινώσει τα αποτελέσματα της έρευνάς του.

Τα χρόνια κύλισαν και εγώ συνέχισα να ανεβοκατεβαίνω βουνά και έβλεπα σ’ αυτά να εγκαθίστανται αιολικά πάρκα. Καθώς περπατούσα έκανα κάποιες σκέψεις, αλλά και όταν συζητούσα στα καφενεία των χωριών με τους ανθρώπους, καταθέταμε στο τραπέζaki κάποιες παρόμοιες σκέψεις όπως: Γιατί να χρειαζόμαστε αυτούς τους μεταλλικούς γίγαντες στα βουνά μας αντί να φτιάχνουμε δρόμους (είχαμε την ΜΟΜΑ), που να φτάνουν στα χωριά; Γιατί δεν φτιάχνουν ένα κεντρικό σχολείο στο κεφαλοχώρι; Τα παλιά υπέροχα κτίσματα θα μπορούσαν να γίνουν πολιτιστικά κέντρα ή ξενώνες! Γιατί δεν φτιάχνουν μία βιοτεχνία να

δουλεύουν οι κάτοικοι εκεί, να επεξεργάζονται τα τοπικά προϊόντα; Ένα μικρό σύστημα υγείας που να διαθέτει τα βασικά και τέλος, να διατηρήσουμε όλα τα παλιά μονοπάτια των οικισμών – όσα δεν κατέστρεψαν οι διανοιχθέντες δρόμοι – για την επικοινωνία των ανθρώπων, όσων απόμειναν, μέχρι νά ’ρθει η πραγματική δική τους ανάπτυξη; Οι κουβέντες, που πάντα τέλειωναν με τσίπουρα και που όλοι μας συμφωνούσαμε για τα αναγκαία, που θα μπορούσαν να γίνουν από χρόνια στον τόπο.

Στις μέρες μας

Μετά την Καραβούλα Αργιθέας, που ισοπέδωσαν για την εγκατάσταση των αιολικών πάρκων, πέρασαν απ’ τα Τρία Σύνορα και μπήκαν στον Δήμο Αγράφων. Αγραφα, μαθαίναμε στο σχολείο, ότι είναι η περιοχή που δεν την πάτησαν ποτέ οι Τούρκοι! Τώρα ακούω κουδούνια, όχι από κοπάδια προβάτων αλλά κινδύνου. Μπήκαν τα μηχανήματα, πάτησαν τον τόπο, για να εγκαταστήσουν και σ’ αυτούς αιολικά πάρκα. Απ’ όπου περνούν θέλουν και κάτι περισσότερο. Θέλουν και τα νερά, όχι μόνο τον αέρα! Το «μαρκάρισαν» το Βοϊδολίβαδο, πέρασαν τις «Πόρτες», φτάσαν και στις κορφές Τούρλα-Καρνόπι στα 1.800 μ. υψόμετρο. Η Κοιμημένη των Αγράφων είναι έτοιμη να σηκωθεί! Ωραία, σκέφτομαι, να σηκωθεί και πού να πάει; Να φύγει από τον τόπο της; Η μαρμαρωμένη βασίλισσα να πάρει το σπαθί και ν’ αρχίσει να πελεκάει, σαν άλλη Ζαν Ντ’ Άρκ; Να σμίξει με τις φωνές των αδικωχαμένων αγωνιστών;

Εγώ κοιτάζω πίσω όταν θέλω να πάω μπροστά. Πίσω είναι τα βουνά, είναι οι ρίζες μας. Εμείς υπάρχουμε γιατί αυτά στέκουν εκεί, στέρεα. Από αυτά ξεκινάω και στις κορφές τους θέλω να φτάσω. Η προσέγγιση αυτή, που προέρχεται από μέσα μου, είναι αυτή που με κάνει Άνθρωπο.

Τα αιολικά πάρκα στα βουνά, είναι επινόηση κάποιων ανθρώπινων μυαλών που έρχεται απ’ έξω, με στόχο το προσωπικό κέρδος. Οι άνθρωποι που διαλαλούν υποχθόνια την πραγματία τους καταπατώντας τα βουνά, τα βλέπουν ως κάτι απομακρυσμένο, γεμάτο κινδύνους, άχρηστα πράγματα. Στα στρογγυλά τραπέζια συσκέψεων προβάλλουν ολοένα και περισσότερα «οικόπεδα», που σύντομα θα έχουν μετατρέψει, όποια εδαφική έξαρση υπάρχει στα ορεινά της χώρα μας, σε αιολικά πάρκα. Οι ανεμογεννήτριες όμως κάποια στιγμή θα σκουριάσουν πάνω στις ανεμοδαρμένες ράχες και τότε θα είναι αργά, δεν θα υπάρχει επιστροφή γι’ αυτά!

Οι κάτοικοι της Αργιθέας οργανώνονται

Το καλοκαίρι του 2020 μία πρωτοβουλία Αργιθεατών ξεκίνησε τη συγκέντρωση υπογραφών εναντίωσης στην επέλαση των ανεμογεννητριών στην περιοχή. Και είχε κάθε λόγο γι’ αυτό, όπως διαβάζουμε σε εκείνο το πρώτο ψήφισμά τους: «Στο βωμό ενός στρεβλού μηχανισμού οριοθέτησης των περιοχών ενεργειακής προτεραιότητας, η απάτητη μέχρι προ ολίγου Αργιθέα, οδηγείται με ευθύνη της Ελληνικής πολιτείας για πρώτη φορά στην γνωστή ιστορία της σε μια άνευ όρων αναγκαστική παράδοση. Τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία των αρμόδιων αρχών, λίγο πολύ εκκωφαντικά: Παραβλέποντας τις αιτήσεις αδειοδότησης που τελούν υπό αξιολόγηση, στην Αργιθέα των 373 τ. χμ. (λιγότερα δηλαδή της έκτασης της Άνδρου!) και εγγύς των ορίων αυτής, μετρώνται ήδη 17 ενεργές και 14 υδροηλεκτρικών σταθμών σε κατάσταση εγκατάστασης, παραγωγής ή λειτουργίας με ανοιχτά ακόμα περιθώρια πολλαπλα-

Ευρωπαϊκού δικτύου μονοπατιών, στελεχώνουν τον "κορμό" της, καλύπτοντας πάνω από το ένα τρίτο της έκτασής της. Ότι μένει δεν είναι παρά πανάρχαια αλπική κλωρίδα, τρεχούμενα νερά, ελληνιστικά, μεταβυζαντινά μνημεία, παραδοσιακά πετρογέφυρα, μικρά οικιστικά σύνολα και τεκμήρια των πρώτων δειλών προσπαθειών τουριστικής και γεωργικοκτηνοτροφικής δραστηριοποίησης, τα μόνα μέχρι στιγμής ελκυστικά πεδία βιοπορισμού και περιορισμού της πληθυσμιακής αποψίλωσης.

Κάπου εδώ εντοπίζεται το παράδοξο. Αυτός ο τόπος που σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία, τα αναπτυξιακά προγράμματα, τις εθνικές χωροταξικές και περιβαλλοντικές στρατηγικές πληροί τις προϋποθέσεις να καταστεί πρότυπο ορεινής βιώσιμης ανάπτυξης, τυγχάνει ταυτόχρονα να θεωρείται "πυλώνας" της ενεργειακής πολιτικής. Αυτά τα μέρη που υποτίθεται ότι θα διάλεγε κάποιος να πάει για να νιώσει το δέος της θείας δημιουργίας, προκρίνονται τώρα ως

στη – όπως ήδη έχει γραφτεί – επιβεβλημένη. Η άμεση αποτύπωση αρχών και θέσεων των ίδιων των θιγόμενων κατοίκων αναφορικά με το ζήτημα, αποτελεί στο πλαίσιο αυτό ένα αξιοποιήσιμο δεδομένο το οποίο πλέον τελεί εις γνώση όλων όσων μπορούν με τη στάση τους να καθορίσουν την επόμενη μέρα για τον τόπο. Πέραν του όποιου βάρους δημιουργεί η αριθμητική δυναμική της κίνησης, θα πρέπει ταυτόχρονα να συνυπολογιστεί ένα παράπλευρο αλλά όχι υποδεέστερο κέρδος.

Οι ίδιες οι ανάγκες σχεδιασμού, επικοινωνίας και συλλογής των υπογραφών, αποτέλεσαν αφορμή συζητήσεων, ενημέρωσης, διάχυσης ιδεών και δημιουργίας ενός κλίματος κατάλληλου για τη συγκρότηση ενός δικτύου ατόμων από κάθε γωνιά του τόπου, αποφασισμένων να δράσουν εφόσον πλέον γίνεται αντιληπτό ότι ο αγώνας, ανεξάρτητα από την τελική του έκβαση, θα πρέπει να δοθεί. Για λόγους ιστορικούς. Για λόγους βάσιμους και ουσιαστικούς. Με

Αργιθέα, λιβάδια Πετρίλου. Φωτογραφία του Βασίλη Στάθη

σiasμού τους έως ότου εξαντληθεί η κατά το νόμο φέρουσα ικανότητα της περιοχής.

Λίγο πριν το βιώσιμο μέλλον της Αργιθέας καταστεί μια υπόθεση αμετάκλητα χαμένη, θυμίζουμε, πως τριάντα και πλέον τώρα χρόνια ο τόπος μας μετρά πληγές: από το κυριολεκτικό ξεκοιλίασμα εκτεταμένων αλπικών εκτάσεων που προκάλεσε η άναρχη διάνοιξη δρόμων τη δεκαετία του ’80 στην προοπτική ανάπτυξης της ορεινής κτηνοτροφίας, από την εξαθλίωση του δυτικού μας μετώπου που προκάλεσαν τα έργα του μεγαλόπνοου αλλά αναξιοποιήτου έως σήμερα φράγματος Συκιάς και την ολική "εκτροπή" ανταποδοτικών λόγων και πράξεων από πλευράς των εμπνευστών, από τα απόνερα της συστηματικής καταπάτησης των περιβαλλοντικών όρων και την άνηθση πάσης φύσεως παραβατικών πρακτικών κατά του οικοσυστήματος, συνέπεια του πλημμελούς ελεγκτικού μηχανισμού από πλευράς της πολιτείας.

Κι όμως! Παρά τις πληγές της η Αργιθέα εξακολουθεί να απασχολεί διεθνείς θεσμικούς οργανισμούς ως ένα από τα τελευταία ζωντανά οικουμενικά μνημεία περιβαλλοντικής καθαρότητας. Περιοχές του δικτύου Natura, βιότοποι, καταφύγια άγριας ζωής, τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τμήματα του

ιδανικό πεδίο βαριάς επιχειρηματικής δραστηριοποίησης. Στον τόπο από τον οποίο η πολιτεία προσβλέπει να δράξει από την προσθετική αξία ποιοτικού τουριστικού προϊόντος και προϊόντων πρωτογενούς παραγωγής εγγυημένης προέλευσης, διακυβεύεται ανοιχτά η ποιότητα των φυσικών του πόρων. Ένας ακόμα από τους τελευταίους σοβαρούς πνεύμονες της χώρας, φαίνεται τώρα να πληρώνει αναίτια και δυσανάλογα το μάργαρο της βίαιης απολιγνιτοποίησης της χώρας.

1.164 υπογραφές

Στα μέσα του Μάρτη, με μία καταληκτική της ανακοίνωση η πρωτοβουλία γνωστοποίησε τη συγκέντρωση 1.164 υπογραφών οι οποίες και εστάλησαν σε φορείς. Μεταξύ άλλων απολογίζουν και αυτήν την κίνησή τους.

«Υπό την πίεση μιας σειράς νέων υπό αξιολόγηση έργων και του γεγονότος ότι οι περιορισμοί στην κυκλοφορία λόγω της πανδημίας συνεχίζουν να εκλαμβάνονται ως ευκαιρία απρόσκοπτης ολοκλήρωσης επιβλητικών υποδομών άνευ αντικειμενικής δυνατότητας ελέγχου (Κατασκευή υποσταθμού υπερυψηλής τάσης στον αυχένα Τυμπάνου, εγκατάσταση νέων ανεμογεννητριών, κ.α.), η επίθεση της παρούσας προσπάθειας κατέ-

επίκεντρο την ενημέρωση και την αξιοποίηση κάθε δυνατού νόμιμου μέσου. Υπό αυτό συνεπώς το πρόσμα, ένας εκ των βασικών στόχων της πρωτοβουλίας έχει σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί.

Ακόμα όμως και η διεκπεραίωση αυτού του εγχειρήματος, αποτελεί από μόνο του ένα ξεχωριστής σημασίας γεγονός από το οποίο απορρέει ένα ιδιαίτερα ελπιδοφόρο μήνυμα: Ότι, παρά τις ανυπέρβλητες δυσκολίες που δημιούργησε -από την έναρξη ήδη της προσπάθειας- η πανδημία, τις πληγές που άφησε πίσω του ο «Ιανός», την απουσία τοπικού έντυπου μέσου, την άγνοια, την καχυποψία, την ημιμάθεια, την παραπληροφόρηση, τις σχέσεις εξάρτησης από κάθε είδους μικροσυμφέροντα που καθορίζουν τη στάση μιας μερίδας πατριωτών, υπάρχουν Αργιθεάτες που αφουγκράζονται το διακύβευμα των καιρών, που προβληματίζονται και είναι σε θέση όταν απαιτείται να συντονίζονται, να αυτοοργανώνονται, να λειτουργούν υπερβατικά και να αγωνίζονται για τον κοινό σκοπό εκτιθέμενοι δημόσια, πάνω από θώκους και ιδιότητες, αποδεικνύοντας έμπρακτα ότι ορισμένα από τα ιστορικά γνωρίσματα και τα ένστικτα των ανθρώπων αυτού του τόπου παραμένουν ζωντανά. Με την ευχή η προσπάθεια τούτη να πιάσει τόπο...».

* Ο Τάκης Ντάσιος, διδάκτωρ πολιτισμού, γράφει το μπλογκ "Ορεινογραφίες: άνθρωποι και βουνά, βουνά και άνθρωποι" (oreinografies.wordpress.com), και μοιράζεται μαζί μας βουνίσιες ιστορίες στις οποίες πέρα από την κατάκτηση κάποιας κορυφής τον απασχολεί ο τρόπος προσέγγισης κάθε ορεινού συγκροτήματος. Μελετά τη φύση και τους ανθρώπους της. Είναι συγγραφέας του βιβλίου-λευκώματος "Στ' Άγραφα", εκδόσεις Μίλντος.

Η κεντρική Εύβοια απειλείται

Στην φωτογραφία παραπάνω βλέπουμε πώς φαντάζει σήμερα μία μπαταρία παραγωγής ενέργειας από ψηλά. Πώς αλλιώς να χαρακτηρίσουμε την νότια Εύβοια, που έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο αιολικό εργοστάσιο που παράγει το 40% των ΑΠΕ. Και αφού αναπόφευκτα το νότιο τμήμα έχει καταστραφεί, οι επενδυτές με θράσος ανεβαίνουν και προς το κέντρο του νησιού. Οκτώ νέα αιολικά εργοστάσια (με 104 α/γ) εγκρίθηκαν από το υπουργείο Ανάπτυξης, χαρακτηριζόμενα ως «στρατηγικές επενδύσεις», συνολικής ισχύος 470 MW. Τα τέσσερα από αυτά θα είναι στην κεντρική Εύβοια. Η Δίρφυς, η Κοτύλαια, το Ξηροβούνι, το Μαυροβούνι, η Σκοτεινή, ο Ευβοϊκός Όλυμπος είναι κάποια από τα βουνά που απειλούνται. Τους τελευταίους μήνες οι τοπικές αντιτάσεις προπαθούν να (ξανα)οργανωθούν. Τον περασμένο Νοέμβριο καλέστηκε στο Αλιβέρι από δώδεκα τοπικούς συλλόγους, συλλογικότητες και συνελεύσεις ανοιχτή συνάντηση για ένα κοινό αγώνα απέναντι στην

επέλαση των αιολικών, για να μην μπει καμία επιπλέον ανεμογεννήτρια στην Εύβοια και για να αποκατασταθεί ο φυσικός πλούτος του νησιού. «Αν κάνουμε μια βόλτα στα χωριά όπως τα Κόσκινα, τις Πετριές και σε αυτά της Καρυστίας, θα συναντήσουμε οροσειρές από γιγαντιαίες ανεμογεννήτριες, σκαμμένα βουνά, ξεραμένα τοπία και εργοτάξια ενώ οι κάτοικοι των χωριών υποφέρουν από τον συνεχόμενο θόρυβο που παράγουν τα μεγαθήρια. Από κάποια χωριά πιο νότια για να δει το μάτι μας οροσειρά φυσικά, θα πρέπει είτε να ταξιδέψουμε μια ώρα με το αυτοκίνητο, είτε να ανατρέξουμε σε παλιές φωτογραφίες. Παράλληλα, ένα νέο μέτωπο μόλυνσης ξεπροβάλει. Το "πειραματικό" κάψιμο νέων σκουπιδιών από την ΑΓΕΤ με το όνομα CLO στο Μπλάκι Αλιβερίου», διαβάζουμε στο σχετικό κάλεσμα. Η ανακίνηση των τοπικών αντιτάσεων και πιέσεων οδήγησε, τον τελευταίο καιρό, και σε αρνητικές αποφάσεις τοπικών δημοτικών συμβουλίων (Αλιβερίου, Ερέτριας, Δίρφυως).

Ρωγμές στην βιτρίνα

Οι μαζικές αρνητικές γνωμοδοτήσεις τοπικών και περιφερειακών θεσμικών φορέων στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων που καταθέτουν οι επενδυτές σε αιολικά και φωτοβολταϊκά αποτελούν πλέον ένα ορατό πολιτικό πρόβλημα. Το οποίο απαιτεί μία διαχείριση, τουλάχιστον σε επικοινωνιακό επίπεδο. Η τηλεδιάσκεψη που είχε ο νέος υφυπουργός περιβάλλοντος Γ. Αμυράς πριν κάποιο καιρό με τους συντονιστές των αποκεντρωμένων διοικήσεων, προφανώς κοιτούσε προς τα εκεί. Ζήτημα δεν είναι τα γραφειοκρατικά κωλύματα που μπορούν να θέσουν οι Περιφέρειες. Ο νομοθέτης έχει φροντίσει γι' αυτό, οι γνωμοδοτήσεις τους να είναι συμβουλευτικές και όχι δεσμευτικές. Ζήτημα είναι ότι όλες

αυτές οι αποφάσεις αποτυπώνουν θεσμικά τις έντονες αντιδράσεις και αντιτάσεις των τοπικών κοινωνιών. Αντιδράσεις που υπονομεύουν την ατοσάλκωτη επενδυτική εικόνα που πουλάει η κυβέρνηση, αντιδράσεις που θέτουν υπό αμφισβήτηση τη διαθεσιμότητα των βουνών και των ποταμών ως «προϊόντος» που μπορεί να παραχωρείται στους διάφορους επενδυτές. Πλέον, πλάι στις μαζικές αιτήσεις για επενδύσεις σε ΑΠΕ που κατατίθενται κάθε μήνα στην Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) υπάρχει και ένα πλήθος θεσμικών αποφάσεων – από διαφορετικές αφετηρίες η καθεμιά – αντίθετων στα επενδυτικά σχέδια. Για να δούμε, λοιπόν, ποιος θα σπάσει πρώτος την ραγισμένη βιτρίνα.

Στοχασμοί του διαχειριστή της ενέργειας επί της στοχαστικότητας των ΑΠΕ

Να μην κλείσει την λιγνιτική μονάδα «Μεγαλόπολη 3» καλεί την ΔΕΗ ο διαχειριστής του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας ΑΔΜΗΕ, επικαλούμενος λόγους ασφάλειας προμήθειας του συστήματος. Αφορμή ήταν το μπλακ άουτ που προκλήθηκε τον Φεβρουάριο, μετά την έκρηξη σε μετασχηματιστή του κέντρου υπερυψηλής τάσης Ασπροπύργου, η οποία άφησε χωρίς ρεύμα για ώρες την Αττική και την Πελοπόννησο. Τα έκτακτα μέτρα θωράκισης του συστήματος που ανακοίνωσε τότε ο ΑΔΜΗΕ, ενόψει και του χιονιά που αναμενόταν τις επόμενες ημέρες, συμπεριελάμβαναν τη λειτουργία

όλων των μονάδων, θερμοληκτρικών και υδροηλεκτρικών. Και φυσικά εξασφάλιση μονάδων φυσικού αερίου. Σίγουρα πράγματα. Λίγες μέρες αργότερα, το «σχέδιο άμυνας για το σύστημα ηλεκτροδότησης» που ανακοινώθηκε απ' τον ΑΔΜΗΕ, όχι απλά δεν συμπεριελάμβανε τις ΑΠΕ, αλλά είχε και σοβαρό λόγο για να μην συμβεί αυτό: «διευκρινίζεται ότι στις εκτιμήσεις παραγωγής δεν λαμβάνονται υπόψη οι ΑΠΕ, καθώς σε ακραίες συνθήκες ψύχους η συμβολή τους εμφανίζεται πολύ περιορισμένη». Στις πόσες ανεμογεννήτριες, άραγε, οι παράγοντες της αγοράς θα μπορούν να «λάβουν υπόψιν» τις

ΑΠΕ; Στα πόσα κατεστραμμένα βουνά θα καταλάβουμε ότι το εφήμερο ρεύμα που παράγουν τα αιολικά δεν μπορούν να στηρίξουν το δίκτυο; Και ότι ο λιγνίτης αντικαθίσταται από ένα άλλο ορυκτό καύσιμο, το φυσικό αέριο; Ήδη στον ΑΗΣ Κομοτηνής η ΔΕΗ πήρε άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για μία νέα μονάδα φυσικού αερίου (μεγαλύτερης δυναμικής απ' αυτήν που προβλεπόταν αρχικά, 665 MW αντί 485 MW), ενώ ο πρόεδρος της ΔΕΗ Γ. Στάσης ανακοίνωσε ότι η τελευταία λιγνιτική μονάδα «Πτολεμαΐδα 5» θα μετατραπεί σε μονάδα φυσικού αερίου μέχρι τα μέσα της δεκαετίας που διανύουμε.

Γιασσι να κ' του!

Η Βοιωτία και το βουνό του Ελικώνα παραμένουν σε ασφυκτικό κλοιό αιολικών και φωτοβολταϊκών επενδύσεων. Πρόκειται για μία περιοχή όπου έχουν ήδη εγκατασταθεί 800 MW ΒΑΠΕ (συνολικά το 12% της χώρας), έχουν αδειοδοτηθεί πάνω από 3.000 MW και έχουν γίνει αιτήσεις για άλλα τόσα. Στις αρχές της άνοιξης εκδόθηκε βεβαίωση παραγωγού για την υψηλότερη κορυφή της περιοχής, την Παλιοβούνα (1.750 μ.), ενώ άλλα τρία αιολικά εργοστάσια

σε κορυφές του ανατολικού Ελικώνα (Τσίβερι, Μεγάλη Λούτσα, Ζαγαράς) είναι έτοιμα να λάβουν άδειες εγκατάστασης. Οι τοπικές αντιτάσεις οργανώνονται και βγαίνουν στο προσκίνηιο. Στα μέσα του Μάρτη, δυναμικό μπλόκο κατοίκων από τα χωριά της Αρβανίτσας εμπόδισε μηχανήματα να διαπλατύνουν τον δρόμο προς τη θέση «Σταυρός» με σκοπό να επεκταθούν οι, ήδη υπάρχουσες, ανεμογεννήτριες. Το σπάσιμο από τους εργολάβους της συμφωνίας

για 48ωρη αναβολή των εργασιών, οι οποίοι ξεκίνησαν να δουλεύουν νύχτα, οδήγησε σε δεύτερη μαζική συγκέντρωση, η οποία σταμάτησε τις εργασίες. «Ύστερα, λοιπόν, από την κοινωνική πίεση προς όλες τις κατευθύνσεις, το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο δήμαρχος Λιβαδειάς και μέλη των δημοτικών παρατάξεων συναντήθηκαν με τους εργολάβους για το ζήτημα των εργασιών. [...] Όπως ήταν φυσικό, μιας και εργολάβοι και εταιρίες στηρίζονται σε νόμους κομμένους και ραμμένους στα μέτρα τους, το μόνο αποτέλεσμα που είχε η συνάντηση ήταν η παραδοχή από μέρους των αιρετών ότι η καταστροφή ενός ακόμη κομματιού του βουνού του Ελικώνα είναι "νόμιμη"! Αποτέλεσμα αυτού, η πλήρης αστυνομοκρατία και οι συνεχείς έλεγχοι στην περιοχή του Σταυρού την επόμενη ημέρα», γράφει σε ανακοίνωσή της η ανοιχτή περιβαλλοντική συνέλευση Λειβαδιάς «Ανεμόμυλος». Το αίτημα των τοπικών κοινωνιών παραμένει ένα: «έξω από εδώ» ή «γιασσι να κ' του» χρησιμοποιώντας το γλωσσικό ιδίωμα των αρβανιτόφωνων χωριών του Ελικώνα.

Και αν μας ενοχλούν, θα τις βάψουμε

Σε αυτόν τον δύστυχο τόπο πέρα από πολλές περιοχές Natura έχουμε και πολλούς αρχαιολογικούς χώρους. Και τί μπορούμε να κάνουμε με αυτόν το «πρόβλημα»; Τροποποιήσεις της νομοθεσίας, μεταφορά των ορίων των αρχαιολογικών χώρων, ακόμα και

χρωματιστές α/γ έχουν σκεφτεί τα ευφάνταστα μυαλά τους. Η τελευταία ιδέα μας έρχεται από την Νάξο όπου η Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς του υπουργείου Πολιτισμού ενέκρινε την κατασκευή από τον Όμιλο Κοπελούζου αιολι-

κού εργοστασίου στα Βουρλά με την παρότρυνση «να εξεταστεί, [...] η δυνατότητα κατάλληλου χρωματισμού του πυλώνα προκειμένου να εντάσσεται στο περιβάλλον, να μειωθούν οι ανακλάσεις και η οπτική όχληση που μπορεί να επιφέρουν στο τοπίο».

Τί Αργολίδα, τί Ναυπακτία...

Τί κοινό μπορεί να έχει η ορεινή Ναυπακτία, και συγκεκριμένα το όρος Άγιος Κωνσταντίνος-Ξεροβούνι, με την πεδιάδα της Αργολίδας; Μα... την ίδια μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την εγκατάσταση ανεμογεννητριών! Πάψε! Διαβάζουμε στην ανακοίνωση που δημοσίευσε μία πρωτοβουλία κατοίκων του δήμου Ναυπακτίας: «Η κορυφή του όρους φτάνει τα 1.464 μέτρα, όπου σχεδόν εδώ και δύο (2) αιώνες βρίσκεται το εξωκλήσι του Αγίου Κωνσταντίνου. Το Όρος Άγιος Κωνσταντίνος μαζί με το γειτονικό Όρος Μαλαθούνα αποτελούν το Καταφύγιο Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) «Άγιος

Κωνσταντίνος – Μαλαθούνα». Η εταιρεία «ΤΕΡΝΑ ΑΙΟΛΙΚΗ ΞΕΡΟΒΟΥΝΙΟΥ Α.Ε." έχει αιτηθεί για την εγκατάσταση 4 ανεμογεννητριών. Το έργο αυτό θα είναι τεραστίων διαστάσεων, καθώς η συνολική ισχύς του σταθμού ανέρχεται στα 24MW, ονομαστικής ισχύος 6MW η κάθε Α/Γ, με ύψος πυλώνα 100 μέτρα και μήκος πτερυγών 85 μέτρα!

Γενικά, η κάθε εταιρεία για να μπορέσει να ξεκινήσει οποιοδήποτε έργο πρέπει πρώτα να περάσει από διάφορα στάδια μελετών και αδειοδοτήσεων. Το πιο σημαντικό στάδιο, ωστόσο, για να μπορέσουμε όλοι

(Εταιρεία, Δήμος, Φορείς, πολίτες) να συμπεράνουμε αν πρέπει να επιτραπεί η εγκατάσταση των Α/Γ και για να μπορέσουμε να δεχτούμε ή να απορρίψουμε το έργο αυτό, είναι το στάδιο της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, μέσω της αξιολόγησης των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που καταθέτουν προς έγκριση οι εταιρείες.

Σε ένα τόσο σοβαρό θέμα όπως η υποκείμενη κατακρουήρηση της κορυφής του ΚΑΖ "Άγιος Κωνσταντίνος-Μαλαθούνα" της Ορεινής Ναυπακτίας η ΜΠΕ θα έπρεπε να έχει ακέραιο χαρακτήρα και να αναφέρεται με

την δέουσα προσοχή στο οικοσύστημα και τους ανθρώπους. Όμως, σε αντίθεση με τα αυτονόητα, η Μελέτη των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων είναι μια πιστή αντιγραφή παλαιότερης ΜΠΕ που έχει γίνει στην... Αργολίδα!

Θεωρούμε την συγκεκριμένη ΜΠΕ μια "προχειροδουλειά" που όχι μόνο αποδεικνύει πως η εταιρεία "ΤΕΡΝΑ ΑΙΟΛΙΚΗ ΞΕΡΟΒΟΥΝΙΟΥ Α.Ε." με μεγάλο θράσος και αντι-επαγγελματισμό θέλει να χειριστεί ένα τόσο ευαίσθητο οικοσύστημα αλλά μας επιβεβαιώνει όλα όσα πιστεύαμε για την "Πράσινη Ανάπτυξη" που λαμβάνει χώρα στον τόπο μας από ιδιωτικές εταιρείες.

Η συγκεκριμένη ΜΠΕ, σε καμία περίπτωση, δεν μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη και αποδεκτή, βασιζόμενη σε στοιχεία που έχουν συλλεχθεί από την Αργολίδα και αφορούν τις επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν: στο Έδαφος, τον Αέρα, τα Νερά, την Χλωρίδα, την Πανίδα, τον Θόρυβο, τις Χρήσεις Γης, τους Φυσικούς Πόρους, τον Κίνδυνο Ανώμαλων Καταστάσεων, τον Πληθυσμό, τις Κατοικίες, τις Μεταφορές / Κυκλοφορία, την Ενέργεια, την Κοινή Ωφέλεια, την Ανθρώπινη Υγεία, την Αισθητική, την Αναμνηχή και την Πολιτιστική Κληρονομιά».

Αέρας - Αφεντικό

της Ίμπρι Λοκ.

Αυτή η ιστορία είναι μια ιστορία απ’το μέλλον, όπου η παράδοση των παραμυθιών επιβιώνει ακόμα όπως και τα βουνά. Οι παραμυθούδες των χωριών της Αργιθέας ανταμώνουν στις κεντρικές πλατείες και τη λεν’ στα μεγάλα και στα μικρά παιδιά που μαζεύονται γύρω τους.. Είναι η ιστορία για το πώς πήρε τ’ όνομα της η θέση Αέρας- Αφεντικό στα Αγραφιώτικα βουνά. Κι είναι τόσο μεγάλη, που δεν τελειώνει εδώ.

Μια φορά κι έναν καιρό, ήταν ένας πλούσιος, ένα Αφεντικό. Ο πλούσιος, που από δω και πέρα θα τον λέμε μόνο Αφεντικό, είχε μάθει από παιδί πολύ μικρό, πως κάθε φορά που θα λέει ένα ψέμα, κάτι θα γίνεται δικό του.. κάτι από το βουνό..

Επτά χρονών παιδί ήταν όταν πρωτόρθε στον τόπο μας και ο πατέρας του, του έδωσε να βαστάει μια πέτρα.

-Τι χρώμα έχει αυτή η πέτρα; τον ρώτησε.

- Γκρι, απάντησε το παιδί.

- Κάθε φορά που θα λες ένα ψέμα, κάτι θα γίνεται δικό σου, τον δασκάλεψε ο πατέρας και ξαναρώτησε :

- Τι χρώμα έχει αυτή εδώ η πέτρα ;

- Κόκκινο, απάντησε το παιδί, κι έτσι κράτησε στο χέρι του την πρώτη του πέτρα.

Από τότε, πολλές πέτρες, πολλά ζώα και πολλά φυτά έχει αρπάξει τ’ Αφεντικό απ’ τα βουνά. Τ’ αληθινά τους χρώματα έκλεψε και τακανε θαμπά, τα όνειρα της μέρας μας, τα έκανε θολά και τα όνειρα της νύχτας μας εφιαλτικά.

Τα πυκνόδεντρα δάση και τις ολάνθιστες πλαγιές, τα έκανε να μοιάζουν με λήμνες ξερές σε πλανήτη ακατοίκητο. Σαν μια τεχνητή έρημο που κατοικείται από ρομποτ. Από τη Δύση μέχρι την Ανατολή, φάνηκαν σκαμμένα βουνά, στερεωμένα ποτάμια, μεταλλικές κατασκευές και μηχανήματα. Σαν ψηφιακός πίνακας.

Τα έχει κάνει όλα αυτά το Αφεντικό και ήθελε- κι ακόμα θέλει- στο Βορρά να απλώσει το χρήμα και το ψέμα του.

Ήταν εκείνη η μέρα, που χάραξε χωρίτερα και σκοτείνιασε παντοινά. Το Αφεντικό βρίσκονταν στη νότια μεριά των βουνών μας, όπου οι ήχοι από τα

μηχανήματα δεν άφηναν ούτε το δειλινό να κάνει τη δουλειά του. Έσφιξε την πέτρα στη χούφτα του και με μια ευχή, ξεκίνησε για το Βορρά : Όλα Δικά του να ναι. Δικές του οι πέτρες, Δικά του τα σπίτια μας, Δικά του τα χώματα, Δικά του τα σώματα – των ζώων, τα Δικά μας- Δικά

του. Τα χρώματα; Δικά του κι αυτά! Δικά του και ψεύτικα, όπως τα δέντρα στις οθόνες των ανθρώπων της πόλης.

Που να ξερε τι τον περιμένει..Κι όα μονάχα αυτόν αλλά και όλους τους πλούσιους που ξεκίνησαν εκείνη τη μέρα για το Βορρά. Μέρα ανηφορική,

όμως δεν ήταν μόνος.. Τα σχέδια ήταν πολλά και τα χρήματα ακόμα περισσότερα. Κι έτσι, άρχισαν να ανεβαίνουν.

Τα χόνια είχαν λιώσει και νόμιζαν ότι θα κινηθούν με ευκολία στους δρόμους που οι ίδιοι είχαν ανοίξει, ξεκοιλιάζοντας το βουνό. Είχαν και κάτι ηλεκτρονικούς χάρτες μαζί, χωρίς τους οποίους δε θα ήξεραν μήτε κατά που πέφτει ο τόπος μας, μήτε και πώς λέγεται, μόνο θα μπορούσαν να κάνουν ο ένας στον άλλο τον καμπόσο για τη γνώση του εδάφους μας. Ούτε μπορούσαν βέβαια, να μυρίσουν την άνοιξη στα πρώτα της φεγγάρια και να καταλάβουν έτσι ότι τα χόνια θα λιώσουν. Οι πλούσιοι ξέρουν μόνο να μυρίζουν το χρήμα και να συμβουλεύονται τους μετερεωλόγους.

Ο ουρανός αγριεμένος ξεχνούσε την άνοιξη που είχε ανατείλλει. Όσο η ώρα περνούσε, σκοτείνιαζε και σκοτείνιαζε, σαν ένα σμήνος από μαύρα κοράκια να θέλει να τον πνίξει. Το κρώξιμο έδωξε

απ’ το μυαλό μονάχα ο κεραυνός, μοναδική πηγή φωτός, που έσπασε τον κόσμο στα δύο. Αιώνια νύχτα- Αιώνια μέρα- κανείς τους δε μπορούσε πια να ξεχωρίσει τη διαφορά.

Κι έτσι, άρχισαν να φεύγουν ένας -ένας, όπως κάνουν τ’ αφεντικά, αρκεί να πιστέψουν ότι αυτά που έχουν να χάσουν είναι περισσότερα απ’αυτά που θα κερδίσουν. Το βουνό τους ξεπροβόδισε με μια καταגיίδα που μόλις είχε ξεοπάσει.

Έχει κι αυτό, βλέπετε, τον τρόπο του να μιλάει... Όλοι έφυγαν, εκτός από έναν – τον πλούσιο- Αφεντικό που θέλει να κάνει Δικό του όλο το βουνό.

Κατέβηκαν με δρασκειλές κι οι τρόμοι ζωντανεύουν πουλιά πτίζουν ξανά φωλιές στους πλούσιους αγριεύουν.

Το Αφεντικό όμως έμεινε και είδε στο όνειρό του ότι κρατούσε σαν παιδί στο χέρι το βουνό Του.

Η στράτα του φιδιού

του Χρυσόστομου Τσαπραΐλη

Στις δασωμένες κορφές πάνω απ’ το Φουντωτό είναι χαμένος ένας μικρός οικισμός που φαίνεται σ’ ελάχιστους χάρτες. Τ’ όνομά του είναι Ναπάρτικα Κάλι, που στα βλάχικα σημαίνει στράτα του φιδιού.

Από καταβολής του οικισμού αυτού οι χωριανοί είχαν χαράξει ένα μεγάλο φίδι γύρω απ’ την κοντινή βρύση και είχαν αφιερώσει στα ερπετά την ράχη πάνω απ’ τα ψηλότερα σπίτια, έτσι που δεν πάταγε άνθρωπος εκεί. Ως εκ τούτου η πλαγιά έχει γίνει πυκνός λόγγος γεμάτος ελάτια, αγκαθωτά πουρνάρια και θεόρατα λιθάρια στα οποία οι παλιοί λέγαν πως έφτιαχναν τα δικά τους χωριά τα φίδια του βουνού.

Μια αφέγγαρη νύχτα πριν από εβδομήντα περίπου χρόνια, στα τέλη του εμφυλίου, επικρατούσε πανικός στο χωριό – είχε μαθευτεί πως οι ντόποι είχαν βοηθήσει μια χούφτα αντάρτες να ξεφύγουν, κι ένα τάγμα στρατού πλησίαζε για αντίποινα. Άντρες, γυναίκες και παιδιά απεύθυναν έκκληση στα φίδια του βουνού κι έπειτα βγήκαν στην πάνω μεριά του χωριού και χώθηκαν μες στο δάσος που δεν το ‘σχιζε κανένα μονοπάτι.

Οι καρδιές τους πάγωσαν σαν είδαν τις σιλουέτες απ’ τα δέντρα στο λιγοστό φως των άστρων – τους φάνηκε πως οι κορμιοί θρόιζαν και κουλουριάζονταν, πως κινούνταν ανεπαίσθητα. Άκουγαν την υγρασία να στάζει και ν’ ακνίζει σαν καυτερό δηλητήριο, τις

πέτρες να σειόνται από ανύπαρκτους αγέρηδες. Άκουσαν όμως φωνές και τουφεκίες ξοπίσω τους, απ’ τη μεριά του χωριού, και χώθηκαν βαθύτερα στα δέντρα, μέσα στα σουβλερά κλαδιά, πατώντας σε φύλλα που τυλίγονταν πεινασμένα γύρω από τις ακάλυπτες σάρκες των ποδιών τους.

Πάνω που το κουράγιο πήρε να σώνεται, οι χωριανοί είδαν κάτι πελώριο να περνάει πλάι τους έρποντας στον ανήφορο – ήταν ένα φίδι όμοιο μ’ αυτό απ’ τη βρύση του χωριού, μεγάλο σαν ανοιξιάτικος χειμάρρος, το στοιχειό του τόπου ολοζώντανο μπροστά τους. Κινούταν αργά σαν να ‘θελε να το ακολουθήσουν.

Η διαδρομή που τους οδήγησε το ερπετό ήταν όλο στροφές και κουλούρες, μια φιδίσια στράτα που έφερε ζαλάδα στους ανθρώπους κι ένα παράξενο σφύριγμα στ’ αυτιά τους καλύπτοντας τις οργισμένες φωνές των στρατιωτών – είχαν βρει το χωριό αδειανό και τώρα χιμούσαν μες στα δέντρα αναζητώντας τη λεία τους.

Το τεράστιο φίδι οδήγησε τους χωριανούς σ’ ένα ξέφωτο γεμάτο σπασμένους βράχους όλο γωνίες και βρύα που φωσφόριζαν μέσα στη νύχτα, πριν χωθεί με παράδοξο τρόπο σε μια τρύπα που μήτε παιδί δεν χώραγε. Οι άνθρωποι σύρθηκαν, κρύφτηκαν όπως μπορούσαν ανάμεσα στα λιθάρια περιμένοντας τον χαμό τους.

Όμως εκεί, πεσμένοι στη γη, το σφύριγμα στ’ αυτιά τους κάλυψε τα πάντα – τους έκανε να

ποτέψουν πως ήταν φίδια μέχρι που σύρθηκαν δίχως φόβο μέσα στα δέντρα.

Εκείνο το βράδυ οι φωνές των στρατιωτών έγιναν κραυγές τρόμου που έκοβαν το αίμα. Ανάμεσα απ’ τα δέντρα έρρεαν ουρλιαχτά πόνου, ήχοι από δυσοίωνα κουλουριάσματα κι από κόκαλα που έσπαγαν. Αίμα έσταζε πάνω σε πεινασμένες ρίζες, σάρκες ακούγονταν να καίγονται από δριμύ φαρμάκι. Τ’ άστρα αγριεύτηκαν κι έκαναν γοργοπόδαρα σύννεφα να σπκωθούν απ’ τις γύρω βουνοκορφές ώστε να κρύψουν όσα γίνονταν εκείνο το βράδυ στον λόγγο των ερπετών.

Έκτοτε το μονοπάτι που χάραξαν τα πόδια του χωριού ακολουθώντας το πελώριο ερπετό φανερώνεται μια νύχτα κάθε χρόνο. Κάτω απ’ την πρώτη σελήνη του Απρίλη το χωριό επαναλαμβάνει μέχρι σήμερα την πορεία εκείνης της νύχτας – είναι η μόνη ασφαλής στιγμή για να πατήσει ποδάρι ανθρώπου στην πλαγιά των ερπετών. Καθώς οι χωριανοί βαδίζουν στην στράτα βλέπουν μέσα στα δέντρα κρεμασμένα σουλούπια αντρών κι ακούν τις πνιχτές κραυγές τους, που θαρρείς είναι πλέον δεμένες πάνω στον πυκνό λόγγο. Οι χωριανοί φτάνουν ως το ξέφωτο, αφήνουν γάλα, ψωμί και μια κατσικά πλάι στην τρύπα όπου είχε χαθεί το ερπετό. Έπειτα πέφτουν κατάχαμα κι ο ουρανός κλείνει τα μάτια του ως το πρωί.

Ο Γύπας

του Οδυσσέα Ποέτα

Ο τελευταίος σε αυτή την κορυφή. Είχα μείνει μόνος από τότε που ο γιός μου μία μέρα εξαφανίστηκε. Γιατί; Δεν ξέρω... Τώρα μιλάω με το βουνό, αυτό μου λέγει που να βρω τροφή κι εγώ του εξιστορώ ιστορίες του ουρανού που μου λένε τα σύννεφα.

Τις μέρες με συννεφιά, θυμάμαι... και το σώμα μου πονάει. Ακόμα λείπουν αυτά τα δύο φτερά στη δεξιά μου φτερούγα. Δεν κατάλαβα ποτέ αν χτυπήθηκα ή αν έπεσαν από τον φόβο μου. Αυτός ο μεταλλικός κρότος... δεν θα τον ξεχάσω ποτέ. Ήταν σαν κεραυνός που γεννήθηκε για να σε σκοτώσει. Πήγαινε από τη γη στον ουρανό. Έτσι το κατάλαβα και το απέφυγα τελευταία στιγμή.

Ο χειμώνας έρχεται και με σπρώχνει στα πιο χαμηλά, εκεί που δεν είμαι πλέον μόνος. Όλα με φοβούνται γιατί τους θυμίζω ότι θα πεθάνουν. Από τη φωλιά

μου στα χαμηλά, τα βράδια βλέπω κόκκινα αστέρια, πιο κοντά από τα άλλα. Όλα μαζί με καλούν, τρεμοπαίζοντας.

Ένα βράδυ πέταξα μακριά από την κορυφή μου. Τα κόκκινα αστέρια ήταν η αφορμή. Εγώ πραγματικά έψαχνα τον γιο μου. Πλησιάζοντας, άκουσα μεγάλα φτερουγίσματα. Ποιός είναι αυτός που κυβερνά σε αυτόν τον τόπο;

Ποιός με προκαλεί; Δεν βλέπω τίποτα πέρα από τα αστέρια που ολοένα γίνονται μεγαλύτερα.

Είναι αστέρια με φτερά! Υποτάσσομαι στη μεγαλειότητα τους και προσφέρω τη ζωή μου σε εσάς.

Γιέ μου έρχομ...

"Νεκρός βρέθηκε ένα ακόμα γύπας που χτυπήθηκε από μία Ανεμογεννήτρια στο νέο αιολικό πάρκο στην οροσειρά..."

